

DUCHOVNÍ CVIČENÍ FRATERNITY COMUNIONE E LIBERAZIONE

„POZNALI JSME LÁSKU“

RIMINI, 11. - 13. DUBNA 2025

„Poznali jsme lásku“

DUCHOVNÍ CVIČENÍ FRATERNITY COMUNIONE E LIBERAZIONE

Rimini 2025

Na obálce: *Vzkříšení syna vdovy z Nainu*, mozaika. Monreale, katedrála, jižní boční loď. © Archivio Ultreya/foto G. Chiamonte, s laskavým svolením arcidiecéze Monreale.

„U příležitosti duchovních cvičení Fraternity Comunione e Liberazione na téma ‚Poznali jsme lásku‘ posílá Svatý otec František srdečné pozdravy a vyjadřuje naději, že dny modlitby a rozjímání vzbudí touhu nechat se uchopit Zmrtvýchvstalým Kristem s vědomím, že nikdo není vyloučen z jeho milosrdného srdce. S tímto přáním Jeho Svatost ujišťuje o vzpomínce v modlitbě a s radostí uděluje apoštolské požehnání.“

Kardinál Pietro Parolin, státní sekretář Jeho Svatosti,
11. dubna 2025

Pátek 11. dubna, večer

Johannes Brahms

Symfonie č. 4 e moll, op. 98

Philadelphia Orchestra – Riccardo Muti

„Spirto Gentil“ č. 19 (Philips, Universal)

■ ÚVODNÍ POZDRAV Davide Prospero

Papež František poukázal na Ducha svatého jako na „tvůrce společenství, [...] který umí odstraňovat překážky [...]. On buduje společenství věřících tím, že harmonizuje jednotu těla a mnohost jeho údů. On dává církvi růst tím, že jí pomáhá překonávat lidská omezení, hříchy a jakékoli pohoršení.“¹ Vzájme tedy Ducha svatého, aby nám dal milost poslušného srdce, abychom mohli dát prostor Pánově iniciativě.

Přijď, Tvůrce, Duchu Svatý k nám

Dobrý večer a srdečně vítejte. Je dojemné vidět, jak se náš lid shromáždil k tomuto gestu.

Nejprve přečtu telegram Svatého otce:

„U příležitosti duchovních cvičení Fraternity Comunione e Liberazione na téma ‚Poznali jsme lásku‘ posílá Svatý otec František srdečné pozdravy a vyjadřuje naději, že dny modlitby a rozjímání vzbudí touhu nechat se uchopit Zmrtvýchvstalým Kristem s vědomím, že nikdo není vyloučen z jeho milosrdného srdce. S tímto přáním Jeho Svatost ujišťuje o vzpomínce v modlitbě a s radostí uděluje apoštolské požehnání. Kardinál Pietro Parolin, státní sekretář Jeho Svatosti.“

Máme velkou radost, že se nás v Rimini opět sešlo 19 tisíc fyzicky přítomných. Připojily se k nám také dva tisíce lidí ze Sicílie, Sardinie

¹ František, *Generální audience*, 19. června 2019.

a Lazia a dalších tři tisíce pět set prostřednictvím online přenosu. Přidává se k tomu 20 zemí, které se účastní prostřednictvím videa, a dalších 59 zemí, jež budou duchovní cvičení konat v příštích týdnech.

Proč máme radost? Protože vidíme lid, který je na cestě – na cestě, jejíž hodnotu potvrdil papež a na níž nás doprovází svým otcovstvím. I kardinál Angelo Scola, s nímž jsem se minulý týden setkal, nás vyzval, abychom na této cestě rozhodně pokračovali. Dostali jsme velký dar – to je doslovný význam slova charisma. Jak říká svatý Pavel: „Vždyť Kristovo svědectví se mezi vámi tak pevně upevnilo, že už nechybí žádný dar milosti,“ a pokračuje: „Věrný je Bůh, skrze něhož jste byli povoláni do společenství jeho Syna Ježíše Krista, našeho Pána!“²

Abych uvedl dílo těchto dnů, zdůrazním dva body.

1. Odpovědnost charismatu

Je to Jeho věrnost, věrnost Boha, která umožňuje naši odpovědnost. Po posledním dopise Svatého otce se mě mnozí z vás ptali, co to obnáší být dnes odpovědný za charisma, zvláště tváří v tvář stále přítomnému pokušení, na které Giussani upozornil už v prvních duchovních cvičeních Fraternity v roce 1982, když přijal za své to, co mu napsala jedna mladá univerzitní studentka: „Hlavy se sklánějí zpět k vlastním i cizím chybám, k problémům a projektům. Zdá se, že námaha pozvednout oči od sebe k oné Přítomnosti je nesnesitelná. A tak Kristus nedokáže probudit nic, co by se nás opravdu dotýkalo; nepříznáváme mu žádnou slávu. Myslíme na Krista a jednáme v jeho jménu, ale zmrtvýchvalého, vítězného a přítomného Pána nepoznáváme.“³

Jaká odpovědnost se tedy po nás žádá? Dovolte mi literární přirovnání. Náš současný historický okamžik se podobá situaci, v níž se ocitli hrdinové mého velice oblíbeného románu *Pán prstenů*, poté, co v dolech Morie zmizel Gandalf, osobnost, která jim byla do té doby vůdcem. Když se zdá, že převládne sklíčenost a dezorientace, ocitají se členové společenstva před zásadním krokem dospělosti, spoluzodpovědnosti. Nejsou již schopni ho fyzicky následovat a musí se rozhodnout, zda budou následovat cestu, po níž je Gandalf vedl, zda

² Srov. 1 Kor 1,6-7.9.

³ L. Giussani, *Una strana compagnia*, BUR, Milano 2017, s. 33.

budou důvěřovat jeho slibu, že naplnění jejich osudu, tedy jejich poslání, je nyní svěřeno tomuto společenstvu, či nikoliv. Je to silná připomínka rozhodnutí, zda plně důvěřovat svému přátelství, aby mohli pokračovat v poslání, kvůli němuž byli navzájem spojeni.

Pokračovat dnes v následování Toho, který si nás první zamiloval, tedy znamená jít cestou, na kterou nás Duch svatý ze své vlastní iniciativy postavil prostřednictvím charismatu, které obdržel otec Giussani. Právě na této cestě se neustále obnovuje *milost* Jeho přítomnosti. Máme o tom neustálé důkazy: mám na mysli například nedávnou veřejnou akci organizovanou univerzitními studenty milánské CLU, nazvanou MUD, kde mladí lidé vyslovovali s rizikem odvážná hodnocení současné situace.

Nedávno jsem se zúčastnil shromáždění zodpovědných Latinské Ameriky v Brazílii, kde jsem viděl, jak víra buduje život, protože udržuje naději a vytváří pouta lásky, a to i v těch nejnepřátelštějších prostředích. Jeden náš přítel z Kuby hovořil o situaci extrémní chudoby, s níž se jeho země v současné době potýká, takže jejich charitativa spočívá v tom, že jezdí na venkov sbírat potraviny a rozdávat je těm nejpotřebnějším. Vysvětlil, že mají dvě až tři hodiny elektřiny denně, což je nezbytné pro různé domácí činnosti, od vaření po nabíjení mobilních telefonů nebo počítačů. Nikdo však přesně neví, kdy bude elektřina k dispozici, proto se to může stát i v době, kdy jsou na charitativě. Přesto jdou ven i tak. Proč? Náš kubánský přítel nám řekl, že pro něj a další přátele je charitativa zásadní pro růst víry, a proto je nepostradatelnější dokonce víc než vaření.

I my jsme zde, abychom si ověřili dobrotu historie, do níž jsme byli zapojeni a z níž neustále vyrůstají výhonky a plody, které nás překvapují a které církev uznává a ukazuje všem.

Dojemně to potvrzuje článek, který kardinál Farrell (jemuž upřímně děkuji za to, že je tu letos opět s námi) napsal pro časopis *Tracce*, k jehož opětovnému přečtení vás zvu a v němž jasně a zřetelně poukazuje na Giussaniho „charisma vychovatele“ jako na „prozřetelnostní iniciativu Ducha svatého, který v něm předjímal to, co bude inspirovat i na II. vatikánském koncilu.“ Farrell poznamenává: „Mimořádné výchovné a evangelizační dílo tohoto zapáleného kněze, věrného služebníka církve, [...] zůstává ‚ukazatelem směru i pro dnešní církev‘.“ A dodává: „Jeho charisma a neúnavný apoštolát

jsou nejen darem pro církev, ale také přínosem, který otec Giussani dal světu, protože celý svět čeká na Pravdu, smíření a naději, které mohou přijít pouze od Krista.“⁴

Platí-li to pro otce Giussaniho, platí to i pro všechno, co se z něj zrodilo (a my jsme kvůli tomu tady!). Hle, jsme povoláni k tomu, abychom v sobě znovu objevili vděčnost za milost, kterou jsme obdrželi a kterou nám dnes církev opětovně předává. První odpovědností, kterou má každý z nás vůči charismatu, je tedy péče o naši jednotu, tedy o naše přátelství.

2. Hnutí je přátelství, jehož cílem je sláva Kristova

Hnutí je především přátelství. Giussani definuje přátelství jako „společenství vedené ke svému určení.“⁵ Příslušností k němu se proměňuje naše srdce a rodí se v nás radikálnější disponibilita ke Kristově lásce, jak o tom svědčí tento dopis od jedné přítelkyně, vážně nemocné, která požádala o přijetí do Fraternity: „Milý Davide, je mi 52 let, nikdy jsem nevstoupila do Fraternity, ale ráda bych v ní prožila měsíce, které mi zbývají. Děkuji hnutí za vše, co mi dalo, a svěčuji mu své děti; to ony mě požádaly, abych se zapsala do Fraternity.“ A učinila tak, píše, „protože si je jistá jednotou a vírou, kterou za ta léta sdílela.“

Tato disponibilita se stává impulsem k misii, jak jsme si řekli na zahajovacím dni.⁶ Z mnoha svědectví, která přišla v posledních měsících, bych vám rád přečetl krátký dopis, který mi poslala moje nyní již penzionovaná středoškolská učitelka Silvia, *Memor Domini* (což bylo pro mě překvapení, protože jsem s ní nebyl v kontaktu mnoho let): „Milý Davide, chystám se odjet do Jeruzaléma, kde budu pracovat na patriarchátu. Můj příběh byl tak dramaticky krásný, že mohu tento poslední úsek své existence vděčně nabídnout Pánu. Jsou to těžké a bolestné roky, ale je nyní je Jubilejní rok a já doufám, že Pán přijme oběť mého života ke Svě slávě, protože stejně jako Anne Vercors mohu nabídnout jen toto pro mír a pro jednotu hnutí.“

⁴ K. J. Farrell, *Ha preso sul serio l'uomo, ha preso sul serio Cristo, Tracce*, č. 2/2025, s. 13

⁵ „Přátelství je společenství vedené k určení, jinak je to podlá přetvářka, vážné nedorozumění. Pravidlem je následovat naše společenství vedené k určení, které nás povolává do přítomnosti Kristovy. Nyní je správné si připomenout, že toto společenství není Kristus, ale Kristus je v něm, on je jeho kořenem, původem, silou, určením.“ (L. Giussani, *Uomini senza patria 1982-1983*, BUR Milano, 2008, s.142).

⁶ Srov. D. Prosperi, *Chiamati cioè mandati: l'inizio della missione*, příl. *Tracce*, č. 10/2024, ss. 8n.

Je působivé vidět v mnoha částech světa, jak hluboká sounáležitost s našim přátelstvím nevyhnutelně vede jako autentický osobní impuls k nadšení pro budování církve. Giussani v knize *Una rivoluzione di sé (Revoluce sebe sama)* vysvětluje, že pro budování církve existují dva „objektivní faktory“ stanovené Kristem. První objektivní faktor „spočívá v tom, že tam, kde jsem, já křesťan, se všechno ve mně snaží převrátit obvyklou dynamiku vztahů“, takže „pro to, co jsem, jaký jsem, se všemi svými silami i slabostmi, se snažím budovat toto nové místo“⁷, kterým je křesťanské společenství.

Druhý objektivní faktor brání tomu, aby se první stal projekcí mne samého, a předpokládá tak spojení s „mnohem větší viditelnou jednotou“, kterou je „společenství celé církve“. To znamená „přilnutí [...] k biskupům, neboť ti jsou spojeni s římským biskupem, Petrovým nástupcem“. Giussani k tomu poznamenává: „Právě v dialektice mezi těmito dvěma faktory se ustavuje, uskutečňuje křesťanské obrácení“, ale (upřesňuje), „druhý aspekt obrácení je mnohem radikálnější, [...] je to ten, v němž je třeba říci: ‚Moje měřítko není moje‘“⁸

To znamená, že naše cesta víry a budování je vepsána do větší zkušenosti společenství, onoho „my“ církve, které přesahuje naši perspektivu a naše měřítko.

V tomto kontextu si dovoluji uvést poslední Giussaniho pasáž z Duchovních cvičení univerzitních studentů CL (CLU) z roku 1985, kterou vydalo nakladatelství Libreria Editrice Vaticana u příležitosti Jubilea v nové knize s názvem *L'incontro che accende la speranza Setkání, které rozsvěcuje naději/ (najdete ji v předprodeji ve stáncích zde na veletrhu, v knihkupectvích se objeví 24. dubna)*: „Přilnutí ke komunitě směřující ke svému určení: to je křesťanská morálka. Komunita směřující k určení se totiž originálním termínem označuje jako ‚církev‘, nebo lépe ‚společenství‘. Účast na této skutečnosti utváří skrze osmózu, osmotický tlak, životní postoj: to je zdravý způsob, jak změnit svou tvář, jak změnit své smýšlení (jak říká evangelium, obrácení – metanoia).“⁹

První obrácení, k němuž jsme povoláni, je věrnost, o níž píše T. S. Eliot ve *Sborech ze „Skály“*: „Tak se zdálo, jako by lidé měli postupovat

⁷ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, Rizzoli, Milano 2024, ss. 144-145.

⁸ *Tamtéž*, ss. 145-147.

⁹ L. Giussani, *L'incontro che accende la speranza*, LEV, Città del Vaticano 2025, p. 88.

vat od světla ke světlu, ve světle Slova, / skrze utrpení a oběť zachráněni navzdory svému negativnímu bytí; / bestiální jako vždy, tělesní, sobečtí jako vždy, zaujatí a tupí jako vždy předtím, / přesto stále bojující, stále znovu potvrzující, obnovující svůj pochod po cestě osvětlené světlem; / často se zastavující, ztrácející čas, bloudící, prodlévající, vracející se, přesto nikdy nesledující jinou cestu.¹⁰ Jsme tedy povoláni být věrní Boží lásce přítomné v Jeho církvi, která k nám dospěla a objala nás skrze ruce a tváře této společnosti, ošuntělé a nedokonalé, přesto však jisté (jisté!) znamená Jeho lásky, tedy Jeho samého, protože Bůh je láska: *Deus caritas est*.¹¹ Je to On, kdo si nás vyvolil a neopouští nás.¹²

Poslechněme si nyní otce Giussaniho v tomto krátkém videu z úvodu duchovních cvičení Fraternity v roce 1991:

[promítání videa]

„Našel jsem modlitbu, která vystihuje vše, o čem budeme dnes rozjímat. Scházíme se jen jednou za rok, proto si musíme stále opakovat základní věci, nemůžeme se divit, když si říkáme stále stejné věci, které jedinečným způsobem dávají životu moudrost, odstraňují ze života hloupost. Tato modlitba z ambroziánského ritu říká: ‚Chraň svou rodinu‘, své společenství, svůj lid, ‚ó Bože, věrností své lásky‘, pro stejný příběh, kterým jsi je stvořil, ‚a křehkost naší existence vždy podpírej svou Milostí, jediným základem naší naděje‘. Milost je jen jedno: Tajemství, které se stalo synem Marie, tělem z masa a kostí, tedy Kristus, jediný základ naší naděje. Bez Krista bychom se ocitli v nejtemnějším zmatku, ‚zaplaceném‘ pouze snadností násilí bez hranic.“¹³

Jsme-li tu tedy, jsme-li tu dnes znovu, je to proto, abychom se společně znovu vrátili k „věcem, které jedinečným způsobem dávají životu moudrost“.

¹⁰ T.S. Eliot, *Cori da "La Rocca"*, BUR, Milano 2010, s. 99.

¹¹ 1Jan 4,16.

¹² „A to je to nejužasnější, že Kristus miluje toto společenství složené z ubožáků, jako jsem já a jako jsi ty“ (L. Giussani, *Uomini senza patria*, op. cit., s. 142).

¹³ L. Giussani, *Un avvenimento nella vita dell'uomo*, BUR, Milano 2020, ss. 13-14.

Nyní předávám slovo monsignorovi Giovannimu Paccosimu, kterému velmi děkuji za to, že letos opět souhlasil, že nás bude provázet na cestě prohlubování našeho porozumění třem teologickým ctnostem. Po víře a naději se letos budeme zabývat láskou.

■ ÚVOD
GIOVANNI PACCOSI

„Boží láska se zjevila uprostřed nás”¹⁴

Nečekaně, a myslím to vážně, se tu znovu ocitám. Loni jsem začal tím, že jsem „obyčejný mimon“... takže teď se považuji za „certifikovaného mimoně“! Ve skutečnosti jsem rád, že tu mohu být, že se spolu s vámi mohu setkat s „třetím pilířem [jak říká Don Giussani], který podpírá Boží chrám“¹⁵: s láskou.

Cesta, kterou se budeme snažit projít, by nebyla možná bez té, kterou jsme urazili v uplynulých dvou letech v rámci duchovních cvičení o víře, které vedl otec Lepori, a v těch loňských o naději. Od víry k naději a k lásce. Je to cesta, kterou shrnuje úryvek z knihy *Původ křesťanského nároku*, který dobře známe: „Poznání a následování Krista (víra) tak vytváří charakteristický existenciální postoj, kdy je člověk vzpřímeným a neúnavným chodcem k cíli, kterého ještě nedosáhl, jistý si budoucností, protože vše spočívá na jeho přítomnosti (naděje); v odevzdanosti a přilnutí k Ježíši Kristu rozkvétá nová náklonnost ke všemu (láska), která vytváří zkušenost pokoje, základní zkušenost člověka na cestě.“¹⁶

Upřímně řečeno (opakuji), i když jsem byl od chvíle, kdy mě Davide požádal, dost znepokojený, jsem nyní velmi vděčný, že mám možnost zabývat se originálním způsobem, jakým otec Giussani mluví o lásce. Z tohoto důvodu cítím, že mezi Boží bezdůvodnou něhou vůči mně a mou bídou není žádná úměra. Téměř bych nechtěl říkat nic svého, chtěl bych nechat mluvit otce Giussaniho, a to by stačilo, neboť jsem si vědom, jak daleko jsem já od lásky jako formy života. Chtěl bych jí žít, lásku, protože bez lásky se žít nedá; chtěl bych a chci se jí spolu s vámi nadále učit.

¹⁴ Srov. Benedikt XVI., Encyklika *Deus caritas est*, 17.

¹⁵ L. Giussani, *Si può vivere così?*, BUR, Milano 2009, s. 321.

¹⁶ L. Giussani, *Původ křesťanského nároku*, Paulínky, Praha 2012, s. 167.

Potíž, kterou jsem objevil u sebe i u druhých, spočívá v tom, že když mluvíme o lásce, která předpokládá pohyb, skutky, myslíme si, že už víme, o co jde. Ale není tomu tak a já doufám, že se mi podaří něco sdělit o tomto daru, který je mnohem víc než to, co si myslíme, že víme. Jsem tedy vděčný, že jsem v těchto měsících, a zvláště v posledních dnech, cítil očekávání a modlitbu mnohých z vás, kteří jste mi psali, jako velké objetí, což je nejkrásnějším znamením jednoty nás uchvácených charismatem, nás, kteří i při vši své omezenosti či lehkomyšlnosti milujeme a chceme poznat Ježíše. I tato zcela konkrétní jednota je Kristovou láskou mezi námi.

V těchto měsících nám církev otevírá obrovskou bránu, „svatou bránu“, abychom přijali Pánovu lásku v Jubileu, které jsme začali a které nás žádá, abychom byli „poutníky naděje“. Na cestě (jako ten krácející muž, kterého jsme slyšeli v písni¹⁷) ke Kristovu srdci, k tomu srdci, které hoří nekonečnou láskou a o němž papež napsal encykliku *Dilexit nos*.¹⁸ Již tím naznačuji text, který je třeba převzít jako dokumentaci a prohloubení toho, co budeme říkat.

Pusťme se tedy do tématu. V knížce *Il senso della caritativa /Smysl charitativy/*, v tomto nevelkém a vzácném textu, otec Giussani, aby uvedl téma lásky, vychází z přirozené struktury lidské osoby, jak jsme

¹⁷ “Bright young sun, it looks like the morning’s come, / And its all come so easy like the heavens are wishing me well. / And those dawn eyes brought forth my own sunrise, / Well it’s been a long time since the beat of my heart was a friend, / It’s been a long time since I felt I was breathing again. // In you I found my home from home, / Left all that I knew for a love that I know. // So fresh air, open ways, mild nights, wild days, / wondering in wonder, pondering what wandering we’ll do. / I guess I don’t care about what? When? Or where? / Because I’m starting to realize the question worth asking is, who? / I’m starting to realize the question worth answering is you. // In you I found my home from home, / Left all that I knew for a love that I know / And that grip you prized me from I was already trying to lose. / It was holding me, to hold me back from you! // I guess it’s funny, this two-fold irony; / I guess it’s funny, this two-fold irony, / My greatest victory was my own defeat, / greatest victory in my own defeat.” (Mladé slunce září, zdá se, že přišlo ráno, / a vše přichází tak snadno, jako by nebesa mi přála. / A ty svítící oči přinesly můj vlastní východ slunce, / no, už je to dávno, co tlukot mého srdce byl mi přítelem, / už je to dávno, co cítil jsem, že zase dýchám. // V tobě jsem našel domov daleko od domova, / vše opustil jsem, co jsem znal, pro lásku, kterou poznávám. // Tak čerstvý vzduch a cesty otevřené, noci mírné a divoké dny, / ohromen úžasem přemýšlím, co spolu podnikneme. / Asi je jedno, co nebo kdy anebo kde? / Začínám chápat, že otázka, co stojí za to, je jen kdo? / Začínám chápat, že odpověď na ni, je pouze ty. // V tobě jsem našel domov daleko od domova, / vše opustil jsem, co jsem znal, pro lásku, kterou poznávám. // A sevření, z něhož jsi mne vytrhl, jsem se sám zbavit snažil. / Svíralo mne, aby mne od tebe oddálilo. / Myslím, že je legrační ta dvojí ironie; / největším mým vítězstvím byla má porážka, / největším vítězstvím má vlastní porážka.) (Roo Panes, *Home From Home*, z alba *Little Giant*, 2014, © CRC Music).

¹⁸ František, Encyklika *Dilexit nos*, 24. října 2024.

to ostatně viděli loni, pokud jde o naději, v onom skvělém článku z roku 1961, který jsme si vzali za základ.¹⁹

Na začátku, kde naznačuje smysl chození na charitativu, najdeme slova: „Především nám naše přirozenost přináší *potřebu* zajímat se o druhé,“ a pokračuje: „Právem to nazýváme zákonem existence.“ Je to zákon existence, stejně jako je zákon jíst a pít a spát, to znamená, že je výrazem samotné struktury lidské bytosti zajímat se o druhé. Z tohoto důvodu dodává: „Na ‚charitativu‘ chodíme proto, abychom tuto potřebu uspokojili. [...] Zájem o druhé, sdělování sebe sama druhým, nás nutí plnit vrcholnou, ba jedinou životní povinnost, kterou je realizovat sebe sama, naplnit sebe sama. Na ‚charitativu‘ chodíme proto, abychom se naučili tuto povinnost plnit.“²⁰

Bezprostředně spojuje zájem o druhé, sdělování sebe sama druhým, s velkou povinností: naplnit sebe sama. Ale do této povinnosti (a tady se domnívám, že ve srovnání s tím, jak jsme postupovali loni, musíme dnes udělat něco jiného) vpadá setkání s Kristem. Překvapuje mě, že v prvním odstavci otec Giussani říká „*zajímat se*“ o druhé, „*sdělovat se*“ druhým, ale nejde tak daleko, že by řekl „*dávat se*“ druhým: to učiní až ve třetím odstavci, kde mluví o Kristu a kde odhaluje důvod, proč se z přirozenosti zajímáme o druhé: „Ale Kristus nám dal pochopit hluboký důvod toho všeho tím, že nám zjevil nejvyšší zákon bytí a života: lásku. Nejvyšším zákonem našeho bytí, je tedy sdílení bytí druhých, je to sdílení sebe sama. To vše nám říká pouze Ježíš Kristus, protože On ví, co je všechno, co je Bůh, z něhož jsme se narodili, co je bytí.“ Tento odkaz na ontologii se však okamžitě mění v emotivní pohled na Ježíše: „Slovo ‚láska‘ si dokážu plně vysvětlit, když pomyslím na to, že Boží Syn nám v lásce k nám neposlal své bohatství, jak by mohl, a tím převratně změnil naši situaci, ale učinil se ubohým jako my, ‚sdílel‘ naši nicotu. Chodíme na ‚charitativu‘, abychom se naučili žít jako Kristus.“²¹

¹⁹ L. Giussani “Dalla speranza alla pienezza della gioia (1961)”, nyní in Id., *Porta la speranza. Primi scritti*, Marietti 1820, Genova 1997, ss. 155-162. Také in L. Giussani, *Realtà e giovinezza. La sfida*, Rizzoli, Milano 2018, ss. 139-146.

²⁰ [L. Giussani], *Il senso della caritativa. Scopo, Conseguenze, Direttive*, Editrice Nuovo Mondo, Milano 2018, ss. 5-6.

²¹ *Tamtéž*, s. 7.

Lásku, která naplňuje touhu našeho srdce milovat a být milován, objevujeme, když se setkáváme s Kristem, když si uvědomujeme Krista, protože Kristus nám sděluje sám sebe; a společně, v tomto přátelství, které je součástí jeho lásky k nám, se můžeme „učit žít jako Kristus“, naplňovat sami sebe. Sám od sebe se nenaplňuji, sám od sebe se nemohu naplnit. A nestačí, protože je to jen krásná iluze, „mít se dobře sám se sebou“, jak to hlásá dnes převládající pohled na člověka, v němž se vše redukuje na psychologii. Pravdu o sobě, pravdu s velkým P, nemáme a sami jí nedosáhneme. Spíše jsme touto pravdou vlastnění. Láska, krása, štěstí, pravda se zjevují při setkání s Tím, který nám vyšel vstříc: „Poznali jsme lásku.“²² Při setkání začíná postupná „vpád“ Krista do nás, naplnění požadavků srdce; začíná změna mentality, která nás dovede k jednotě s Ježíšem, a tím k seberealizaci.

Zítřejší se tomuto „vpádu“ Krista do našeho lidství budeme věnovat hlouběji.

Povolání, milování

Rád bych se nyní vrátil k některým krokům z posledních měsíců, v nichž jsme novým způsobem objevili setkání, které nás před časem, ať už krátkým či dlouhým, uchvátilo a které nás uchvacuje a fascinuje i nyní. Na zahajovacím dnu a ve škole komunity o tématu knihy *Náboženský smysl* jsme poznali sami sebe jako objekt výzvy, která také definuje náš úkol: svědčit o tom, že život je uznanou a vytouženou příslušností k Jinému, k Ty, které nás tvoří (Já jsem „Ty-který-mě-tvoříš“²³). Jsme povoláni k účasti na Kristově povolání, které spočívá ve zviditelňování Otcovy lásky. Giussani říká: „Velkým povoláním [...], které Bůh učinil pro svůj záměr ve světě, je povolání Kristovo [...]. Zviditelnit Otcův záměr a jeho lásku, [...] tu Otcovu lásku, která Ho neustále plodí.“²⁴

Na zahajovacím dni Davide spojil každou pasáž s postavou, která byla téměř jejím symbolem: Samaritánka, Jakub, svatá Bernadeta, Franz a Franziska. Především při pomyslení na Samaritánku s pohnu-

²² 1Jan 3,16.

²³ L. Giussani, *Náboženský smysl*, Paulinky, Praha 2020, s. 195.

²⁴ D. Prosperi, *Chiamati cioè mandati: l'inizio della missione*, op. cit., s. 5.

tím znovu objevujeme, že jsme stejně jako ona byli (a jsme i nyní) povoláváni z lásky, ve změti našich komplikací: „Náhle objevujeme, že jsme chtění, žádáni, milováni (ale použijme slovo drahé otci Giussanimu: ‚žebrání‘) Mesiášem, Kristem, určením, Tím, pro kterého je naše srdce stvořeno a kterého stále, vědomě či nevědomě, očekává.“²⁵

Papež František věnoval nedávnou generální audienci příběhu Samaritánky: „Nečekala, že v poledne najde u studny člověka, ba doufala, že tam nenajde vůbec nikoho. Ve skutečnosti jde pro vodu ke studni v neobvyklou hodinu, kdy je velké horko. Možná se tato žena stydí za svůj život, možná se cítila souzena, odsouzena, nepochopena, a proto se izolovala, přerušila vztahy se všemi. Aby se Ježíš dostal z Judska do Galileje, mohl zvolit jinou trasu a Samařskem neprocházet. Bylo by to také bezpečnější vzhledem k napjatým vztahům mezi Židy a Samaritány. On však chce projít právě tudy a zastavuje se u oné studny právě v tu hodinu!“²⁶

Tak se to stalo i nám: On se s námi chtěl setkat. Byli jsme povoláni a okouzleni, uchvázeni; přemoženi, jako Jákob, který vítězí jen tím, že se nechá přemoci Tajemstvím (*Home From Home*, krásná píseň Roo Panese, to říká krásně: „Mým největším vítězstvím je má porážka.“²⁷). Jako by mu [Bůh] říkal: „Ano, zvítězil jsi, ale tvé vítězství nespočívá v tom, že mě ovládneš. Spočívá spíše v tom, že se staneš mým, že si uvědomíš svou přináležitost ke mně; lépe řečeno: že konečně přijmeš, že se mi odevzdáš, že budeš na mně zcela závislý.“²⁸ Bernadeta nám pak ukázala, že povolání, které jsme obdrželi, nám odhaluje životní úkol (vydávat o NĚM svědectví) a nic nám nemůže zabránit, abychom byli spolu s Ním protagonisty Jeho poslání: „Nejsem pověřena, abych vás přiměla uvěřit, jsem pověřena, abych vám to řekla!“²⁹

Jsme povoláni ke svědectví, k misi, k velkému úkolu budování církve. To může zahrnovat i mučednictví (mučednictví a svědectví je totéž). Před několika týdny jsem četl, že více než 380 milionů křesťanů

²⁵ *Tamtéž.*

²⁶ František, *Generální audience*, 26. března 2025.

²⁷ Roo Panes, *Home From Home*, z alba *Little Giant*, 2014, © CRC Music

²⁸ D. Prosperi, *Chiamati cioè mandati: l'inizio della missione*, op. cit., s. 7.

²⁹ Bernadeta cit. in F. Trochu, *Bernadette Soubirous*, in D. Prosperi, *Chiamati cioè mandati: l'inizio della missione*, op. cit., s. 8.

(každý sedmý na světě) trpí pronásledováním.³⁰ Zrovna dnes se v *Il Foglio* píše o bolestném pronásledování církve v Nikaragui.³¹

Davide nám při vzpomínce na příběh Franze a Franzisky Jägerstätterových připomněl něco důležitého: že svědectví, k němuž jsme povoláni, nelze vydávat bez našeho společenství, ba že se shoduje s naším společenstvím, v němž přebývá Kristus, s naší jednotou v konkrétních, krásných či dramatických okolnostech, v nichž se nacházíme. Člověk není svědkem sám, ale v jednotě, jako společenství s manželkou podporovalo Franze v jeho mučednictví.

Shrnuto: lásku nelze chápat pouze z potřeby lásky, kterou máme v srdci, i když toužíme milovat a být milováni (z této touhy jsme stvořeni), ale láska se začíná projevovat skrze setkání, skrze výzvu, v níž nám Kristus sděluje sám sebe, přenáší se na nás a činí účastnými svého úkolu ty, kdo se Jím nechávají dobývat. A to až do té míry, že můžeme se svatým Pavlem říci: „Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus. A tento život, který žiji v těle, žiji ve víře v Syna Božího, který si mě zamiloval a vydal sám sebe za mě.“³²

Myslím, že po dopise papeže Františka z 2. února jsme se všichni cítili velmi milováni: když byl papež o několik dní později hospitalizován, dojalo mě, že i v tak slabé chvíli, chtěl zajistit naši společnou cestu. Mezi tolika starostmi, které musel mít, myslel i na nás! Jaké znamení preference a lásky k naší historii, stejně jako telegram, který k nám právě dorazil. Jeho připomenutí obtíží mezi námi vyvolalo mnoho otázek, které si vyžádaly Davidův dopis z 28. února, a tak jsme se museli ohlédnout za několik uplynulými roky a více pochopit, že všichni potřebujeme obrácení a změnu. Otázka nezní: „Kdo pochybil?“ nebo „Kdy pochybil?“, ale „Ty, já, jak se k těm věcem stavíme?“

Ve skutečnosti jsem viděl, jak srdečné následování autority církve způsobuje, že život mezi námi roste nečekaným způsobem: například ve mně, který mám k hnutí v Latinské Americe nejbližší (paradoxně „blízko“) a znám je, roste údiv a vděčnost za nový impuls, s nímž

³⁰ Srov. F. Piana, „OpenDoors, cresce il numero dei cristiani perseguitati nel mondo“, *Vatican News*, 15. ledna 2025.

³¹ M. Matzuzzi, „La polizia controllerà le omelie. La persecuzione senza fine in Nicaragua“, *Il Foglio*, 11. dubna 2025, s. 1.

³² Gal 2,20-21.

vidím, že tolik lidí vážně následuje a pouští se do misie, v připravenosti ke službě církvi, která vytváří úžasné věci. Rád bych zmínil našeho velkého přítele Alejandra Mariuse, kterému venezuelská církev, jak jste se mohli dočíst na webových stránkách hnutí³³, svěřila úkol řídit všechny iniciativy spojené s kanonizací Josého Gregoria Hernández, svatého lékaře, kterého miluje každý Venezuelan. Možná si ani neumíte představit, co Hernández znamená pro každého člověka ve Venezuele: je to, jako by byl přítelem všech! A hle, jeden z nás byl povolán, aby se stal referenčním bodem této události (papež již podepsal jeho kanonizaci), to je něco neuvěřitelného! Pak si vzpomínám na růst hnutí v Guatemale, kde se v říjnu konal první zahajovací den a začala fungovat škola komunity. A znovu myslím na první setkání *Encuentro Habana* v hlavním městě Kuby, na gesto veřejné přítomnosti v této velmi složité situaci, které zorganizovali přátelé, o nichž se Davide zmínil, za přítomnosti biskupa a nuncia (přečtěte si krásný článek na webových stránkách hnutí³⁴). Tady se zastavím, ale je to opravdu exploze života, která vychází z jednoduchosti následování: možná proto ten, kdo čím více vnímá, že ke svému životu potřebuje Krista, charisma, tím více směřuje k tomu podstatnému.

My nejsme věrní

Ne vždy však máme v sobě tuto jednoduchost a často se naopak zdá, že se následování bráníme, protože bychom si rádi diktovali podmínky. Jsme v postní době: podívejme se tedy tomuto našemu odporu do tváře.

Postní doba je nyní na svém vrcholu, blíží se svatý týden, zostřeme tedy vědomí naší nevěrnosti, našeho zla a potřeby změny. Právě pro naši slabost, pro náš hřích, pro naše zlo se Kristus obětuje, dává se za nás v umučení a smrti na kříži, do nichž se ponoříme v liturgii nadcházejících dní. Ale už ohromující obrazy Ježíšova utrpení, které jsme viděli promítané na obrazovkách, když jsme dnes vstupovali do sálu, nás do tohoto tajemství uvedly: když se v nich zaměříme na pohledy mezi Marií a Ježíšem, prohloubí se v nás dojetí nad utrpením, které

³³ A. Marius, „La santità è anche per me“, 25. března 2025, *clonline*.

³⁴ A. Calavia Arespachoga, „Cuba. Una strana gioia, una strana compagnia“, 7. dubna 2025, *clonline*.

Kristus přijal a které Maria sdílí pro nás. Na ostatních Ducciových obrazech je Ježíšův pohled vždy obrácen k zemi, ale ve dvou scénách, když stojí před Pilátem a když je korunován trním, se dívá směrem k nám, divákům, jako by říkal: „A co vy? Co pro vás znamená toto mé utrpení? Na čí straně stojíte?“

Když přicházíme na Duchovní cvičení, každý z nás vyzývá obrácení, to znamená, že Jeho přítomnost vítězí nad naší podlostí a zradou. A děláme to proto, že jsme „poznali lásku“.

Jak se projevuje odpor vůči tomuto poznání?

Za prvé se mi zdá, že v nás mnohokrát vzniká pochybnost, že nejsme skutečně milováni, že nám bylo odpuštěno, pochybnost, zda pro nás Bůh skutečně chce dobro. Podobně jako u Adama a Evy se objevuje pochybnost, že nás možná oklamal. Pokud ji necháme růst, tato pochybnost nás ochromuje, vede nás k akédii, tedy k duchovní lenosti, která nás činí unavenými a netečnými, odolnými vůči nápravě, prostému následování, a v nejlepším případě vyústí v beznadějný aktivismus: musím to zvládnout sám, musím si poradit sám, protože v podstatě jsem sám.

Když jsem četl knihu otce Giussaniho *Una rivoluzione di sé /Sebe-revoluce/*, která vyšla loni v létě, kapitolu Duchovní cvičení centra Péguy v prosinci 1970, našel jsem tam několik stránek („Původ zla v nás“³⁵), které mnou otřásly a byly pro mě výzvou a které bych rád znovu vzal do ruky, protože věřím, že nám pomáhají vstoupit s rozhodností do zápasu, který máme v těchto dnech prožívat.

Pochybnost o tom, že jsme milováni, v nás vyvolává smutek. „Smutek, který je v nás především na náboženské úrovni, na úrovni vztahu k Bohu, především na úrovni odpovědnosti před Kristem, tedy na úrovni skutečných dějin, dějin křesťanství, dějin církve, dějin společenství, [...] Tento smutek se skládá z tak strašně snadného zapominání, z tak zdánlivě nevysvětlitelné, snadné nudy (pocit odtažitosti věcí nebo bezvýsledné námahy, pocit abstraktních slov, pocit toho, že stojíme před bezobsažnou nabídkou nebo přinejmenším nabídkou, na kterou v nás nic konkrétního nereaguje, nevíme, z čeho se skládají věci utvářející život: cítíme zkrátka odcizení).“³⁶

³⁵ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, op. cit., ss. 211-233.

³⁶ *Tamtéž*, s. 216.

„Původcem tohoto pocitu odcizení,“ upřesňuje ihned otec Giussani, „je zlo, zlo v nás.“ Aby nám pomohl porozumět, vyzývá nás, abychom upřeli svůj pohled „na své tři nebo čtyři pokoje doma, na to, jak se chováš ke své ženě, jak se chováš ke svému manželovi, jak se chováš ke svým rodičům, jak se chováš ke svým přátelům z komunity, ke svým přátelům ze skupiny, jak se chováš ke svým spolužákům nebo ke svým kolegům v práci.“ A vyslovuje hrozivý soud: „Náš domácí život stejně jako náš život pracovní a školní či náš život v komunitě se ve většině případů nepodobá ničemu. Jaká to věc postrádající barvu a formu, jaká to věc postrádající řeč, jaká to věc postrádající život, zkrátka jaká to absence nové osobnosti!“³⁷

Původem zla je lež

Pochybnosti, smutek, zapomnětlivost, nuda, absence nové osobnosti: to je zlo v nás. A zlo je lež. Možná, že zlo ztotožňujeme s bolestí, které musíme často čelit. Ale „pak bude třeba odstranit nedorozumění, protože bolest není zlo, není to skutečné zlo. Je natolik pravdivá, že je cestou ke vzkříšení. Kdyby byla skutečným zlem, Kristus by ji nevzal na svá bedra a do svého těla a nezemřel by.“ Zlo, hřích, má svůj původ ve *lži*. „Zlo je pouze jedno: svatý Jan, vzpomeňme si, ztotožňuje zlo se slovem ‚lež‘.“³⁸

Lež dominuje kvůli naší nevěrnosti Bohu. Původ zla je tedy v čem? V nevěrnosti Bohu. Ne jako úmysl (jinak bychom tu dnes nebyli, s obětí, i ekonomickou), ale jako konkrétní odstup v každodenním životě, který žijeme: „Pomysleme na setrvačnost, na pohodlnost, na naše pálení kadidla modle pohodlnosti, která je modlou všech, ať už jsou buržoové nebo socialisté: nevěrnost Bohu!“ Zlo se v nás zakořeňuje kvůli naší nevěrnosti Bohu. Jak si to můžeme ověřit? Tím, že se podíváme na původ našich hodnotových soudů: „Ale (a to je nejradikálnější bod) odkud se berou hodnotové soudy o životě, o tom, co má cenu, hodnotové soudy o užitečnosti tvé přítomnosti, tvého způsobu jednání? [a otázka:] Co je důvodem vaší nespokojenosti? [...] A tvůj neklid, to, že se necítíš dobře, tvůj jemný

³⁷ *Tamtéž*, s. 217-218.

³⁸ *Tamtéž*, s. 218.

nebo násilný nárok na život, na to, co tě obklopuje, tvé trucování, jaký má důvod? [...] *Nevěrnost Bohu*, přijatá jako kritérium, jako programový obsah tvého hodnocení.³⁹

Otec Giussani pak odhaluje konkrétní podobu této nevěry: „Nevěrnost Bohu znamená *nevěrnost jeho Události v naší historii* a v našem životě, znamená to nevěrnost Jeho historii v nás. Nevěrnost této konkrétní historii, možná ve jménu údajné věrnosti představě, kterou o ní máme: „Boha neznáme jinak než skrze událost, která se nám stala. [...] Nevěrnost Bohu, tedy jeho Události, jeho historii: to je původ zla, a proto tvoří jeho podstatu.“ Proto prohlašuje, že „*původ zla spočívá v zapominání na setkání*.“⁴⁰

Otec Giussani nás upozorňuje, že pokud zapomináme na setkání, vracíme se k vlastnímu měřítku. „V čem spočívá tato špatnost, tato nevěrnost Bohu? *Zlo spočívá v tom, že používáme vlastní měřítko*“, tedy „kritérium světa.“ Světské kritérium, které uplatňujeme „jak v jídle, tak v pití, v bdění, v udržování bdělosti, ve spánku, od hodnotících soudů, které vynášíme nad politickými a společenskými událostmi, až k tomu, co se odehrává *in cubiculis vestris* (ve skrytu vašich pokojů).“ Toto kritérium se projevuje způsobem, „s jakým člověk přijímá nebo nepřijímá přátele, jakým je vítá nebo nevíta, jak vstává a jak uléhá, všude a ve všem.“⁴¹

Uchváčení setkáním, vtažení do příběhu, se necháváme přemoci lží, zlem. Tato slova skutečně pronikla mým srdcem jako meč. Otec Giussani jako příklad tohoto používání světského kritéria uvádí Kaina, potopu a Babylon: „A co Kain? A co potopa? A Babylon? Tyto tři velké okamžiky tak tajemně ilustrují radikální ohýbání, které naše měřítko jako nárok na uspořádání věcí uplatňuje. Násilí, sebepotvrzení až k násilí: Kain, instinktivita, zvířecí mechanismus. Potopa: člověk již po hlavu ponořený do své reakce rozkoše. A Babylon, pýcha lidské moci: všichni dohromady jsme Bůh.“⁴²

Necháváme se přemáhat zlem až k ubohosti, která v nás vyvolává pocit studu; tento citát je podle mého názoru nejpůsobivější: „Kdo z nás nezažil ponížení, když slyšel sám sebe lhát, lhát, třeba na veřej-

³⁹ *Tamtéž*, ss. 219-220.

⁴⁰ *Tamtéž*, ss. 220-221.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 224.

⁴² *Tamtéž*, ss. 225-226.

nosti, a začal si uvědomovat, že ostatní chápou, že lže, a lže dál? To je něco strašného. Kdo z nás nezažil toto ponížení nebo ponížení ze zneužití vlastního těla nebo těla druhého, že to jasně vnímá, a pokračuje v tom? Nebo kdo z nás nezažil ponížení, když pocítil všehnu špinavost, ubohost vlastní omezenosti, egotismu, egoismu? Nebo všechen ten rozpor v tom, co hlásá a říká, jeho vůle prosazovat se, jeho vůle konat a ovládat? Kdo nezažil pár okamžiků transparentnosti, když to dělal, a přesto podléhal té síle, která ho vleče za sebou?⁴³

Tak zakoušíme velký, ironický a žalostný rozpor, v němž se utápíme: když se odpoutáváme od Boha, od této historie, nepřijímáme vlastně naše kritérium, naše měřítko, ale bohužel zjišťujeme, že přijímáme kritérium světa. V našem jednání existuje vlastně jen tato alternativa: „Bud' pojmát a konat věci podle Božího měřítka, podle ideálu, nebo podle způsobu myšlení, který nám vnucují druzí; bud' Boží měřítko, nebo měřítko světa, zkrátka není střední cesty. Nejsi nový bůh, který by mohl vytyčit třetí cestu, cestu mezi: bud' se držíš Boha, nebo jsi, jak říká Bible, otrokem; [...] ,otrokem světa‘.“ A kritériem světa je kritérium pána světa: ďábla. „Svět, jak jsme jej definovali dříve, je totiž právě geometrickým místem tohoto kritéria protikladu k Bohu. A svět nás zaplavil, napadl nás: prvotní hřích. Prvotní: od kořene.“⁴⁴

Otec Giussani pokračuje: „Prvním trestem [za naše zlo] je, že se obsah našeho života stane marným, naše angažovanost v komunitě vyvane jako vítr. Ale není to komunita, co je umenšeno, a není to Boží historie, co je méně mocné. Je to tvé zlo: ne věrnost historii. A dalším trestem [...] je externalizace, formalizace: ‚*Labiis me onorat*‘, uctívají mě slovy, jejich srdce je daleko ode mne. Jak strašný trest! A kvůli tomu, v této prázdnotě, vyprahlosti či odtazitosti srdce, nachází nepřítel prostor, aby do vás vstoupil. A tak setrváváte-li v komunitě, setrváváte-li v křesťanské angažovanosti (ať už prázdné, nebo vnějškové), s přibývajícimi léty se ocítáte na jejím okraji, ocítáte se jakoby mimo ni a stačí malý poryv větru, aby oddělil poslední zbytek spojení. A budete vinit Boží historii, budete vinit komunitu, dokonce až ke zrušení smlouvy, kdyby to bylo možné. [Zde je pointa, pod-

⁴³ *Tamtéž*, ss. 225-226.

⁴⁴ *Tamtéž*, ss. 228-229.

stata. Hned vzápětí však dodává] Ale možné to není. Jak říká Ozeáš ve všech svých kapitolách, celý prorok Ozeáš, trestání zla by šlo až ke zrušení smlouvy, kdyby Bůh nebyl tvrdohlavější než ty, kdyby Bůh, zkrátka, nebyl věrnější ty: ‚Vždyť já jsem Bůh, a ne člověk, a proto tě neopustím‘.⁴⁵

Ubozí hříšníci: „Ty víš, že tě miluji.”

Toto uvědomění si veškerého našeho zla, které nás nutí trpět, které nás nechává bez alibi, tedy nepramení ze zoufalství nebo nemilosrdného obviňování, ale z naděje, z obrácení, z návratu k Němu. Jak? Toto obrácení se odehrává již v prvním okamžiku, ve výkřiku. Obrácení je výkřik. Mohu být pohřben sto metrů pod zemí, pod zemí svých chyb, pod tvrdohlavostí svých měřítek nebo nemožností či neschopností zničit tento strašný hrob svých měřítek: je to výkřik, obrácení. Výkřik je život, který zůstává: výkřik.⁴⁶

Jinými slovy to říká v knize *L'incontro che accende la speranza / Setkání, které zažehává naději*, o níž právě mluvil Davide: „Jsme chudí! A vyjádřením chudoby je prosba. Naším největším zločinem je nemodlit se.“⁴⁷ Kéž je naše dnešní modlitba, naše velké a úmyslné ztišení těchto dní (opravdu to chtějme!) naplněno tímto voláním, které je touhou vrátit se k Otci, jako marnotratný syn, který říká: „Vstanu, půjdu k otci.“⁴⁸ Je to volání, na které je naroubována láska, milosrdenství, milost Pána Ježíše.

Nakonec přečtu několik úryvků z knihy *Tajemství svatých neviňátek*, v níž Péguy popisuje obrácení s jedinečnou něhou. Říká, že obrácení není sepisování seznamů našich hříchů, ale odevzdání se Bohu. Uvádí příklad poutníka, který, když konečně dorazí ke svatyni, po níž tolik toužil a k níž krácel, pohlédne na své boty zašpiněné od bláta a před vstupem je začne čistit, ale v určitém okamžiku převládne cíl, převládne přítomnost, převládne touha po Kristu, a i když ještě není všechno bláto pryč, vejde a v Jeho objetí dokončí svou pouť.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 230.

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 231.

⁴⁷ L. Giussani, *L'incontro che accende la speranza*, op. cit., s. 109.

⁴⁸ Lk 15,18.

Je to Bůh, kdo promlouvá: „Vaše pokání přijímám. Jste dobří lidé, dobří chlapi. / Ale chcete-li omílat a přežvykovat všechny nevďčnosti dne, / všechnu horečku a všechnu hořkost dne, / a chcete-li po nocích omílat všechny své hříchy dne [...]. / Nesestavujte účty a seznamy, / je to přílišná pýcha, / je to také ztráta času. Příliš mnoho papírování. / Když poutník, když host, když pocestný / dlouho kráčel v blátě ulic, / než překročí práh kostela, důkladně si očistí nohy, / než vstoupí, / protože je čistotný člověk. / A bláto ulic nesmí špinit podlahu kostela. / Ale jakmile to udělá, jakmile si otře nohy, než vstoupí, / jakmile vstoupí, už nemyslí na své nohy, / už se pořád nedívá, jestli má čisté nohy, / už nemá srdce, už nemá oči, už nemá hlas, / že pro ten oltář, kde je tělo Ježíšovo / a vzpomínka a očekávání těla Ježíšova /

Září věčně. [...] / Ať tedy vaše zpytování svědomí a vaše pokání / nejsou strnulostí a návraty zpět, / lidé tvrdé šíje / staňte se poddajnějšími, ať vaše zpytování svědomí a vaše pokání a vaše lítost, i ta nejtrpčí, / jsou pokáním uvolnění, ubohé děti, a lítostí odpuštění / a odevzdáním se do mých rukou a rezignací. / (Rezignací na sebe.) / Ale já vás znám, jste pořád stejní / Jste ochotni přinášet mi velké oběti, pokud si je vyberete vy / Raději mi přinášíte velké oběti, pokud to nejsou ty, které po vás žádám / Spíš, než byste přinášeli ty malé, které po vás žádám / Takoví jste, já vás znám / Uděláte pro mě cokoli, kromě té trochy odevzdání / Která je pro mě všim.“⁴⁹

Kéž nás ticho podporuje v tomto odpuštění, odevzdání, rezignaci na sebe, abychom ho mohli vpustit dovnitř a dokázali mu upřímně, z hloubi své bolesti říci: „Ty víš, že tě miluji.“⁵⁰ „Poznali jsme lásku.“

⁴⁹ Ch. Péguy, „Il mistero dei santi innocenti“, in Id., *I misteri*, Jaca Book, Milano 1997, ss. 298-299, 301.

⁵⁰ Jan 21,17.

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: Jr 20,10-13; Žl 17 (18); Jan 10,31-42

KÁZÁNÍ OTCE MAURA GIUSEPPE LEPORIOHO
GENERÁLNÍHO OPATA CISTERCIÁCKÉHO ŘÁDU

„Potom se vrátil zpět za Jordán, na místo, kde předtím křtil Jan, a tam zůstal. Přišlo k němu mnoho lidí [...]. A na tom místě v něho mnozí uvěřili.“

Možná máme tato duchovní cvičení prožívat právě tak, jako bychom byli jedni z těch, kteří jdou hledat Ježíše na poušť, tam, kde křtil Jan Křtitel, hledat Ježíše odmítnutého, odvrženého, kterého chce člověk za každou cenu odstranit, a právě tam, i my, stojící tam, kde *zůstává*, kde *přebývá*, kde je *přítomný*, skrytý, ale přítomný, právě tam, díky prostému faktu, že jsme Ho tam šli hledat, hle, „mnozí v Něho uvěřili“. I my se můžeme nechat překvapit vírou v Něho a přijetím této víry se zároveň sjednotit s Jeho slávou, s tím, že je Synem Božím, že je v Otci a Otec v Něm, a zároveň se ve stejném aktu víry sjednotit s Jeho křížem, s tím, že je odvržený, odmítnutý, nemilovaný, neuznaný.

Na této poušti se nám dostává víry ve slávu kříže, ve vzkříšení Ukřížovaného, v život ze smrti.

A tak se budeme moci znovu vydat na cestu s vírou, která je jakoby zapálená láskou, překvapená láskou k Pánu, jak zpívá žalm, který jsme právě recitovali: „Miluji tě, Hospodine, má sílo, / Pane, má skálo, má pevnosti, můj vysvoboditeli, můj Bože, má skálo, k níž se utíkám; můj štíte, má mocná spásu a má oporo.“

Ano, miluji Tě, Lásko, která jsi v osobě veškerou sílou, veškerým útočištěm, veškerým vysvobozením, veškerou spásou, kterou potřebuji k životu, k tomu, abych byl sám sebou; všechno je Tvé, protože všechno je stvořeno, aby Ti náleželo, všechno je stvořeno, abych také já mohl říci, jako Ty říkáš o Otci: „Ty ve mně a já v Tobě“ (srov. Jan 10,38), společně definování společenstvím, které nás spojuje, které nás činí navzájem podstatnými, onou láskou, která je věčně planoucím ohněm Tvého trinitárního společenství, jež mě uchvacuje a uchvácením mě činí jedním srdcem, jednou duší se všemi „uchvá-

cenými“, se všemi, kteří jsou zasaženi Tvým setkáním, Tvým společenstvím věčné lásky a v něm.

A pokud se toto stane, stane se všechno! Všechno se děje ve mně, v každém z nás, mezi námi a v nás pro svět. „Podmínkou ohně je spalovat a proměňovat v sebe vše, co se k němu přiblíží,“ napsala svatá Kateřina Sienská (List 228). *Tímto ohněm je láska.* A vše, co tento oheň uchvátí, proměňuje ve společenství, v „bytí Kristovo“, a tedy „všech“, v příináležitost bez hranic svobody v dávání sebe sama a nechávání se uchvátit, schopnou proměňovat svět právě tam, kde tě svět uchopí, aby tě odhodil, aby tě odstranil jako Ježíše.

Ale právě proto, že jsi oheň, ó Kriste, a že se necháváš uchopit, ti, kdo tě uchopí, zůstávají uchopeni ohněm, láskou. A nakonec bude vše ohněm, vše bude hořícím keřem stravovaným Kristovou láskou, v Duchu, který nic neničí, protože je v osobě Láskou, která nám dává být v Bohu, protože Bůh je v nás.

Sobota 12. dubna, ráno

Franz Schubert

Sonáta a moll „Arpeggione“, D 821

Violoncello, Mstislav Rostropovich – Pianoforte, Benjamin Britten

“Spirto Gentil” č. 18, (Decca) Universal

Anděl Páně

Ranní chvály

■ PRVNÍ MEDITACE
Giovanni Paccosi

„K čemu je život, ne-li k tomu, aby byl dán?“⁵¹

Dnes ráno pro mě není lehké začít. Včera večer jsem se dozvěděl o náhlé smrti Elsi, mé drahé přítelkyně. Rád bych vám přečetl, co mi napsala před několika dny, když se připravovala na nástup do nemocnice, aby podstoupila operaci, která ji měla uzdravit, ale místo toho ji přivedla k smrti a ona odešla k Pánu: „Pán mi dal dar prožít postní dobu ve spojení s Ním a připravoval mě na to, abych si uvědomila, že můj život závisí pouze na Něm. V některých okamžicích jsem byla v pokušení na to zapomenout, ale protože Bůh je větší, doprovází nás oblakem svědků, kteří se za mě modlí a doprovázejí mě. Dnes mě Pán ve své nekonečné lásce žádá, abych Ho doprovázela a spojila se s Jeho bolestí v tomto Svatém týdnu, proto nabídnu každou bolest a každou oběť společně s Ním.“ Kéž jí Pán skutečně daruje radost a život. Myslím na mnoho přátel, kteří v tuto chvíli trpí.

---

⁵¹ P. Claudel, *L'Annuncio a Maria*, Bur, Milano 2010, s. 179.

Zaplavení Kristovou láskou

„Vysvobod' nás ode všeho zlého“, prosili jsme před chvílí v modlitbě *Otče náš*. Vysvobod' nás od zlého, které je lží, kvůli níž bychom dnes mohli mluvit o lásce a vnímat slova, která uslyšíme, jako abstraktní a vzdálená.

V evangeliu podle Marka v kapitole 12 se píše: „Tehdy k němu [k Ježíši] přistoupil jeden ze zákoníků [a] [...] zeptal se ho: ‚Které přikázání je první ze všech?‘ Ježíš odpověděl: ‚První je: *Poslouchej, Izraeli! Hospodin, náš Bůh, je jediný Pán; budeš milovat Hospodina, svého Boha, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a ze vší své síly*. Druhé je toto: *Budeš milovat svého bližního jako sám sebe*. Není jiného přikázání většího než tato.“⁵²

Don Giussani píše v knize *All'origine della pretesa cristiana /K původu křesťanského nároku/*: „Smysl lidského života, naprosto jedinečný a osobní osud, který se v něm odehrává, závisí na této naprosto jedinečné a osobní lásce, jak nám Ježíš osvětluje v souvislosti s nejvyšším kritériem při posledním soudu.“⁵³ To je zákon existence. To je obrácení, o které prosíme: Kristova láska, která se stane naší. Nejde tedy o pravidla života, která máme uplatňovat vlastními silami, ale o to, aby v nás proudil Kristův život, o úžas nad tím, jak nás zaplavuje, jak v našem srdci, v našem bytí vyvěrá novost Jeho srdce, Jeho bytí. „Tyto věci, – říká don Giussani – spíše než v banalitě údajné objasňující analýzy, do nás vstupují jakoby osmózou, jako osmotickým tlakem; vstupují do nás, pokud hledíme na tajemství Krista, jako Jan a Ondřej, kteří ho sledovali, jak mluví, a nezapojovali se do diskuze.“⁵⁴

Není to žádné úsilí: skutečné obrácení nemá nic společného s moralizováním, je to milost. Ze setkání, při kterém Kristus vtrhne do našeho života, pramení *neustálé* ponoření se do Události. Pokud přijmeme toto *neustálé* vtržení Tajemství do dějin, tak jak k nám přichází tady a teď, *neustále* nás proměňuje v nové stvoření. Proto když začneme mluvit o lásce, přijde nám na mysl to, co říká don Giussani na assemblee zaznamenané v knize *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/*: „Téma lásky je nejkrásnější z celého tohoto roku (i když

⁵² Mk 12,28-31.

⁵³ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., ss. 106-107.

⁵⁴ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., str. 322.

v hloubi duše, v temnotě, v níž se odehrává, je nejvíce působivým tématem víra: v temnotě vnímáš Přítomnost. Pokud tuto Přítomnost v temnotě přijmeš, přijde ti také na mysl myšlenka lásky).⁵⁵

Ve víře, od ubohých k chudým

Zatímco se snažíme stále více objevovat lásku, je to vlastně víra, která je tím hlavním tématem. Cituji pasáž z přednášky otce Leporiho, kterou měl na duchovních cvičeních před dvěma lety: „*Víra je prostor v nás, který odpovídá Kristovu příchodu, Kristu, který přišel a je přítomen, aby nás spasil. Víra je otevřenost v nás události Krista, našeho Spasitele.* Není nic víc a nic důležitějšího, co bychom měli pochopit o víře, o tom, co je víra, o tom, co pro nás musí znamenat. Není to víra, která nás zachraňuje: víra umožňuje Spasiteli, aby nás zachránil, aby zachránil svět. Bez Krista, bez události Krista, nemá víra žádný obsah a žádný smysl.“⁵⁶

Víra v Krista umožňuje Kristu změnit podstatu našeho bytí a proměňovat nás, tisícinu po tisícině, v něj. Tisícina po tisícině se to děje i ve mně; u velkých světců se to možná děje v jediném okamžiku, ale vždy je to cesta. Proměňuje nás, proměňuje naši *bídnot* a svou láskou v nás nás činí *chudými*, chudými před Bohem, žebráky o Něho, aby nás osvobodil od lži našeho falešného (imaginárního) kritéria. Od bídných k chudým před Bohem! Udělalo na mě dojem, když jsem v knize *Una rivoluzione di sé /Sebe-revoluce/* četl tyto věty: „Měl hlubokou pozornost k bídnému bratrovi. ‚Obrátil se a měl soucit s celým tím zástupem, protože byli jako stádo bez pastýře.‘ On byl světlem. Nebyla to tedy jen bída ochrnutého, slepého, hluchého, toho, kdo neměl chléb, bída duše, zmatení a temnota, farizejská domýšlivost, zmatenost a pýcha, ale také bída nohy, kterou je třeba narovnat, oka, které je třeba otevřít, ucha, které je třeba otevřít, hladu těch, kteří nemají co jíst a kteří potřebují, aby je bohatý pozval ke svému stolu. Ježíš prožívá hluboké a úplné sdílení, darování sebe sama bratrům, které mu Otec dává potkat, aby je osvobodil od veškeré bídy. [...] Chtěl své bratry vysvobodit z bídného života a učinit je ‚chudými‘:

⁵⁵ *Ibidem*, str. 360.

⁵⁶ M.-G. Lepori, *Gli occhi fissi su Gesù, origine e compimento della fede*, suppl. *Tracce*, n.5/2023, p. 32.

chudými Jahveho, chudými Božími. Chudý Boží není ten, kdo má pokrivenou nohu, modřinu na oku, hluché ucho nebo kdo nemá peníze v kapse či trpí hladem: chudý Boží je ten, kdo čeká na spásu, která přichází od Boha, a nic víc. Bylo to vymanění bratra, kterého potkal, z bídy, aby se z ubohého stal chudým; z ubohého, z mizerného, z *aegenus*, chudáka, se stal chudým Božím, aby čekal na spásu, která přichází od Hospodina.⁵⁷

Tento nový pohled Ježíše, toto milosrdenství, které nás osvobozuje (díky němuž se cítíme doma, ve svém domě, jak říká píseň, kterou jsme slyšeli⁵⁸), činí nás *ubohými, chudými, žízňivými* po NĚm, Kristus jej sděluje svým, nám, „aby láska, kterou jsi mě miloval, byla v nich a já v nich“, sdílí ji s komunitou apoštolů, předává ji církvi, která ji zase sdílí dál.⁵⁹ Vzpomeňme si na první zázrak, první velký skutek milosrdenství, o kterém se píše ve Skutcích apoštolů, zázrak uzdravení ochrnutého u Krásné brány chrámu: má jméno, Ježíš. „Petr mu řekl: ‚Nemám stříbro ani zlato, ale co mám, to ti dám: ve jménu Ježíše Krista Nazaretského, vstaň a chod!‘“⁶⁰ Lidská realita, v níž

⁵⁷ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*, op. cit., pp. 262-263.

⁵⁸ „Můj domov jsou tvé oči, které se probouzejí a s úžasem hledí na ráno. Které přinášejí do tohoto světa jistoty světa, kde žije naděje. Naslouchám radosti tónů, které přinášejí do mého života tvá slova. Tóny této písně mě doprovázejí, protože i v tvém hlase je můj domov. Můj domov je v centru života, kde bije srdce tvého Domova. Můj domov je v centru života, kde hoří oheň Tvého Domova. A v mých očích tančí barvy různých tváří, které mě objímají. Barvy země a obilí, jemné barvy vzdálených ras. Můj domov je přátelství, které jsi mi dal, úsměv, který se objeví, když přijdeš. Tvoje ruce, které svírají moje ruce, tvoje oči, které zvedají můj pohled.“ (P. Giovanetti - J. Bossart, «Mi casa»).

⁵⁹ „Ve skutečnosti nikdy nikdy neviděl Boha takového, jaký je ve své podstatě. A přesto pro nás Bůh není zcela neviditelný, nezástal pro nás prostě nedostupný. Bůh nás miloval jako první, jak říká citovaný list Janův (srov. 4, 10), a tato Boží láska se zjevila mezi námi, stala se viditelnou, když „poslal svého jediného Syna na svět, abychom měli život skrze něj“ (1 J 4, 9). Bůh se stal viditelným: v Ježíši můžeme vidět Otce (srov. J 14, 9). Ve skutečnosti existuje mnohonásobná viditelnost Boha. V milostném příběhu, který nám vypráví Bible, nám vychází vstříc, snaží se nás získat – až k Poslední večeři, až k srdci probodenému na kříži, až k zjevením Vzkříšeného a k velkým skutkům, jimiž skrze působení apoštolů vedl cestu rodící se církve. Ani v pozdější historii Církve Pán nezůstal nepřítomen: stále znovu k nám přichází – skrze lidi, v nichž se zjevuje; skrze své Slovo, v svátostech, zejména v eucharistii. V liturgii církve, v její modlitbě, v živé společnosti věřících zakoušíme Boží lásku, vnímáme jeho přítomnost a učíme se tak také rozpoznávat ji v našem každodenním životě. On nás miloval jako první a nadále nás miluje jako první; proto i my můžeme odpovídat láskou. Bůh nám nepřikazuje city, které v sobě nedokážeme vyvolat. Miluje nás, dává nám vidět a zakoušet svou lásku, a z tohoto „prvního“ Božího kroku může jako odpověď vyklíčit láska i v nás. (Benedikt XVI., ecyklika *Deus caritas est*, 17).

⁶⁰ Sk 3,6.

se bída stala žádostí chudých, jejichž pohled a srdce směřují k Ježíši, zdroji nového života (jak slíbil Samaritánce: „Kdo se však napije vody, kterou mu dám já, nebude žíznit už nikdy. Voda, kterou mu dám, se v něm stane pramenem vody tryskající k věčnému životu.“⁶¹), nová láska, která z Něho tryská skrze ně – a skrze nás! – pro všechny. Jak řekl: „Já v nich a ty ve mně, aby byli dokonalí v jednotě a svět poznal, že jsi mě poslal a že jsi je miloval, jako jsi miloval mě.“⁶²

Proto je v jádru „tématem víra“, která spočívá v tom, že necháme prostor, aby On mohl jednat: „Nikdo z nás není schopen být sám sebou, tedy být pravdivý, pokud nevztáhne ruku a neprosí Boha, aby to poté, co to učiní, ho také naplnil: „Pane, ty, který jsi započal toto dobré dílo, které nese mé jméno a příjmení, dovedeš mě k naplnění“; protože být schopen lásky znamená být schopen dívat se na lidi, zacházet s lidmi, dívat se na věci, zacházet s věcmi tak, jak se na ně dívá a zachází s nimi Bůh.“⁶³

Abych mohl být sám sebou, naplňovat zákon své existence a tedy i morálku – což znamená „pravdu v sobě, ve vztazích, ve světě“⁶⁴ –, abych mohl žít lásku, mohu to učinit pouze skrze toto „vtržení“ Krista do mého nitra.

Ježíš o to pro nás prosí v modlitbě v 17. kapitole Janova evangelia: „Spravedlivý Otče, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal a také oni poznali, že jsi mě poslal. Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat, aby v nich byla láska, kterou máš ke mně, a já abych byl v nich.“⁶⁵ To jediné můžeme žádat, musíme o to žádat, protože to je pravda našeho života.

Láska, tajemná Boží intimita

Nyní můžeme pokračovat v krásném shrnutí knihy *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/*: „Láska, tento třetí sloup, který drží na nohou velký chrám Boží, jímž je svět, ukazuje nejhlubší obsah, odhaluje

---

⁶¹ J 4,14-15.

⁶² J 17,23.

⁶³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 359.

⁶⁴ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*, op. cit., s. 241.

⁶⁵ J 17,25-26.

intimitu, odhaluje srdce té Přítomnosti, kterou uznává víra.⁶⁶ Papež Benedikt XVI. V encyklice *Deus caritas est* – což je další text, který je nutné si znovu přečíst – tvrdí, že láska je podstatou víry, že Bůh, v něhož věříme, je pouze Láska, nekonečná Láska, ale také zdůrazňuje, že ji objevujeme v setkání. Říká to větou, kterou si pak osvojil papež František a použil ji v *Evangelii gaudium*⁶⁷ a mnoha dalších případech: „BŮH JE LÁSKA; kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm“ (1J 4,16). Tato slova z *Prvního listu sv. Jana* vyjadřují s jedinečnou jasností podstatu křesťanské víry: křesťanský obraz Boha a z něj vyplývající obraz člověka a jeho cesty. Kromě toho nám Jan v tomto verši nabízí jakousi stručnou formuli křesťanské existence: „Poznali jsme lásku, kterou má Bůh k nám, a uvěřili jsme v ni“ [Ve třetí kapitole prvního listu sv. Jana, ve verši 16, se nachází věta, kterou jsme zvolili jako název našich cvičení: „*Poznali jsme lásku*“]. Uvěřili jsme v Boží lásku – tak může křesťan vyjádřit základní volbu svého života. [Na tomto místě je věta, kterou papež František mnohokrát zopakoval] Na počátku křesťanství nestojí etické rozhodnutí nebo velká myšlenka, ale setkání s událostí, s Osobou, která dává životu nový horizont a tím i rozhodující směr.⁶⁸

Zde, jak se mi zdá, je myšlení dona Giussaniho v souladu s učením církve, a to i ve slovech, která používá.

„Poznali jsme lásku“: při setkání objevuji, že Bůh je láska, že láska je podstatou reality. Událost setkání mě fascinuje, přitahuje a začíná odhalovat skutečnou strukturu života, osnovu světa, kterou je Láska. Po této první poznámce, a aniž by zatím vysvětlil, co je to láska, don Giussani zdůrazňuje, že jsme povinni ji uznat, protože rozum uznává to, co odpovídá jeho základním požadavkům, i když to nemůže odvodit ze zkušenosti: „Stojíme před faktorem, který odpovídá potřebám našeho srdce – ba co víc, který je povznáší, jako když se člověk postaví na špičky, aby viděl něco, co by chtěl vidět, ale ještě nevidí, natahuje krk a stále nevidí, ale ta věc tam je, protože slyší její hlas – a je

⁶⁶ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 322.

⁶⁷ „Neunavím se opakovat slova Benedikta XVI., která nás vedou k jádru evangelia: ‚Na počátku křesťanství nestojí etické rozhodnutí ani velká myšlenka, ale setkání s událostí, s osobou, která dává životu nový horizont a tím i rozhodující směr‘ (František, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, 7).“

⁶⁸ Benedikt XVI., encyklika *Deus caritas est*, 1.

nevysvětlitelný, to znamená, že jej nelze odvodit z toho, co člověk zažívá.⁶⁹

Všechno v nás volá po touze milovat a být milován, touze stejně nezdolné jako touha po pravdě, spravedlnosti a štěstí, ale je to setkání, které ji „vytahuje nahoru“ a vede k neuvěřitelnému uvědomění. Láska jako tajemná intimita Boha nelze odvodit z toho, co člověk prožívá. Můžeme ji začít objevovat jen proto, že nám ji Bůh zjevuje. Nemohli bychom ji poznat, kdyby Bůh nechtěl, abychom pronikli do jeho intimity. Tímto způsobem don Giussani spojuje strukturu, podstatu našeho bytí – které žádá lásku a touží po ní, které žádá milovat a být milován – s nepředvídatelnou novostí události, která ji odhaluje nepředstavitelným způsobem. Objevujeme ji jako odpovídající, ale nelze ji vysvětlit ani odvodit z osobní zkušenosti před setkáním s Kristem. Připomíná také, že je třeba mluvit o lásce, ba dokonce o ní mluvit neustále, aby se v nás postupně „vytvořilo“ něco, „co je více než slovo, více než myšlenka“.⁷⁰

Don Giussani postupně pokračuje v popisu tohoto pojmu, „který je více než slovo, více než myšlenka“ – ví, že kdybychom dostali definici hned na začátku, mysleli bychom si, že to už víme – a zdůrazňuje jeho etymologický význam: pochází z řeckého slova *charis*, které znamená zdarma nebo nezištnost. „Charita pochází z řeckého *charis*, což znamená zdarma nebo nezištnost. Charita tedy odkazuje na nejvyšší formu vyjádření lásky.“ Zde začíná definovat: jedná se o vztah lásky, který se navazuje zcela bez prospěchu, bez návratnosti, bez „důvodů“: „Charita jedná z čistě lásky, [pouze z lásky] [...]. Dané, hotovo; není nic navíc, není žádný dodatek.“ Pouze dobro, určení druhého. Určení druhého jsme objevili, když Ježíš přišel na svět (a dodnes se s Ním setkávám). Pouze s Kristem v myslí se rodí tato vášň, kterou má pro určení, moje i všech: „Vztah k jeho určení je vztahem k Přítomnosti, protože jeho určení se stalo tím, kdo chodí po ulicích, bere děti do náruče, dívá se na společnost a pláče z vrcholu kopce, je považován za zločince, vrah je osvobozen a on je ukřižován. Láska je čistá láska – říká se –, vyčerpává se v touze po dobru druhého a je to dobro-dobro, které chce pro druhého, tedy jeho určení, tedy jeho vztah s Kristem.“⁷¹

⁶⁹ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ps 323.

⁷⁰ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, BUR, Milano 2025, s. 450.

⁷¹ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 324-325.

Takže důvod, důvod lásky – kdyby nebyla podložena důvodem, byla by nesmyslná – „je zcela a výlučně předmět lásky, autentický předmět lásky. Co je autentickým předmětem lásky? Dobro druhého, určení druhého, tedy jeho vztah ke Kristu“.⁷² Když tedy svatý Pavel ve 13. kapitole Prvního listu Korint'ánům popisuje lásku mnoha přídavnými jmény – „Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ať se děje cokoliv, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne.“⁷³ – co má v očích? Krista, protože je to Kristova láska, která je velkorysá, dobrotivá, nezávidí, nevychloubá se, nenafukuje se, není nezdvořilá, nehledá svůj prospěch, nezlobí se, nezapomíná na utržené zlo („Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí,“ říká, když ho přibíjejí na kříž), neraduje se z nespravedlnosti, ale raduje se z pravdy, všechno odpouští, všemu věří, všechno doufá, všechno snáší.

Pavel popisuje lásku, kterou vidí uskutečněnou v Kristu a která nebude mít konce, protože pochází od Boha, a proto nám ji ukazuje jako slib, který se naplňuje v těch, kteří se nechají proměnit Kristem. Napodobování Krista, z milosti, začíná jako odpověď na Jeho nesmírnou lásku. Starší si budou pamatovat duchovní cvičení fraternity z roku 1987, ve kterých don Giussani neustále citoval rozhovor s Matkou Terezou z Kalkaty, v němž na otázku reportéra – dojatého tím, co dělaly sestry milosrdné lásky – proč to všechno dělají, Matka Tereza odpověděla: „Miluji Ježíše“ – a opakuje – „Milují Ježíše a proměňují tuto lásku v živou činnost. Sloužit nejchudším z chudých není naším posláním. Naším posláním je patřit Kristu.“⁷⁴

A otec Étienne Pernet, zakladatel „Sester milosrdenství“ z Via Martinengo, napsal: „Mnozí považují to, co děláte, za úžasné, ale pamatujte, že je to pouze prostředek, nikoli cíl vašeho povolání. Pokud to nechápete, jste pouze milosrdné a altruistické osoby, nic víc. Nemyslete si, že to bylo přidáno dodatečně. Ne, mé dcery, vy jste se zrodily z myšlenky, že musíte být především apoštolkami. Nestačí, že máte horlivost pečovat o nemocné v jejich domovech, musíte mít také

⁷² *Ibidem*, s. 325.

⁷³ 1Kor 13,4-8a.

⁷⁴ L. Giussani, *La convenienza umana della fede*, Bur, Milano 2018, s. 237.

horlivost pro příchod království Ježíše Krista mezi dělníky a chudé.⁷⁵ Od ubohých k chudým.

Zde je zřejmé, že přikázání lásky nejsou dvě, ale pouze jedno, a že v sobě nese slib, nikoli příkaz („Musíš...; musíš...“): bezpodmínečná a úplná láska k Bohu umožňuje, aby z Něho „vyvěrala“ v nás láska k bližnímu, láska k určení druhého jako zákon života.

Dar sebe sama, dojatý

Vraťme se ke knize *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/*: poté, co téměř historicky a na základě zkušeností don Giussani představil, jak se láska ukázala být zákonem života, začíná o ní hovořit jako o křesťanském, nikoli obecně platném pojmu. Něco podobného učinil méně než rok po smrti dona Giussaniho Benedikt XVI. v již zmíněné encyklice *Deus caritas est*, kde popisuje originalitu křesťanské agapé ve srovnání s formami lidské lásky. Don Giussani nastiňuje tuto originalitu tak, jak se zjevila v Kristu. První slovo, které ji vyjadřuje, je: dar, čistý dar sebe sama. Říká totiž: „Tajemství se člověku zjevuje jako nezištnost, tedy jako láska. Ba co víc, lze říci to, co řekl svatý Jan: samotnou podstatou Boha je láska. [...] „*Deus caritas est*“. [...] Boží přirozenost se jeví jako nezištnost, protože se darovala člověku. Dar: to je první slovo, v němž se objevuje pojem nezištnost nebo pojem láska. Je to čistý dar, jak jsme řekli: bez návratnosti. Bez návratnosti znamená, že je to čistý dar. Boží přirozenost je dávání, jeví se člověku jako dávání, dar, bez návratnosti, čistý dar.“⁷⁶

Projevuje se jako láska, to znamená, že nám ukazuje svou intimitu: vše v Bohu je láska. A pokud je láska Jeho bytím, pak nám nejprve dává bytí. Nedokážu to vyjádřit jinými slovy než těmi, která používá don Giussani: „Bůh se dává, dává sám sebe člověku. A co je Bůh? Pramen bytí. Bůh dává člověku bytí: dává člověku, aby byl; dává člověku, aby byl více, aby rostl; dává člověku, aby byl zcela sám sebou, aby rostl až k své plnosti [velký úkol života: naplnit sami sebe], to znamená, že dává člověku, aby byl šťastný.“⁷⁷

⁷⁵ Srov. Padre Étienne Pernet, *Instructions de notre vénéré père*, 8, 13 novembre 1890, *pro manuscripto*, s. 373.

⁷⁶ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 326-327.

⁷⁷ *Ibidem*, s. 327.

Dodává jednu „nuanci“: „Kristus nám dává více, než bylo zapotřebí k naší spáse“,⁷⁸ abychom mohli naplnit životní úkol, kterým je uskutečnění sebe sama; dává nám sám sebe, což je mnohem více, než by bylo zapotřebí k tomu, abychom měli život. Mnohem více, než je zapotřebí.

Krásná svatyně Santissimo Crocifisso v mém rodném městě San Miniato je uvnitř vyzdobena cyklem fresek malíře z 18. století, Antonia Domenica Bamberiniho, jejichž tématem je Utrpení Ježíše Krista. Cyklus začíná Narozením a pod ním je latinský nápis, který říká: „*Initium crucifixionis Iesu: quot enim paleae, tot tenerrimae eius carni dirae cruces.*“ Začátek ukřižování Ježíše: kolik je totiž slávek, které propichují jeho něžné tělo, tolik bude strašných křížů.“ Druhá scéna představuje obřizku Ježíše osm dní po jeho narození. Pod freskou je napsáno: „*Pretiosus iste sanguis humanae redemptioni satis sed non redemptoris amor.*“ To znamená: „Tato drahocenná krev by stačila k vykoupení lidí, ale nestačila k [vyjádření] lásky Vykupitele.“ V nezištnosti Kristovy lásky je toto překročení toho, co je nutné, tato úplná nezištnost, tak přetékající, že nás naplňuje úžasem a vděčností: „Udělal více, než bylo nutné, aby nás spasil. Aby nás spasil, mohl Kristus pouze říci: ‚Otče, odpusť jim,‘ to by stačilo. Když ležel u poslední večeře, mohl říci: ‚Otče, odpusť jim.‘ To by stačilo, ba dokonce by stačilo, kdyby řekl: ‚Ano, Otče, pošli mě,‘ a vstoupil do lůna Marie, stal se dítětem, stal se člověkem. To by stačilo. Ale ne: ‚Kde se rozmnožil hřích, tam se ještě více rozmnožila milost.‘“⁷⁹

Čím více se díváme na Kristovu lásku, která tak přetéká nad rámec toho, co je třeba, tím více v nás začíná naléhat a tlačit láska jako naše odpověď, která se nejprve projevuje jako bolestivé vědomí naší nevďěčnosti. Bolest z toho, že nedokážeme odpovědět na tak nekonečnou lásku, je již počátkem lásky v nás, protože i naše nevďěčnost je přijata a vykoupená v přetékající lásce Kristově. Mnohem větší, nekonečně větší, než je nutné.

Druhé slovo, které don Giussani uvádí po „daru sebe sama“, je „dojatý“. Dar sebe sama vyjadřuje Kristovo dojetí. Dar sebe sama, dojatý. On „odpouští zradu člověka, nepochopení člověka, nepozornost...“,⁸⁰ naši nepozornost, naši zradu. Don Giussani cituje pasáž

⁷⁸ *Ibidem*, s. 328.

⁷⁹ *Ivi*.

⁸⁰ *Ivi*

z Jeremiáše, která shrnuje dojatý pohled Boha na naši bídnot a která byla také názvem Duchovních cvičení z roku 2016⁸¹ vedených donem Juliánem Carrónem: „Miloval jsem tě věčnou láskou, proto jsem tě přitáhl k sobě [tj. učinil jsem tě účastníkem své přirozenosti], smiloval jsem se nad tvou nicotností,“ tak jsem tuto větu vždy překládal. „Smiloval jsem se nad tvou nicotností“ – co to znamená? O co jde? O pocit, o pocit! O hodnotu, která je pocitem. Protože náklonnost je pocit; být „nakloněn“ je pocit, ale je to hodnota.“⁸²

Ježíšovo dojetí při evangelijních setkáních

Absolutní nezištnost vstoupila do světa s Ježíšem. Je nám darována z nesmírného milosrdenství a dojetí. Kristův dar je „darem sebe sama z dojetí“. Proto bych nyní rád prošel některé pasáže z evangelia, abychom mohli stát před nezištností a dojetím Krista v jeho lásce k nám, jak nám to sdělil don Giussani, jak nás učil a učí dívat se, a proto dělat místo Kristu v nás.

Don Giussani píše: „Je krásné tuto lítost – „slitoval se nad tvou nicotností“ – objevit v evangeliu. Například když – jak je dvakrát řečeno – jednoho večera viděl své město z kopce a pláče nad ním, když myslí na jeho zkázu. To město Ho o několik týdnů později zabilo, ale pro Něj to není podstatné. Nebo ten druhý večer, těsně předtím, než byl zajat, v záři zlata chrámu osvětleného zapadajícím sluncem, *edákruse*, jak říká řecký text, vzlykal nad osudem svého města. Soucit jako soucit matky, která se křečovitě drží svého syna, aby ho nenechala jít do smrtelného nebezpečí, do kterého se vydává.“⁸³

V evangeliu všechna uzdravení, všechny zázraky, všechny podobnosti, od svatby v Káně až po vzkříšení Lazara, ukazují tuto absolutní nezištnost, tuto míru bez míry, vyjádřenou přídatným jménem „dojatý“. Například: „Přivedli k němu ženu přistiženou při cizoložství a ptali se ho, zda by podle jeho názoru měla být podle Mojžíšova zákona ukamenována, nebo ne. On je nechal mluvit a díval se na ně

⁸¹ L. Giussani in J. Carrón, *»Ti ho amato di un amore eterno, ho avuto pietà del tuo niente«*, suppl. *Tracce*, n. 6/2016

⁸² L. Giussani in J. Carrón, *»Ti ho amato di un amore eterno, ho avuto pietà del tuo niente«*, op. cit., s. 41.

⁸³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., str. 330-331.

pronikavým pohledem, který odhaloval vše, co bylo v srdcích lidí, pak se sklonil a rukou kreslil znaky do prachu, jako by chtěl říci: „Vaše slova jsou slova napsaná do prachu.“ Žalobci si myslí, že ho mají v hrsti, a naléhají na něj, aby jim dal odpověď. On se zvedne a řekne: „Kdo z vás je bez hříchu, ať první hodí kamenem.“ Můžeme si představit ticho, které následuje po jeho slovech. Pomalu se všichni otočí a odejdou, zatímco on je stále tam, skloněný, a kreslí své symbolické znaky do prachu, a žena stojí, rozrušená, sama před Ježíšem. On se jí zeptá: „Nikdo tě neodsoudil?“ A ona: „Nikdo.“ A Ježíš jí řekne: „Ani já tě neodsuzuji, jdi a už neheř.“⁸⁴

Zasahuje mě, jak don Giussani zmiňuje tento evangelijní příběh v dialogu z knihy *L'attrattiva Gesù /Přitažlivost Ježíše/*, kterou právě znovu vydalo nakladatelství Bur-Rizzoli: „Pokud byla žena přistižena při cizoložství, byla ukamenována. Nedalo se nic dělat, takový byl Mojžíšův zákon: ukamenovali ji. Představte si, v jakém duševním stavu musela být ta žena z evangelia. A ten muž, který se před ní sklání a píše na zem, který vstává a říká: ‚Ano, pokud zákon Mojžíšův, jak říkáte, přikazuje ji zabít, zabijte ji a ten z vás, kdo je bez hříchu, ať první hodí kamenem,‘ muselo to být všeobecné ohromení, protože je to způsob čtení věci, způsob definování povinností, způsob upřesnění pojmů, který je nám naprosto neznámý. Je to trochu jako nejvýznamnější momenty v hudbě: není žádný důvod, aby se objevily.“⁸⁵

V knize *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/* popisuje don Giussani epizodu smrti Lazara a poznamenává, že Ježíš plakal, čímž dal najevo silné pouto, které ho spojovalo s přítelem: „Když se dozvěděl, že jeho přítel Lazar zemřel, ‚rozplakal se,‘ byl ještě tři dny daleko, čekala ho dlouhá cesta. Jakmile se to dozvěděl, rozplakal se. To je tak pravdivé, že Židé, kteří byli poblíž, později řekli: ‚On, který uzdravil slepého od narození, nemohl zabránit smrti svého přítele?‘ Představte si, jak silné bylo jejich pouto.“⁸⁶

Kristovo milosrdenství je nám tak blízké, že v nás probouzí touhu po této lásce, i když jsme ji již zařadili mezi nemožné věci, jako iluzi. Je to nekonečná něha. Vzpomeňme si, jak vypráví epizodu o Zacheovi: „Byl jednou jeden mafiánský boss z jedné velké vesnice, o které se

⁸⁴ L. Giussani, *All'origine della pretesa cristiana*, op. cit., str. 61.

⁸⁵ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, BUR, Milano 2025, str. 67.

⁸⁶ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., str. 331-332.

mluví dodnes: Jericho. Byl to mafiánský boss, šéf celníků, zaprodaný Římanům. Slyšel, že v městečku je Ježíš, protože o něm všichni v tom kraji mluvili. Prošel davem a vylezl na sykomoru, strom, který není příliš vysoký, aby ho mohl vidět procházet, protože byl příliš malý. Dav se přibližuje, Ježíš mluví, Ježíš prochází, je před ním, zastaví se: „Zachee, vážím si tě, přijdu k tobě domů. Jdi, přijdu k tobě domů.“ Nevím, co Zacheus pak v životě dělal, možná se choval ještě hůř než předtím, ale v jeho životě byla ta věc, která byla uprostřed jeho duše, kolem které se upínalo jeho srdce, v naději i v bolesti, v lítosti i v pokání, vzpomínka na ten okamžik, okamžik, kdy se na něj ten muž podíval a řekl: „Zachee.“ Ale zkusili jsme si představit, že se to stává každému z nás a jsme tak rozptýlení, že si toho nevšimneme?⁸⁷

Jak Ježíš pohlédl na Zachea, jak pohlédl na Marii Magdalénu, jak pohlédl na slepce od narození, na ochrnutého, na vdovu z Nainu. V roce 2002 to připomněl don Giussani ve svém videopříspěvku na závěr duchovních cvičení Fraternity:

[promítání videa]

„Toho večera byl Ježíš přerušen, zastaven na své cestě do vesnice, kam směřoval, kam se vydal, protože se ozýval hlasitý pláč ženy, výkřik bolesti, který zasáhl srdce všech přítomných, ale který zasáhl především srdce Krista. „Ženo, neplač!“ Nikdy předtím ji neviděl, nikdy ji neznal. „Ženo, neplač!“ Jakou oporu mohla mít ta žena, která poslouchala slova, která jí Ježíš řekl? „Ženo, neplač!“: když se vracíme domů, když jedeme tramvají, když nastupujeme do vlaku, když vidíme kolony aut na ulicích, když přemýšlíme o všech těch chaotických věcech, které se týkají života milionů a milionů lidí, stovek milionů lidí. Jak rozhodující je pohled, který by dítě nebo velký „velký“ člověk věnovali tomu muži, který šel v čele skupinky přátel a nikdy tu ženu neviděl, ale zastavil se, když k němu dolehl zvuk, ozvěna pláče! „Ženo, neplač!“ jako by ji nikdo neznal, jako by ji nikdo nepoznal intenzivněji, úplněji, rozhodněji než on! „Ženo, neplač!“ Když vidíme – jak jsem již řekl – celý pohyb světa, v jehož řece, v jehož potocích se všichni lidé účastní života, přinášejí život sobě samým,

⁸⁷ L. Giussani, *Come si diventa cristiani*, Marietti 1820, Genova-Milano 2007, s. 26.

neznámá budoucnost není nic jiného než neznámá cesta, jak jsme se dostali k této novosti, k té novosti, která nalézá člověka, která potkává člověka, kterého nikdy neviděl, a který tváří v tvář bolesti ženy, kterou vidí poprvé, jí řekne: „Ženo, neplač!“ „Ženo, neplač!“ „Ženo, neplač!“: to je srdce, s nímž stojíme před pohledem a před smutkem, před bolestí všech lidí, s nimiž vstupujeme do vztahu, na ulici nebo na cestě, na našich cestách. „Ženo, neplač!“ Jak nepředstavitelné je, že Bůh – „Bůh“, Ten, který v tuto chvíli tvoří celý svět – když vidí a slyší člověka, může říci: „Člověče, neplač!“ „Ty, neplač!“ „Neplač, protože jsem tě nestvořil kvůli smrti, ale kvůli životu! Dal jsem ti život a dal jsem tě do velké společnosti lidí!“ Muži, ženo, chlapče, dívko, ty, vy, neplačte! Neplačte! Existuje pohled a srdce, které proniká až do morku kostí a miluje vás až do vašeho určení, pohled a srdce, které nikdo nemůže svést z cesty, nikdo ho nemůže zbavit schopnosti říkat, co si myslí a co cítí, nikdo ho nemůže zbavit moci!⁸⁸

Boží láska, Ježíšova láska k člověku – láska bez hranic – je taková, plná dojetí, je „darem sebe sama, který vibruje, chvěje se, pohybuje se, realizuje se jako emoce, ve skutečnosti dojetí: je dojatá“.⁸⁹

Zde je další úryvek z evangelia s komentářem dona Giussaniho: „Když měl být zatčen [...], byla v Jeruzalémě na Velikonoce v chrámu skupina pohanů, kteří přišli, aby se podívali. Mezi těmi, kteří přišli na svátek, aby se klaněli, byli i někteří pohanští Řekové. Ti se přiblížili k Filipovi, který byl z Betsaidy v Galileji [...], a zeptali se ho: „Pane [...], chceme vidět Ježíše.“ [...] Filip to šel říct Ondřejovi [dalšímu, který nevěděl, co má dělat], a pak to Ondřej a Filip šli společně říct Ježíšovi. Ježíš odpověděl: „Nastala hodina, aby byl oslaven Syn člověka [poprvé, kdy to, pro co přišel – celý svět, pohanská realita světa, realita světa, která nebyla striktně židovská – ho chtěla vidět]. Amen, amen, pravím vám: Jestliže pšeničné zrno nepadne do země a nezemře, zůstane samo; jestliže však zemře, přinese mnoho ovoce [je třeba zemřít pro osud člověka, pro dobro člověka]. Kdo miluje svůj život, ztratí ho [kdo lpí na sobě, ztratí se] a kdo nenávidí svůj život v tomto světě [kdo používá svůj život, aby jej daroval: nenávidět je

⁸⁸ L. Giussani, *Dare la vita per l'opera di un Altro*, BUR, Milano 2021, ss. 205-206.

⁸⁹ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 332.

hebrejský výraz, který neznamena to, co znamená pro nás], zachová si jej pro život věčný. Kdo mi chce sloužit, ať mě následuje, a kde jsem já, tam bude i můj služebník. A bude ctěn, jako mě cti Otec. Nyní [v tuto chvíli] je má duše rozrušená [má lidská duše je rozrušená, má strach: věděl, že ho musí zatknout] a co mám říci? Ale když jsem přišel pro tuto hodinu [když jsem přišel, abych zemřel! Nyní je má duše rozrušená, ale co mám říci? Ale když jsem přišel, abych zemřel!]. Tady je tedy jádro věci: Bůh se dojal nad naší nicotností. A nejen to: Bůh se dojal nad naší zradou, naší hrubou, zapomnětlivou a zrádnou chudobou, naší ubohostí“ – tou ubohostí, nad kterou nás don Giussani v textech, které jsme včera četli, přiměl zamyslet se, a to i tím, že nám způsobil trochu utrpení. - „Bůh se dojal naší ubohostí, což je ještě více, než že se dojal naší nicotností. Měl jsem soucit s tvou nicotností, měl jsem soucit s tvou nenávistí ke mně. Dojal jsem se, protože mě nenávidíš“, jako otec a matka, kteří pláčou dojatí nenávistí svého syna.“⁹⁰

„Máme před očima obrazy Duccia, které jsme viděli při vstupu do sálu: zatímco Ježíš je přiveden před kněží, je tam Petr, kterému někdo třikrát říká: ‚I ty...‘; v pozadí je také vidět kohout, který třikrát zakokrhá kvůli jeho zradě. Pro Petra bude vrcholem to ráno na jezeře po vzkříšení: ‚Leží na zemi, sedí na zemi a jedí. Ježíš se otočí a vedle něj je Šimon, syn Janův. Neříká mu: ‚Šimone, zradíš mě znovu?‘, ‚Šimone, budeš mě znovu pokoušet, jako když jsem ti řekl: ‚Jdi pryč, satane‘?‘, ‚Šimone, budeš se za mě ještě stydět jako před Pilátovou služebnicí?‘, ‚Šimone, budeš ještě páchat všechny hříchy, které jsi doposud páchal, všechny katastrofy, které jsi doposud způsobil?‘ Nic z toho mu neříká. Podívá se na něj a řekne: ‚Šimone, miluješ mě?‘ ‚Pane, ty to víš,‘ řekl Šimon potřetí, ‚Pane, ty víš, že tě miluji.‘ Tato odpověď naznačuje uznání sounáležitosti: ‚Pane, patřím ti.‘ ‚Ano, Pane, patřím ti, jsem tvůj, jsem tvůj; já, hříšník, to mohu říci: jsem tvůj a jsem hříšník, žádný hřích mě nezastaví, jsem tvůj.‘“⁹¹

Petr „byl před Ním jako dítě“, komentuje don Giussani v knize *L'attrattiva Gesù (Přitažlivost Ježíše)*, byl jako dítě před tak bezbřehou láskou: „I kdyby spáchal sto vražd, svatý Petr nemohl odpovědět

⁹⁰ *Ibidem*, ss. 332-333.

⁹¹ L. Giussani, *Come si diventa cristiani*, op. cit., s. 34.

jinak než ‚ano‘, tři roky se sto vraždami bude hořce plakat sto třikrát, ale nemohl odpovědět jinak než ‚ano‘.⁹² „Přebytek“ Kristovy lásky je velkým dojetím, které ničí obranu, jak se to stalo Petrovi: „Proč se mi Bůh věnuje? Proč se mi daruje tím, že mě stvořil, dal mi bytí, tedy sebe sama (dává mi sebe sama, tedy bytí)? Proč se navíc stává člověkem a dává se mi, aby mě znovu učinil nevinným [...] a umírá za mě (což nebylo vůbec nutné: stačilo zvednout palec a prostředníček a Otec by nutně jednal)? Proč umírá za mě? Proč tento dar sebe sama až do nejzazšího z myslitelných mezí, za hranicemi myslitelných mezí?“⁹³

Pán je dojatý naší nicotností, nikoli kvůli sentimentu, ale kvůli úsudku, který tento dojem v sobě nese: „Tento dojem a tato emoce s sebou nesou úsudek a tlukot srdce. Je to úsudek, a proto je to – řekněme – racionální hodnota, ne v tom smyslu, že by ji bylo možné vztáhnout a redukovat na horizont, který je čistě v dosahu našeho rozumu, ale racionální v tom smyslu, že dává důvod, nese v sobě svůj důvod.“⁹⁴

Je to jako úsudek otce nebo matky, kteří chtějí, aby jejich dítě bylo spaseno. Je to prahnutí po spáse, po osudu druhého: „Tlukot srdce [Ježíše] je soucit s tvým nicotným bytím, ale důvodem je, aby ses podílel na bytí.“⁹⁵

Shrňme průběh těchto myšlenek slovy dona Giussaniho: „Definovali jsme lásku a popsali jsme dva hlavní faktory, z nichž se skládá. Je to dar sebe sama (oddanost, dar sebe sama) až ke smrti: Kristova smrt nám odhaluje, zjevuje nám úplnost oddanosti, s níž se tajemství Boha věnuje naší spáse. Je to dojem, který nás náhle činí lidskými, náhle a nepochopitelně lidskými, a i když nepochopitelně, okamžitě nám dává pocítit lidskost tohoto daru sebe sama, který činí Tajemství, který uskutečňuje Kristus.“⁹⁶

Chtěl bych poznamenat: „Bůh, který se dojírá!“⁹⁷ Žalm 8 klade Bohu velkou otázku: „Když vidím tvá nebesa, dílo tvých prstů, měsíc

⁹² L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, op. cit., ss. 65-66.

⁹³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 329-330.

⁹⁴ *Ibidem*, s. 335.

⁹⁵ *Ibidem*, s. 336.

⁹⁶ *Ivi*.

⁹⁷ *Ibidem*, s. 332.

a hvězdy, které jsi stvořil, co je člověk, že na něj pamatuješ, syn člověka, že se o něj staráš?⁹⁸ Můžeme žít jako lidé, aniž bychom každý den pociťovali naléhavost této otázky k Tajemství? Proč se o mě staráš? Proč se staráš o nás? Uvědomit si, že Někdo tě chtěl a miluje. Proč? Ježíš nám odhalil Boží intimitu.

V Bohu je vše láska, společenství, nekonečné společenství, v němž každá z božských osob je pro Druhého a odevzdává se Druhému: Bytí v tajemství Trojice se shoduje s „bytím pro“, s úplným a věrným darováním sebe sama, s darováním života (což znamená stvořit – Otec – ale také obětovat se – Syn – a také oživovat, dávat život – Duch). Z této Lásky vychází svět a každý člověk jako úplný dar, jehož nejnezištnějším aspektem je to, že jsme stvoření svobodní! Bůh se nad námi smilovává, protože ho nenávidíme, řekl don Giussani. Věrná láska sama v sobě a věrná osudu každého člověka, která se zjevila, když Ježíš Kristus daroval sám sebe pro naši spásu, pro mě a pro tebe.

Morálka je napodobování Boží lásky

Důležitým krokem je odraz této přetékaající lásky na nás. Láska, čistý dar, Boží intimita, kterou nám zjevuje Kristus, „sladké sdělení sebe sama, dává bytí všemu, s dojetím“⁹⁹, nás vede k touze jednat jako On, uznávajíc v Ježíši Kristu pravý obraz osoby, kterou bychom chtěli být. V něm se naplňuje velký úkol: být sami sebou. Svatý Jan říká: „Jestliže nás Bůh tak miloval, i my musíme milovat jeden druhého. [...] Milujeme-li jeden druhého, Bůh v nás zůstává a jeho láska je v nás dokonalá.“¹⁰⁰

Morální jednání je tedy snahou napodobovat Krista, následovat ho, ztotožnit se s jeho úplným darováním: „Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš Otec.“¹⁰¹ Kdo je toho schopen? Jako doporučení je to nerozumné, říká don Giussani, ale pochopíme to, když Ježíš v Lukášovi říká: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný Otec, který je v nebesích.“¹⁰² Dokonalost, ke které jsme povoláni, je milosrdenství, tedy

⁹⁸ Žl 8,4-5.

⁹⁹ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 337.

¹⁰⁰ 1Jan 4,11-12.

¹⁰¹ Srov. Mt 5,48.

¹⁰² Lk 6,36.

napodobování Ježíšova soucitu „s potřebami člověka: potřebou štěstí, bytí; štěstí, určení; bytí, určení, štěstí“.¹⁰³

Svatý Pavel píše: „Kdybych mluvil jazyky všech lidí a neměl lásku, byl bych jako znející kov nebo zvonící cimbál. A kdybych měl dar proctví a znal všechna tajemství a veškerou vědu, a měl plnost víry, takže bych mohl hory přenášet, ale neměl lásku, nebyl bych nic. A kdybych rozdal všechno své jmění a vydal své tělo k upálení, ale neměl lásku, nic mi to neprospěje.“¹⁰⁴

V knize *Si può vivere così? / Je možné žít takto?* se don Giussani ptá: „Co ti tedy prospívá? Co je to za morálku, podle které ani obětování svého těla plamenům za ideál k ničemu není, ani být ‚Einsteinem‘ k ničemu není, ani být ‚Gandhim‘ k ničemu není? Co je to za lásku, bez níž nejsme nic? Je to láska, jejímž prvním předmětem je Ježíš Kristus.“¹⁰⁵

V lásce ke Kristu v nás může zakořenit Jeho nezištnost, Jeho dojatá láska k mému určení a k určení každého člověka, Jeho sklonění se k naší potřebě pro naše spasení. „Milovat Krista a v Něm, tedy podle Jeho způsobu, bratry; oddanost sobě samému (dar sebe sama) a dojetí pro druhé, pro druhého [,Miluji Krista...‘]. Zkrátka, je to já, které potvrzuje ty, je to já, které se vyčerpává v potvrzování ty, je to já, které umírá pro ty. Drama je vyřešeno.“¹⁰⁶ Je drama vyřešeno? Možná drama teprve začíná, ale jeho hranice jsou jasné. Představovat si lásku jako konání dobra je v porovnání s touto nesmírnou perspektivou trochu málo.

a. Zákon mého já je láska

Láska, kterou Kristus odhaluje, dar sebe sama plný dojetí, je, jak jsme viděli, zákonem já, „vlastní dynamikou já, která tedy přímo vychází z dynamiky Boha, je milovat, tedy dávat sebe sama druhému, dojatý“.¹⁰⁷ Text knihy *Si può vivere così? / Je možné žít takto?* objasňuje, že tento dar sebe sama, pokud je jako dar Kristův, nemůže být nic jiného než „do hloubky“, tedy bez stanovených hranic. Úplný jako pohnutka. Vzpomeňme si na stránku z Péguyho díla: „Líbí se mi, že se dávají [...] / že milují, říká Bůh, nejen svobodně, ale i nezištně [...] Dávají za

¹⁰³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 338.

¹⁰⁴ Srov. 1Kor 13,1-3.

¹⁰⁵ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 339.

¹⁰⁶ *Ibidem*, s. 340.

¹⁰⁷ *Ibidem*, s. 344.

nic. Jinak by to snad bylo dávání? / Milují za nic. Jinak by to snad byla láska?¹⁰⁸

Tato láska není abstraktní, znamená konkrétní jednání pro druhého, jednání na pomoc druhému v nouzi. Láska ke Kristu, touha mu odpovídat, se stává pozorností ke každému člověku z lásky k určení každého z nás, kterým je Kristus; neexistuje žádné rozdělení (vzpoňte si na milosrdného Samaritána: „Kdo je můj bližní?“¹⁰⁹).

Nakonec tato láska do hloubky, úplná, je konkrétním pohybem, který se nevyčerpává v okamžité odpovědi na potřebu, protože člověk se pohybuje, aby umožnil plnou spásu, vykoupení druhého: „Je to dojetí nad nejvyšší potřebou člověka: ‚proč‘ se člověk rodí. Bylo by nespravedlivé rodit, kdyby neexistovalo určení ke štěstí.“¹¹⁰ Jak jsme již mnohokrát četli v knížce *Smysl charitativy*, v tom působivém odstavci: „Je to objev skutečnosti, že právě proto, že je milujeme, nejsme to my, kdo je činí šťastnými; a že ani ta nejdokonalejší společnost, nejpevnější a nejprozíravější právní systém, největší bohatství, nejpevnější zdraví, nejčistší krása, nejvzdělanější civilizace je nikdy neučiní šťastnými. Je to Někdo jiný, kdo je může učinit šťastnými. Kdo je příčinou všeho? Kdo vše stvořil? Bůh. Ježíš tedy již není pouze tím, kdo mi zvěstuje nejpravdivější slovo, kdo mi vysvětluje zákon mé reality, již není pouze světlem mé mysli: objevuji, že Kristus je smyslem mého života. Svědectví těch, kteří tuto hodnotu zakusili, je nádherné: ‚Pokračuji v charitativě, protože celé mé i jejich utrpení má smysl.‘ V naději v Krista má všechno smysl: Krista. To konečně objevuji v prostředí, kam chodím na charitativu, právě skrze konečnou bezmocnost mé lásky: a je to zkušenost, v níž se inteligence ponoří do moudrosti, do skutečné kultury.“¹¹¹

Chci říci něco o tomto velkém gestu, které nás neustále učí pravé lásce: charitativa. Jedná se o výchovné gesto, které vybízí ty, kdo jej praktikují, aby si stále více uvědomovali, že jsme povoláni nabídnout celý – celý! – svůj život v lásce. Kdo by chápal charitativu jako dvě hodiny v měsíci, kdy dáváme něco druhým, abychom měli dobrý pocit z „charity“, může

¹⁰⁸ C. Péguy, «Il mistero dei santi innocenti», Id., *I misteri*, op. cit., s. 327.

¹⁰⁹ Lk 10,25-37.

¹¹⁰ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 338.

¹¹¹ [L. Giussani], *Il senso della caritativa*, op. cit., s. 10-11.

ji možná začít vnímat novým způsobem. Skutečnost, že se mnoho z nás neúčastní, naznačuje, že člověk cítí, že již nepotřebuje být vychováván k lásce, zatímco napodobování Krista je cestou celého života; a prosté následování tohoto gesta narušuje naši vyprahlost.

Povyprávím vám o rozhovoru, který jsem před několika lety vedl s Ingrid z Guatemaly, tehdy jedinou osobou z hnutí v této středoamerické zemi. Ingrid mi řekla: „Chtěla bych začít dělat charitativu.“ A já, hlupák, jsem odpověděl: „To je skvělé!“ Ona mi pak s takovou inteligentní jednoduchostí řekla: „Ne, ty jsi to nepochopil, já chci začít dělat charitativu, ale ne jak si to představuju já, ale podle toho, jak to navrhuje hnutí.“ To bylo něco! Když v našich komunitách slyšíme: „Ale já dělám charitativu se svými dětmi doma“, „chodím navštěvovat svou babičku“, a zaměňujeme tak charitativu s jakýmkoli správným skutkem milosrdenství, možná není zcela jasná výchovná dimenze charitativního gesta. Jsme povoláni dát celý svůj život – ne jen jednu nebo dvě hodiny – v nezištnosti pro určení druhého a dělat to z lásky ke Kristu. A gesto charitativy, které si nestanovuji já, které nevymýšlím já, ale které mi navrhuje hnutí a ukazuje mi určitý konkrétní způsob, jak ho realizovat, je výchovou, kterou vždy potřebujeme. To platí i pro školu komunity a společný fond.

Shrnuto: „Člověk existuje, aby potvrdil Jiného, který se jmenuje Bůh. To je pravda, která dojíhá srdce, dojíhá a podněcuje k činu. Skutečná láska, tedy skutečné naplnění zákona člověka, který je smyslem života, znamená potvrdit Bytí, potvrdit Jiného, ‚potvrdit Tebe, Bože‘. Podobně se věnovat bratrovi, jinému člověku, existovat pro druhého, jednat pro druhého, být dojatý pro druhého, je pravá láska, protože touží, aby ten druhý poznal pravdu a žil pravdu svého bytí naplno; to znamená, že pravá láska je dívat se na druhého a zacházet s ním s touhou, aby se splnilo, aby se naplnilo jeho určení. Bez lásky k určení není láska, bez lásky k určení druhého není láska k druhému.“¹¹²

b. Milosrdenství, forma svědectví

Následováním Ježíše se v nás utváří nový způsob myšlení a odlišný způsob života. Je jasné, že nejsme schopni plně napodobovat Krista, ale

¹¹² L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., p. 348.

i bolest z našich chyb je krokem na cestě k ztotožnění se s Ním: „Uplatňování zákona lásky, tohoto nejvyššího napodobování Boha, dříve či později vede k jinému způsobu života. Tento jiný způsob života neznamena bezchybnost: člověk může udělat tisíc chyb, ale jeho život je jiný. Především to, co dělá špatně, co zapomíná, mu přináší bolest. Ve všem, co dělá, nese náznak změny, jejíž nejvýraznějším příkladem je bolest z neuskutečněné lásky, kterou nikdo jiný na světě nezná. Kromě těch, kteří si uvědomují tyto věci, které přinesl Ježíš a které apoštolové přinesli do světa, ostatní tuto bolest vůbec neznají.“¹¹³

Don Giussani uvádí některé aspekty tohoto nového způsobu vztahu, této odlišnosti života, která v nás začíná nabývat konkrétní podoby: „Za prvé. *Uznání druhého proto, že existuje a takového, jaký je*: ne pro náš prospěch, pro náš kalkul; nebo tak, jak bychom ho chtěli mít. Za druhé. *Sdílení potřeb*. Právě skrze potřebu je člověk veden ke svému určení, skrze potřebu se učí, že mu něco chybí. Sdílet potřebu znamená překvapit milující přítomnost, která se zajímá o určení druhého stejně jako o svoje vlastní. Za třetí. *Odpuštění*, schopnost odpouštět, což znamená vrátit druhému prostor a svobodu v sobě. Někdo tě urazil: je vyloučen z tvého kruhu. Odpuštění znamená přijmout ho zpět: vrátíš mu prostor a svobodu. Za čtvrté. *Přilnutí k druhému*, náklonnost k člověku; ať už jako oddanost (úcta), nebo jako věrnost (kontinuita úcty).“¹¹⁴

Don Giussani tedy poukazuje na dvě typické změny nového stvoření, až může s Pavlem říci: „Ne já žiji, ale Ty žiješ ve mně.“¹¹⁵ „Nejprve dochází ke změně mentality. Ten, kdo tyto věci uplatňuje v tramvaji, za přepážkou úředníka, z učitelské katedry, nebo jako otec či matka, projevuje jinou mentalitu než ostatní. [...] Hlavním plodem této změny mentality – jaká je normální mentalita, mentalita tisíce procent lidí? Vydělávat, šetřit, užívat si, bavit se, uspět – je vrchol této změny mentality, kterým je obětování vlastního života: pokud je láska jejím zákonem, vrcholem je obětování života.“¹¹⁶

Připomíná mi to knihu *Zvěstování Marii*, která byla v dubnu vyhlášena „knihou měsíce“. Toto dílo Paula Claudela – o kterém don

¹¹³ *Ibidem*, pp. 349-350.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 350.

¹¹⁵ Srov. Gal 2,20.

¹¹⁶ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., pp. 350-351.

Giussani poznamenává: „Naše hnutí vzniklo na základě tohoto textu“¹¹⁷ – je nejdojímavějším svědectvím o celém životě pojatém jako dar sebe sama, jako vášně pro člověka, v lásce ke Kristu. Jeho stránky obsahují ideál všeho: „Jejich tématem je láska, tedy pojetí vlastního bytí ve funkci celkového plánu. Tento plán má jméno, je jím člověk, Kristus, jehož funkcí je, skrze palčivou bolest, výjimečný nával velkorysosti, normálnost každodenní poslušnosti. Alternativou je ubohost.“¹¹⁸

Poslechněme si známá a dojemná slova Anny Vercorse v posledním dějství: „Je snad smyslem života žít? Zůstanou snad Boží děti pevně stát na této ubohé zemi? Nežít, ale zemřít, a ne brousit kříž, ale vystoupit na něj a s radostí dát to, co máme. Zde je radost, svoboda, milost, věčné mládí! [...] Co znamená svět ve srovnání se životem? A co znamená život, pokud není dán? A proč se trápit, když je tak snadné poslouchat?“¹¹⁹

Ať se v poslušnosti následování, v nechání se proměnit Kristem, v chudé a věrné lásce k této historii, tato radost, tato svoboda, tato milost, tato věčná mládí stávají stále více naší zkušeností (jak tomu již je, jako začátek).

¹¹⁷ L. Giussani, *Le mie letture*, BUR, Milano 2008, p. 101.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 110.

¹¹⁹ P. Claudel, *L'Annuncio a Maria*, op. cit., p. 179.

Sobota 12 dubna, odpoledne

Antonín Dvořák

Klavírní kvintet *A dur*, op. 81

Klavír, Sviatoslav Richter – Borodin Quartet

“*Spirito Gentil*” č. 39 (Decca) Universal

■ DRUHÁ MEDITACE Giovanni Paccosi

*„Milujeme to, co netrvá věčně,
jen kvůli tomu, co může trvat věčně.“¹²⁰
Oběť a panenství*

„Splynout s Ním“

„Pro Boží milosrdenství vás, bratři, vybízím: přinášejte sami sebe v oběť živou, svatou a Bohu milou! To ať je vaše duchovní bohoslužba. A nepřizpůsobujte se už tomuto světu, ale změňte se a obnovte svoje smýšlení, abyste dovedli rozeznat, co je vůle Boží, co je dobré, bohubilé a dokonalé.“¹²¹

Začnu těmito slovy z Listu Římanům. Mnohokrát jsme je slyšeli číst dona Giussaniho a přijali jsme je, protože jsme viděli, jak se v něm naplňují. V něm a v lidech, kteří nás fascinovali a přivedli k hnutí, jsme viděli lidi s jinou tvář, s jiným kritériem pro život, jehož je tvář jako vnější výraz, s novým sebevědomím – kolikrát se nám to stalo! – a uvědomili jsme si, že zdrojem jejich myšlení a jednání byla a je vděčnost vůči Tajemství a ztotožnění se s Kristem.

¹²⁰ C.-F. Ramuz citován in L. Giussani, *L'incontro che accende la speranza*, op. cit., s. 42.

¹²¹ Rm 12,1-2.

Vzpomeňme na dopisy, které don Giussani psal svému příteli Angelovi Majovi, když byl ještě velmi mladý. Přečtu vám několik úryvků: „Veškerá činnost a radost, štěstí, práce, úzkost našeho života, to vše nesmí být nic jiného než vášnivé úsilí porozumět, cítit, stále více chtít tento osobní vztah s Nekonečnou Láskou. A naše melancholie spočívá v tom, že ji nemůžeme vidět, cítit, dotknout se jí.“¹²²

Touha zcela patřit, ztotožnit se až k kříži, z lásky: „On mě naplnil tímto nejsladším přesvědčením: že abychom milovali, musíme se stát podobnými, identickými: On je na kříži: Nejvyšším ideálem našeho života je touha, touha vystoupit na kříž, abychom se mohli ‚spojit s Ním‘. Je to nejkřidnější radost života, největší projev rytířskosti vůči Němu, který je jedinou nekonečnou osobní Láskou: ‚Ježíši, má naději, ponoř mě do své lásky‘,“ volal Jacopone.¹²³

„Já sám cítím – a moje věrnost nejbližším přátelům je toho zakoušeným symbolem – že podstatou života, touhy a štěstí je láska. Nekonečná, obrovská láska, která se sklonila nad mou nicotou a vytvořila z ní lidskou bytost, zrnko prachu v těle, nekonečnou v touze po pravdě a lásce, kterou je inteligence a srdce. Nekonečná, obrovská láska, která dokázala absurdní věc, že ze mě, konečného stvoření, zrnka prachu, udělala nekonečné stvoření jako je On: ‚*similes ei erimus*‘. [...] Osobní příteli Nekonečna; jsi zrnko prachu, ale jsi moře.“¹²⁴

Aby se naše milované zrnko prachu stalo mořem, nekonečným jako On v lásce, existuje jedna podmínka. Podmínkou lásky je oběť. Plodem, jako novostí života, je panenství.

Následujme originální a úžasnou architekturu tří teologických ctností, jak je don Giussani popisuje v knize *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/:* ctnost, její podmínka, její existenciální plod. Víra, svoboda, poslušnost; naděje, chudoba, důvěra; láska, oběť, panenství. „Už nežiji já, ale Kristus žije ve mně.“¹²⁵ Celý život zasvěcený lásce Otce. Jak jsme slyšeli v dopise Majovi: „Osobní příteli Nekonečna; jsi zrnko prachu, ale jsi moře.“

¹²² L. Giussani, *Lettere di fede e di amicizia ad Angelo Majo*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2007, s. 29.

¹²³ *Ibidem*, s. 28.

¹²⁴ *Ibidem*, ss. 51-52.

¹²⁵ Gal 2,20.

a. Oběť a dar

Existuje tedy oběť, která je podmínkou lásky. Co to znamená? V našem každodenním životě přinášíme mnoho malých i velkých obětí! Oběti, které nám ukládají okolnosti. Například i čas, který trávíme v dopravní zácpě, je obětí. Když jsem byl v Limě, ani si nedokážete představit, jak velkou obětí bylo přesunout se z jedné části města do druhé; mnoho přátel, kteří žijí v obrovských městech Latinské Ameriky a světa, mi porozumí. Doprava v Miláně a Římě se s tím nedá srovnat. Hodiny a hodiny, a jaký chaotický provoz! Člověk měl skoro chuť se už nikam nepřesouvat, ani na setkání hnutí, ani za milovanými lidmi. Někdy jsem si stěžoval na to a také na jiné oběti, ale v tu chvíli jsem se díval na autobusy přeplněné lidmi, kteří se vraceli pozdě večer z práce, po nekonečných cestách a devíti až deseti hodinách práce, aby přinesli domů chléb. Pak jsem si říkal: „Mlč, protože ty v porovnání s nimi neděláš nic; navíc to, co děláš, je pro Ježíše, a ty by ses chtěl stěžovat!“ Pro mě to bylo a je velkým ponaučením, když jsem objevil, že každodenní námaha se může stát obětí přinesenou ideálu, Kristu. Ale mnozí z vás zažívají něco podobného každý den! Chci zmínit svého přítele, věřícího z mé farnosti v Limě, který každý den v pět ráno odcházel do cihelny a vracel se večer v osm, po nejméně dvou hodinách jízdy autobusem (naplněným k prasknutí) tam a dvou hodinách zpět. Přesto chodil téměř každý večer do farnosti (byl vedoucím jednoho hnutí), aby se s radostí v tváři věnoval ostatním. Jmenuje se Pedro Yupanqui a pro mě je velkým příkladem, i teď, po dlouhé době a na velkou vzdálenost. Když mám chuť si stěžovat na oběti, které musím přinášet, vzpomenu si na něj, na jeho radost z toho, že dává vše pro Krista, pro lidi, a chuť si stěžovat mě přejde!

Don Giussani však neoslavuje oběť jako takovou: naopak, zdůrazňuje, že oběť je odpudivá, jeví se jako nespravedlivá, je to nejméně lidské téma. Přesto je to bod, v němž se vše sbíhá, „je to bod, v němž se sbíhá vše, vše... bez něj neexistuje ani víra, ani naděje, ani láska; neexistuje krása, ani dobrota, ani spravedlnost, bez něj neexistuje nic: nazývá se to oběť“¹²⁶

Oběť je sama o sobě v rozporu s naší přirozeností, protože jsme stvořeni pro štěstí, a proto je pro nás do jisté míry nepochopitelná

¹²⁶ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 383.

a dokonce nesnesitelná, stejně jako je nesnesitelná nespravedlnost. Bylo by snadné zastavit se zde a říci: „Ne, oběť mi nevyhovuje, moje srdce ji nechce.“ Ale – a to je bod, kde se objevuje možnost, že se oběť stane hodnotou – věci se změnilly s Kristem, od té doby, co se stal člověkem, od té doby, co zemřel na kříži, od té doby, co „jsme poznali lásku“, Jeho lásku: „Od té doby, co byl ten muž zabit, přibit na kříž, a vykřikl: ‚Otče, proč jsi mě opustil?‘ – což je nejlidšší výkřik zoufalství, jaký kdy zazněl na zemi – a pak řekl: ‚Odpusť jim, protože nevědí, co činí,‘ a pak vykřikl: ‚Do tvých rukou odevzdávám svůj život‘; od toho okamžiku, od chvíle, kdy byl ten muž přibit na kříž, od toho okamžiku se slovo oběť stalo středobodem, ne života toho muže, ale života ‚každého‘ člověka, a osud každého člověka závisí na té smrti.“¹²⁷

Stala se obrovským slovem, protože v Kristově oběti jsme pochopili nejen to, že obětí se nelze vyhnout, protože jsou součástí života, ale především to, že mohou mít tajemně pozitivní význam. Právě proto, že Jeho oběť na kříži zachránila svět, začala oběť nabývat hodnoty, začala mít smysl: s Kristem, s jeho smrtí na kříži. Ale, ptá se hned poté don Giussani, jak se může stát hodnotou pro mě? „Oběť se stává morální hodnotou, tedy hodnotou lidského života, když se stává souladem, tedy spoluzodpovědností, tedy odpovědí na Kristovu smrt, aby zachránila vlastní život a život lidí. Když se stává přijetím toho, že jediným způsobem, jak dosáhnout určení, jak zvítězit nad smrtí, je vystoupit také na Kristův kříž: účastnit se Kristovy smrti: ‚Ty, Kriste, umíráš za mě. Připojuji se k Tobě ve Tvé smrti.‘ Jak? Prostřednictvím obětí, které mi ukládá.“¹²⁸

Je to potvrzení skutečného prvenství Krista a touhy ztotožnit se s Ním, „splýnout“¹²⁹ s Ním, abychom objevili svou pravou tvář, protože v Ném se naplňuje smysl života: realizovat sebe sama. Moje oběť se spojuje s Kristovou obětí; nazývá se darem: „Pak i moje oběť vstávat

¹²⁷ *Ibidem*, ss. 386-387.

¹²⁸ *Ibidem*, pp. 388-389.

¹²⁹ «Io non voglio vivere inutilmente: è la mia ossessione. E poi tra due amici profondi cosa si desidera? L'aspirazione dell'amicizia è l'unione, è quella di immedesimarsi, impastarsi, diventare la stessa persona, la stessa fisionomia dell'Amico: ... ma Gesù è in Croce... la gioia più grande della nostra vita è quella che ad ogni piccola o grande sofferenza ci fa scoprire: "ecco, ora sei più simile", più "impastato con Lui". La vita per la felicità degli uomini, per l'amicizia di Gesù» (L. Giussani, *Lettere di fede e di amicizia ad Angelo Majo*, op. cit., p. 33).

ráno, snášet svého otce, matku, manželku, manžela, děti... i to se stává dobrem.¹³⁰ A v tomto spojení mých utrpení s Kristovou obětí lásky, s jeho smrtí, se i můj malý čin podílí na spáse světa: pokud přijmu oběť z lásky ke Kristu, ba dokonce v *Kristově lásce*, nechám v sobě působit Jeho lásku, která mě mění, činí mě více sebou samým, tajemným způsobem ovlivňuje dobro světa.

To je – jak víme – význam odpustků Jubilea, které právě prožíváme: Kristova láska, která nekonečně přesahuje to, co by bylo nutné pro naši spásu (stačilo by jedno lusknutí prstů...), a zásluhy, tedy dobro, přetékaající láska, kterou svatí spojili s láskou Ježíše tím, že obětovali sami sebe, jsou pokladem, z něhož čerpáme v tomto Svatém roce.

Jak lze přijmout, že oběť je, jak říká don Giussani, „zákonem dynamiky života“? Pro něj je totiž láska nejvyšším zákonem života – darovat sebe sama, dojatý dar sebe sama –, ale dynamicky se projevuje v oběti.

Nejprve je třeba uznat, že je to fakt: Ježíšův kříž nám to bez jakýchkoli pochybností ukazuje. Mohli bychom Bohu, který si zvolil tuto cestu, říct: „Mýlíš se!“? Důvodem, který vedl Ježíše k tomu, aby se obětoval na kříži, je naše situace, je to obrovská tíha prvotního hříchu (a našich osobních hříchů). Prvotní hřích je tajemstvím, ale bez něj nemůžeme nic vysvětlit. Don Giussani v knize *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/* tento bod neprohlubuje, pouze na něj poukazuje, také proto, že by bylo obtížné jej rozvést.

Možná nám pomůže pochopit to jeden obraz. Připomínají se mi dvě fresky, které se nacházejí naproti sobě na pilířích vchodu do kaple Brancacci v kostele Carmine ve Florencii: obě zobrazují Adama a Evu. První, od Masolina, představuje *Adama a Evu v pozemském ráji*, těsně před hříchem (had se již ovinul kolem stromu). Jsou krásní, dokonalí, svobodní, ponoření do světla, které vše jemně zaplňuje, světla, které prostupuje celou scénu, ale zdá se, že vyvěrá z temnoty pozadí: Tajemství, které objasňuje, temná jasnost Božího Tajemství. Naproti ní je freska *Výhnání z pozemského ráje* od Masaccia: Adam a Eva odcházejí – on se skloněnou hlavou, ona křičící – v oslepujícím, ostrém světle; nemají už ani jasně vymezené tváře. Masaccio je vykresluje

¹³⁰ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., p. 389.

hrubými tahy štětcem, bez detailů: Eviny oči jsou dvě černé čárky, jako by nám chtěl ukázat, jak je hřích znetvořil. Kdo měl možnost vstoupit do Brancacciho kaple, si možná všiml, že freska vyhnání Adama a Evy pokračuje, jako by byla její součástí, v sousední slavné fresce o *Dani*. O autorovi tváře Ježíše na fresce *Daň* (na našem velikonočním plakátu z roku 2012) se stále diskutuje: tématem je, zda ji namaloval Masaccio nebo Masolino. Já se domnívám, že ji namaloval Masaccio (nyní nevysvětlím proč), a proč má Ježíšova tvář právě tyto rysy, pochopíte pouze tehdy, když tam stojíte: když se totiž otočíme k fresce Adama a Evy v ráji před hříchem, přímo na protější stěně, uvědomíme si, že Ježíš je jejich syn! Člověk se na ně podívá a nedokáže říct, zda Ježíšova tvář připomíná více Adama nebo Evu. Myslím, že je to způsob, jak divákovi ukázat, že v Ježíši, a pouze v něm, se tvář člověka vrací ke své původní kráse. Na fresce *Daň* je také kříž: v detailu Petra, který mincí vytaženou z ryby platí daň výběřčímu, přímo pod rukama, mezi nimiž dochází k zaplacení daně, je kus dřeva, dřevěný kůl, jehož základna není vidět, zdá se, že je zapuštěn za spodním okrajem fresky. Je to, myslím, diskrétní, ale viditelná narážka na skutečnost, že daň zaplacená výběřčímu je symbolem velké a definitivní daně, výkupné zaplacené Kristem za naše spasení na kříži. Skrze oběť na kříži Ježíš vykoupil naše lidství. A – pozor – minci platí Petr, církev, v níž konkrétně zakoušíme Jeho milosrdenství vůči nám.

Než přistoupí k dalšímu kroku, don Giussani shrnuje dosud předložené prvky, aby nám je pomohl mít na paměti: „První krok chce především poukázat na nepochopitelnost oběti, protože se zdá být proti přírodě. Začíná být významná, když Bůh umírá na kříži. A to nejen začíná odhalovat, že slovo oběť má význam, ale ukazuje, že vše, celý náš život, všechny naše dny jsou plné nekonečného množství obětí, malých i velkých. A pokud někdo přijímá tyto oběti, aby odpovídal Kristově smrti, aby spolupracoval na Kristově smrti za ochranu světa, pak ten, kdo zde a teď přináší oběť, možná nevědomky pomáhá chudé matce v Jugoslávii [kde tehdy byla válka; dnes bychom mohli říci v Gaze, Kongu nebo na Ukrajině], která ztrácí svého syna kvůli granátu: neexistuje ani čas, ani prostor. Pro to, co je mimo čas a prostor – jako je hodnota oběti, Kristovy nebo naší –, neexistuje čas a prostor, čas a prostor se nezastaví. Oběť, kterou nyní přináším z lásky ke Kristu, může pomoci jedné nebo mnoha dalším osobám,

kteřé právě teď ztroskotaly v Tonkinském zálivu, kdo ví?¹³¹ Nebo obětím strašlivého zemětřesení v jihovýchodní Asii, kdo ví?

b. Oběť zdánlivého

Don Giussani se dostává stále více k jádru věci a objasňuje, v čem spočívá skutečná oběť: zde se objevuje nejvíce převratný aspekt těchto stránek knihy *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/*. Oběť, vzdání se, které s sebou nese, znamená jít proti hříchu, který je vždy lží; přijmout oběť místo toho, abychom před ní utíkali, znamená uznat, že existuje něco důležitějšího než okamžité blaho. Obětování znamená odmítnout modlářství, tedy pokušení zastavit se u toho, co nám slibuje dobré životní podmínky, ale ve skutečnosti není schopno splnit naše očekávání. Obětování zdánlivého, obětování *uchopení* místo *potvrzení*, ovládnutí místo lásky k určení druhého, uzavření se do autonomního a marného tvrzení, že se můžeme mít dobře, místo toho, abychom odpověděli na velké volání.

Nevracím se k tomu, co jsem již řekl v pátek, ale jaký dojem na nás dělá, když si uvědomíme, jak snadno se vzdáváme pravdy, jen abychom se nemuseli obětovat! V článku publikovaném v deníku *Domani* 12. ledna, v jedné z mnoha podobných analýz trendů naší společnosti, autor Enzo Riso, vědecký ředitel IPSOS, píše: „U části Italů roste potřeba lehkosti a bezstarostnosti, potěšení, dionýského opojení. Bavit se a dopřávat si rozmary [záliby] je ambicí 72 procent Italů, stejně jako 79 procent se při každé příležitosti snaží bavit se a dělat příjemné věci. Mnozí rádi večeří mimo domov (76 %) a téměř polovina země (48 %) považuje časté chození do restaurací za jeden z faktorů, díky nimž jsou spokojeni se svým životem. Velký je podíl lidí, kteří hledají produkty, které jim mohou nabídnout lehkost (76 %). [...] Vznikající paradigma, ve kterém se člověk, nebo spíše osobní podstata, definuje prostřednictvím prožitku potěšení a konzumace uspokojujících okamžiků. Nejedná se o fenomén existenciální marnosti, ale o metamorfózu (nebo možná návrat): mění se způsob, jakým jednotlivci vnímají sami sebe a své místo ve světě. Posun směrem k „ontologii potěšení“, kde požitek již není pouze jedním z aspektů života, ale stává se jeho základním smyslem. Hledání štěstí, kdysi považované za celkový

¹³¹ *Ibidem*, p. 391.

ideál, se tak degraduje na řadu konzumních praktik a okamžitých smyslových zážitků.¹³²

Obětování se je stále více něčím, čemu je třeba se vyhnout, jak mi říkají lékaři, kteří vedou specializační kurzy na univerzitách: téměř nikdo už nechce dělat urgentní medicínu, zatímco budoucích dermatologů je dostatek; nebo jak dokazuje nedostatek lidí ochotných vykonávat práce, které vyžadují velké obětování, od číšníka přes pekaře až po zedníka. Bez vyššího důvodu se i my nevyhnutelně necháme zredukovat na modloslužbu falešného okamžitého požitku, falešného také proto, že je nereálný. Tato redukce na okamžitý požitek je doprovázena stále výraznějším individualismem, který je v přímém rozporu s obětováním; tak člověk utíká před obětováním se pro druhé a jde proti sobě samému a své touze po lásce, bez níž se člověk cítí špatně. Život je chápán jako výhoda bez druhého. Ale bez oběti neexistuje skutečný vztah. Bez oběti, jaký skutečný vztah s druhým může existovat?

„Bez obětování není vztah s člověkem – ať už je to kdokoli, dokonce ani vztah matky k jejímu dítěti – opravdový. Bez obětování – a já říkám vědomě přijatého, protože člověk nemůže zůstat navždy dítětem – nemilujeme nic a nikoho, kromě nakonec zvířecí reakce vlastního já. Protože bez obětování nechceme dobro druhého.“¹³³

c. Největší obětí je uznat přítomnost

Nezbytná oběť se stává pozitivní pouze pro Krista, oběť zdání tohoto falešného slibu okamžitého požitku je možná pro pravou lásku: potvrdit druhého, abych byl sám sebou. Rodí se nové sebevědomí, které nutně prochází obětí. Don Giussani, aniž by tyto věci příliš vysvětloval, nám je pomáhá pochopit pomocí krásného příkladu: „Povím vám jeden působivý příběh z mého života. Jeden velmi schopný mladý muž a mladá žena se zasnoubili v jedné vesnici v regionu Abruzzo; měli se vzít za několik měsíců. Do vesnice přijel jistý otec Sémíni, kombonijský misionář, aby tam strávil týden na misi. Jednoho večera, když šli domů, řekl chlapec dívce: „Poslyš, kdybych se neobětoval a nešel na misi – je tolik lidí, kteří žijí bez poznání Boha, nešťastní –

¹³² E. Risso, «Godere è il fine ultimo. Il ritorno dell'edonismo nell'era individualista», *Domani*, 12 gennaio 2025, s. 10.

¹³³ L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, op. cit., s. 502.

kdybych se neobětoval, necítil bych se tě hoden, styděl bych se za tebe, styděl bych se ti říct: „Miluji tě“.‘ Ona: výkřiky, pláč a velké trápení se rozléhaly bezhvězdou oblohou. Ale závěr byl působivý: on odešel jako misionář a ona po několika měsících vstoupila do kláštera, aby se stala misionářkou; a teď jsou oba misionáři.¹³⁴

Tato oběť za pravdu vlastního života, z lásky ke Kristu – dodává don Giussani –, s sebou nese smutek, nikoli kvůli tomu, co člověk opouští, ale proto, že přítomnost, kterou chci potvrdit, se mi nedaří potvrdit doopravdy. Pak mi nezbyvá než se snažit dát vše a svěřit naplnění Otci, jako Ježíš v utrpení. Nedokážu milovat až do konce a z toho pramení smutek, ale je to smutek, který otevírá radost z odevzdání se Jemu.

Obětování víry a charisma

V tomto bodě má kniha *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/* stránky, které se zvláště týkají naší současnosti. Don Giussani klade otázku: „Jak – pozor na problém! – jak je pro mě tato přítomnost Krista rozpoznatelná, objektem lásky, až k obětování (to je víra jako oběť, je to oběť víry)? Proč jsme spolu, můj příteli?“ Odpovídá: „Jsme zde, protože Kristus je mezi námi.“¹³⁵

Dále dodává: „Kdo byl dotčen charismatem, nemůže již následovat Krista a opustit charisma: bylo by to zradou. Všichni lidé, kteří mi řekli: ‚Hnutí má všechny tyto nedostatky, odcházím‘, všichni, kteří odešli, ztratili vše, přestali čemukoli rozumět, natolik, že mnozí se nakonec vrátili. [...]. Pokud ti Kristus dal poznat sebe sama prostřednictvím těchto okolností, které představují tyto tváře, pak je to prostřednictvím těchto tváří, těchto okolností, které tě mění, které ti zvětšují srdce, duši, hlavu.“¹³⁶ Jedná se tedy o to, abychom uznali tuto velkou Přítomnost ve společenství, do kterého nás povolal, ve kterém se to nyní děje. Proto je nejdůležitější obětí dodržování konkrétních způsobů, kterými se ke mně dostává charisma: neustálé ztotožňování se, oběť srdečného následování bez odtažení se. Vzpomínáte si? Loni jsem říkal: aniž bychom se „o milimetr“ vzdálili od tohoto konkré-

¹³⁴ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 395-396.

¹³⁵ *Ibidem*, s. 396.

¹³⁶ *Ibidem*, s. 398.

ního těla, tak jak kráčí v čase. Je to konkrétní oběť nechat Krista, aby se stal mým měřítkem.

„Už nežiji já, ale Kristus žije ve mně“: jak by mohlo být konkrétní Jeho žití ve mně, aniž bych se odevzdal této realitě charismatu, tak jak mi je dána, zvláštnímu společenství v jednotě Církve, v jednotě s papežem? Pokud přijmeme tuto oběť víry, tj. nestanovíme podmínky pro cestu, kterou navrhuje naše společenství, začneme rozumět a budovat jednotu, která je plodem oběti víry: „Je to láska, která vytváří jednotu: rodí ji a činí ji žádoucí,“ jak řekl Benedikt XVI. při mši svatě při kanonizaci Damiana z Molokay, řeholníka, který dal svůj život, aby sloužil malomocným na vzdáleném havajském ostrově.¹³⁷

Giussani říká: „,Pokud budeš pokračovat, uvidíš věci tak velké jako tyto – říkal Ježíš – , a ještě mnohem větší.‘ A já vždycky myslím na tato Ježíšova slova, když si vzpomenu, jak jsem začal být knězem a učit náboženství na Berchetu: byli tam tři nebo čtyři kluci, kteří mě následovali; poslední myšlenka byla rozšířit... teď mě při té myšlence mrazí strach! ,Kdo ve mně zůstane, kdo mi bude věrný [a vy mi patříte skrze jednotu mezi vámi, skrze společenství, které mezi vámi panuje, protože já jsem tam přítomen], ten bude konat skutky, jaké jsem konal já, a bude konat ještě větší.“¹³⁸ Obětování, které činí naši lásku skutečnou a buduje naši jednotu, spočívá právě v tom, že zůstáváme věrní společenství.

Uznáváme a následujeme společenství, v němž je On přítomen. Toto uznání vyžaduje práci, obětování. Před lety jsem viděl film *Kadosh* od Amose Gitaie.¹³⁹ První scény ukazují muže (o kterém později zjistíme, že se připravuje na to, aby se stal rabínem), který se probouzí a při každém obvyklém ranním úkonu (otevření očí, postavení se na zem, umytí, oblékání atd.) má rituál, který mu připomíná jeho příslušnost k Bohu. V židovské tradici, s jejími zákony a předpisy, vše směřuje k potvrzení vztahu každého činu života s Bohem. Pomyslel jsem si: jaké to je, každý pohyb má svůj stanovený zákon, aby se nezapomnělo! Ale jak odlišný je to v křesťanské zkušenosti, kde pravidlem, které v nás obnovuje paměť a sděluje nám Ježíšovu bezplatnost, je konkrétnost našeho společenství.

¹³⁷ Benedikt XVI., *Kázání při mši svatě ke kanonizaci několika blahoslavenných*, 11. října 2009.

¹³⁸ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 399.

¹³⁹ *Kadosh* (FR-IT, IL, 1999), režie A. Gitai.

V tomto společenství, jak říká don Giussani na stránkách assembly, objevujeme, přijímáme a učíme se milovat oběť uznání Krista přítomného také v svátostech, v liturgii, v Božím slově: „Promiňte, uznat, že v kostele padesát metrů odtud je Kristus, člověk, který žil, zemřel a vstal z mrtvých v Palestině před dvěma tisíci lety; uznat, že je tam, v chlebu, pod podobou chleba, ve znamení chleba; uznat toto: vyzývám vás, abyste našli větší oběť sebe sama (své inteligence, své povinnosti milovat, své vášně, aby ho celý svět poznal)“.¹⁴⁰

Panenství

Setkání s Kristem nám dává nové sebeuvědomění, jehož podmínkou je obětování vlastního měřítka, ale jehož výsledkem je stonásobek, který již vidíme. Stonásobek začíná jako vnímání života jako povolání, tedy skutečnosti, že „já jsem ,ty, který mě tvoříš“¹⁴¹ a že mi je dáno vše: tato společnost, toto společenství, díky kterému se naplňuje moje existence, jako život Krista ve mně: „Kristus je ideálem našeho života v takové míře, v jaké je náš život pokusem o odpověď, touhou odpovědět na Boží volání; povolání, Boží volání, záměr, který má Tajemství se mnou. Protože v tomto okamžiku, pokud jsem upřímný, přemýšlivý, chápu: není nic tak zřejmého [...] jako skutečnost, že v tomto okamžiku [...] mi je vše dáno: aby se naplnil Jeho záměr, záměr, který není mým, skrze všechny věci, skrze psaní, skrze mluvení, skrze Anděl Páně, [...] skrze vše, vše. ‚Ať jíte, ať pijete‘, říká svatý Pavel a uvádí nejbanálnější srovnání, jaké si lze představit; ‚ať bdíte, ať spíte‘; ‚ať žijete, ať umíráte‘ – řekne ještě v dalších pasážích – vše je sláva Kristova, tedy Boží záměr. Kristus je ideálem života.“¹⁴²

Jsmo povoláni, abychom o Něm vydávali svědectví. „Jak o něm vydávat svědectví? Životem s Ním. Ten, kdo každý den čte evangelium, kdo každý den přijímá svatě přijímání, kdo říká: ‚Přijď, Pane‘, kdo se dívá na některé své společníky, pro které se to již stalo zvykem, může začít pociťovat, co znamená žít s Ním. Žít s Ním lze vyjádřit i jinak: žít jako On.“¹⁴³

¹⁴⁰ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 414.

¹⁴¹ L. Giussani, *Il senso religioso*, op. cit., s. 146.

¹⁴² L. Giussani, *Il tempo e il tempo. Dio e l'uomo*, Bur, Milano 2015, s. 65.

¹⁴³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 418-419.

Žít s Ním, žít jako On. Ve vědomí Krista jako ideálu života se stává panenství možným. Při čtení knihy *Si può vivere così? /Je možné žít takto?/* je zarážející, že o něm hovoří nejprve jako o dimenzi křesťanského života pro všechny než jako o specifickém povolání některých. Je součástí touhy ztotožnit se s Kristem. Místo uchopení věci je panenství „láskou bez vlastnictví“. Vzpomeňte si na Miguela Mañaru – postavu z Miloszova díla, kterou nám Giussani představil a kterou jsme si zamilovali – když poprvé objevuje v Girolamě (šestnáctileté dívce) jiný způsob milování. Ona říká: „Moc miluji květiny, moc.“ A on: „Milujete květiny, Girolamo? A proč je nikdy nevidím ve vašich vlasech [...]?“ Girolama odpoví: „Právě proto, že miluji květiny, nemám ráda dívky, které je používají jako ozdoby, jako hedvábí, krajky nebo barevné peří. Nikdy si nedávám květiny do vlasů (jsou dost krásné i tak, díky Bohu!). Květiny jsou krásné živé bytosti, které je třeba nechat žít a dýchat vzduch slunce a měsíce. Nikdy netrhám květiny. V tomto světě, ve kterém žijeme, lze milovat, aniž by člověk měl nutkání zabít svou milovanou lásku nebo ji uvěznit za sklem, nebo (jak se to dělá s ptáky) v kleci, kde voda už nechutná jako voda a letní semena už nechutnají jako semena.“¹⁴⁴

Žít s Ním, žít jako On. Pokud je naším velkým úkolem na světě Kristova vášeň pro člověka a obětovat se pro Jeho lásku k určení každého člověka, v pohledu, který vrhám na každého, vibruje oběť okamžité reakce: „Musím obětovat okamžitou reakci, radost nebo nelibost, sympatii nebo antipatii; musím obětovat okamžitý dojem. Okamžitý dojem při pohledu na krásnou ženu... co? Musím se toho vzdát.“¹⁴⁵

Abychom tomu lépe porozuměli, don Giussani klade otázku: „Kdo vlastnil Magdalénu, ženu z ulice, více: Kristus, který se na ni na okamžik podíval, když kolem ní procházel, nebo všichni muži, kteří ji vlastnili?“¹⁴⁶ Vlastnictví s odstupem, to je panenství. Vraťte tedy svůj pohled zpět na Krista, protože On je zdrojem této paradoxní formy neslýchané lásky. Paradoxní, ale jediné schopné naplnit žízeň po pravdě a lásce, po plnosti, která nás tvoří. Mnohem více než okamžité potěšení, mnohem více než strach z oběti! „Tato pravda

¹⁴⁴ O.V. Milosz, *Miguel Mañara, Mefiboseth, Saulo di Tarso*, Jaca Book, Milano 2001, s. 34.

¹⁴⁵ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 420.

¹⁴⁶ *Ibidem*, s. 421.

v Kristově způsobu lásky udivovala ty, kteří ho pozorovali: zůstávali s otevřenými ústy. On aniž by se jich dotýkal – dotýkal se těch, kteří měli slepé oči, dotýkal se úst němých, dotýkal se uší hluchých, aby je uzdravil, jen to – ... a přesto, když se někdo přiblížil na dvacet metrů od něj, byl proniknut tou Přítomností a šel domů s tou postavou uvnitř, která se jen těžko odstraňovala, musel se snažit, aby ji odstranil!¹⁴⁷

Ale to, co vidíme v Kristu, vidíme, že se děje i dnes: don Giussani opět cituje Matku Terezu z Kalkaty, aby ukázal, že dnes je možné milovat jako Kristus. A každý může pomyslet na bezpodmínečnou lásku mnoha z nás, kteří se obětují – třeba i v nemoci – a jsou toho svědky před všemi.

a. Panenství je pro všechny

Panenství je pravou podobou každého vztahu: každý člověk, který objeví, že je Kristem nekonečně milován, začne ve svém životě odrážet tuto lásku bez vlastnictví, tuto lásku k určení druhého, pravou lásku. Cituji opět z knihy *L' incontro che accende la speranza /Setkání, které roznítí naději/*: „V jednom ze svých románů [...] Charles-Ferdinand Ramuz říká: ‚Milujeme to, co netrvá, jen ve jménu toho, co může trvat.‘ To je přirozenost člověka: ‚Milujeme to, co netrvá, jen ve jménu toho, co může trvat.‘ Bergson velmi dobře zdůraznil význam tohoto slova – *trvání*. ‚Milujeme to, co netrvá‘ znamená: milujeme to, co není, co nemá konzistenci, ‚jen ve jménu toho, co může trvat‘, jen ve jménu bytí, trvalosti.“¹⁴⁸

To znamená, že všezahrnující láska ke Kristu nezruší lásku ke každému detailu (proto se mluví o „stonásobku“), ale naopak umožňuje, aby každý člověk, každý skutečný projev lásky zůstal navždy, jak poznamenává don Giussani v knize *Il miracolo dell'ospitalità /Zázrak pohostinnosti/* – tím odkazují na další text, který byl právě znovu vydán v rozšířené verzi a který stojí za to si pozorně přečíst. Zejména mě zaujala kapitola „*Vivere nella gratuità /Žít s nezištností/*“, která je ze zahajovacího dne milánského hnutí v roce 1988: „Buďme klidní, lidé a věci nesklouznou do monotónnosti výmluvy, nikdy se nestanou výmluvou [jako by se říkalo: milujeme Krista, a proto nám na ničem

¹⁴⁷ *Ibidem*, ss. 421-422.

¹⁴⁸ L. Giussani, *L' incontro che accende la speranza*, op. cit., s. 42.

jiném nezáleží!]: lidé se stanou více sami sebou, pokud se na ně podíváme očima Krista, ve světle Krista; věci se stanou více samy sebou, pokud je uchopíme láskou, s jakou je uchopil Kristus.¹⁴⁹

V knize *L'incontro che accende la speranza /Setkání, které rozžhla naději/* to vyjadřuje jinými slovy, když hovoří o bohatém mladíkovi: „Co znamená opustit vše pro Krista? Pro bohatého mladíka by to znamenalo skutečně opustit svůj dům, peníze, koně, voly a také dívky a jít za Kristem. Ale to samo o sobě neznámá opustit vše pro Krista. Kdyby někdo tuto větu aplikoval doslovně, musel by opustit rizoto, víno, a dokonce i vodu, a brzy by zemřel. O to samozřejmě nejde, ale o vnímání, hodnocení a uchopení věci, ať už se jedná o cokoli, ve vztahu k něčemu většímu, což je tajemství Božího království, tedy Kristus.“¹⁵⁰

Je to zkušenost stonásobku, darovaná těm, kdo milují bez vlastnictví, v panenství: „A nemůže být – jak si ke mně chodí stěžovat – že nezažívají stonásobek tady na zemi; jistě, nezažívají ho, protože si stonásobek představují tak, jak ho chtějí, představují si stonásobek jako rozšíření instinktivnosti. Místo toho je to něco jiného, je to něco jiného, co je krásnější, co je jistější, co je okouzlující, co je lidštější, co z vás dělá bratra a sestru chudého muže, který se stal téměř mršinou, nyní v stokách na okraji silnice, který umírá a kterého sestra Matky Terezy z Kalkaty bez odporu vezme a odnese domů. Omyjí ho, obléknou... a on před smrtí, o několik hodin později, řekne: ‚Vždy jsem žil jako nešťastník a umírám jako král.‘ Zacházely s ním jako s králem, jako s králem: stonásobek zde na zemi.“¹⁵¹

Stejnou zkušenost jsme zažili i mezi námi, když jsme poznali otce Alda Trenta. Vzpomínám si, že vyprávěl, jak jednou přijali jednoho z chudáků, který byl celý zblešený. Poté, co ho umyli a ošetřili, otec Aldo ho pozoroval, jak jí polévku a směje se, jí a směje se, směje se... Tak se ho otec Aldo zeptal: „Proč se směješ?“ Chudák si myslel, že je mrtvý a že je už v nebi; byl šťastný, protože se cítil jako v nebi!

Nová forma života, nové „mikroklima“¹⁵² (tento přírůstek je krásný, protože označuje celek, ne něco osamělého) nové, jak to nazývá

¹⁴⁹ L. Giussani, *Il miracolo dell'ospitalità*, Piemme, Milano 2025, s. 37.

¹⁵⁰ L. Giussani, *L'incontro che accende la speranza*, op. cit., s. 77.

¹⁵¹ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 422-423.

¹⁵² Cfr. L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*, op. cit., s. 69.

v knize *Una rivoluzione di sé /Seberevoluce/*, je jádrem poslání, pro které jsme byli vybráni: vnášet do světa, do prostředí, ve kterém se odehrává náš každodenní život, ale také na jeviště společnosti, „do světa, který je tak velký a čeká na něj“¹⁵³ změnu života, která je znamením přítomnosti Krista. Panenství jako plod lásky je tedy velkým svědectvím. Zahrnuje nás všechny jako hluboký postoj ve vztazích, láska bez návratu, i když pro některé je to samotná forma života jako povolání (a mezi námi mnozí objevili toto povolání). Potvrzuje to don Giussani ve své přednášce na duchovních cvičeních CLU v roce 1994, která byla později publikována pod názvem „*Riconoscere Cristo*“ /*Poznat Krista*/: „Říká se tomu láska, tyto změny se nazývají láska. Práce, která se stává poslušností, se nazývá láska. Láska k ženě, která se stává znamením konečné dokonalosti, konečné krásy, se nazývá láska. A lid, který se stává Kristovým příběhem, Kristovým královstvím, Kristovou slávou, je láska. Protože láska znamená dívat se na přítomnost, na každou přítomnost, s duší naplněnou vášní pro Krista, něhou pro Krista. [...] Tato láska je *zákonem všech*, ne jen lidí žijících v panenství. Je zákonem všech, ano, je zákonem všech. Panenství je viditelnou formou života, která připomíná všem stejný ideál všech, pro všechny, kterým je Kristus, pro kterého stojí za to žít a zemřít, pracovat, milovat ženu, vychovávat děti, držet a pomáhat společenství.“¹⁵⁴

Ten, kdo je povolán k panenství, i ve formě života, připomíná ideál všech: žít s Ním, žít jako On. Ale když don Giussani hovoří o manželství a rodině, nemění svůj pohled. Otec Sicari ve své knize *Breve catechesi sul matrimonio /Krátká katecheze o manželství/* uzavírá knihu rozhovorem s donem Giussanim, na kterého se obrací – jak sám říká – právě proto, že „ze všech kněží, které znám, nikdo neumí mluvit o křesťanském panenství tak jako on“.¹⁵⁵ Na úvodní otázku, v níž tvrdí, že „manželská sounáležitost“ je pro mladé lidi těžko představitelná, don Giussani odpovídá tím, že se zabývá základní otázkou povolání k manželství: „Pro dospělého člověka, i když je velmi mladý, není sounáležitost s jiným člověkem primární; na prvním místě je pocit sebe sama, vlastní osobnosti. Čím hlubší a pravdivější je tento pocit

¹⁵³ [L. Giussani], *Il senso della caritativa*, op. cit., s. 12.

¹⁵⁴ L. Giussani, *Il tempo e il tempo. Dio e l'uomo*, op. cit., s. 73.

¹⁵⁵ A.M. Sicari, *Breve catechesi sul matrimonio*, Jaca Book, Milano 1990, s. 91.

sebe sama, tím více je člověk schopen patřit někomu jinému. Ale zde objevujeme nejzajímavější tajemství: aby měl člověk důstojný, trvalý a funkční pocit sebe sama – řekl bych téměř ‚definitivní‘ pocit své vlastní osoby –, musí vnímat ještě původnější pocit sounáležitosti: ten vůči Kristu, tomu, který nás vykupuje z naší křehkosti, z úzkosti z nejistoty. [...] Když je požadovaná sounáležitost úplná a zavazuje celý život (a tak je tomu v manželství), [...] musí vycházet z úplné sounáležitosti s Tím, který nás stvořil, s Bohem našeho života.“¹⁵⁶

Vzpomínám si na svou přítelkyni Cleuzu Ramosovou ze São Paula v Brazílii, která mi jednoho dne svým ironickým a vtipným způsobem, jakým sděluje velké věci, řekla: „Vdala jsem se za Marcose, ale v manželství jsme byli tři: on, já a Kristus. Svým ano Marcosovi jsem řekla ano Kristu! Marcos by mohl odejít s jinou ženou“ – a pak dodala: „nebo s jiným mužem, jak je dnes v módě“ –, „ale moje ano zůstává, protože je to ano, které jsem řekla Ježíši.“ I v manželství je láska povolána k panenství, protože neexistuje pravá láska bez oběti odstupu, s osudem druhého v očích: „Nejvyšší odstup je dosažen tam, kde se pohled lásky upírá přímo na určení druhého. [...] Vlastnictví, ať už skutečně nebo podstoupené, se stává odpudivým, když je funkcí kalkulace nad osobou. Zatímco láska k určení druhého (a v této lásce člověk také neoddělitelně miluje svoje vlastní určení) umožňuje správným způsobem spojit vlastnictví a svobodu.“¹⁵⁷

Sicari vyprovokuje, právě kvůli dramatickosti situací, na které můžeme myslet, Giussaniho odpověď na tuto otázku: „A když se stane, že jeden z manželů je fyzicky opuštěn, zůstane sám, jaký smysl má ještě věrnost?“ Toto je jeho odpověď: „Smysl lze najít pouze objevováním ‚panenského‘ aspektu svého povolání. Všimněte si, že tento aspekt byl přítomen i dříve, i když vztah trval. Byl již podstatou manželského vztahu. V dramatické nespravedlnosti opuštění se panenský aspekt objevuje s bolestivou zřejmostí, ale přesto je schopen být spásný. [...] Povolání je úkol ve prospěch církve, který nám Bůh svěřuje prostřednictvím životních okolností. [Poté se vrací k základní dimenzi manželství] Existují dva základní úkoly: *manželství*, jehož úkolem je plodit nové bytosti (to je jeho hluboký

¹⁵⁶ L. Giussani, «Conversazione sul matrimonio», in A. Sicari, *Breve catechesi sul matrimonio*, op. cit., ss. 92-93.

¹⁵⁷ *Ibidem*, ss. 95-96.

význam, i když dnes ho mnozí chtějí odsunout na druhou kolej), a *panenství*, jehož úkolem je naopak připomínat všem ‚ideální formu‘. Proto ti, kdo skutečně žijí křesťanské manželství, si velmi váží těch, kdo v církvi ztělesňují povolání k panenství. Vraťme se k případu opuštěného manžela: stává se, že prostřednictvím strašné situace opuštění je člověk povolán, aby se dostal až na dno hodnoty, na které bylo jeho manželství postaveno: být funkcí Krista pro budování církve. Bude tedy nutné prožít zdánlivě neplodné čekání s hlubokou pokorou a přijmout stav panenství, který se jeví jako vynucený, protože není jen ‚nehodou‘, ale vyžaduje objevit pevné kořeny. Na tomto ‚radikálním panenství‘ bude nutné budovat svůj pokoj, svou misijní činnost, darování sebe sama církvi.“¹⁵⁸

A na otázku: „Platí to samé i pro ty, kteří by se chtěli oženit, ale nemohou?“ don Giussani odpovídá: „Ano, povolání nejsou tři, ale jedno jediné, křesťanské povolání se dvěma různými variantami. Těm, kteří se nemohou oženit nebo uzavřít manželství, říkám: poslouchejte, kde je původ všeho? Je v naší touze vlastnit a být vlastněni [milovat a být milováni]. Ale pro ty, kdo milují Krista, je tato touha znamením vztahu s Ním, který je v podstatě již uskutečněn, ale stále je třeba jej budovat a prožívat. Ať se stane cokoli, ať naše touha vlastnit a být vlastněn podléhá jakýmkoli odchýlkám, je třeba se držet původní podstaty této touhy. Jen to nám umožňuje prožívat bez frustrace oběť toho pouta, které je historicky nemožné.“¹⁵⁹

Mnoho rodin, i mezi námi, trpí dramatem rozchodu. Mnoho lidí se možná cítí zrazeno ve svém očekávání, že budou moci založit rodinu, ale pokud vezmeme vážně tuto perspektivu, kterou naznačuje don Giussani, otevírají se nám překvapivě pozitivní scénáře. Vracíme se k tomu, o čem jsme mluvili již včera: že když mluvíme o lásce, „v podstatě [...] je tématem [...] víra“.¹⁶⁰ Vzpomeňte si na věrnost Panny Marie pod křížem, jak nám ji dojemně ukázaly obrazy Ducia. Všechno se zdálo ztracené, ale Panna Maria zůstala věrná svému „ano“ a každým okamžikem ho obnovovala. Don Giussani v textu z roku 1989 s názvem *Maria: fede e fedeltà / Maria: víra a věrnost/* řekl: „Chci se zmínit ještě o jedné věci, která na mě dělá dojem a která

¹⁵⁸ *Ibidem*, ss. 101-102.

¹⁵⁹ *Ibidem*, s. 102.

¹⁶⁰ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 360.

vyplývá z víry: je to věrnost. Věrnost Panny Marie, i když se věci zdály být opačné, než co mohla očekávat, než co jí bylo řečeno. [...] „Stabat mater“ [...] Stála tam vzpřímená, Maria, jeho matka, u kříže, na kterém umíral její Syn. [...] Právě proto, že se tak podílela na smrti svého Syna, podílela se také na velkém daru, který její Syn dal světu, mně a každému z vás, a každému člověku, který přišel, který je nyní na světě a který přijde, způsobem, který zná Otec: spásou.“¹⁶¹

Je to oběť, kterou lze přinést pouze v této věrnosti původnímu povolání. Ale když to říkám, nezapomínejme na dramatickou situaci mnoha přátel, kteří mají potíže v manželství nebo se zdánlivě nenachází odpověď na jejich touhu po manželství. Jakou pozornost musíme věnovat v blízkosti a modlitbě těm, kteří se nacházejí v těchto obtížných situacích, a vrátit se k pohledu, především na nás samotné, na velké povolání dát život v lásce ke Kristu a v lásce ke každému člověku! Víte, když don Giussani mluví o těchto věcech (stejně jako Ježíš v evangeliu), jeho úsudek je jasný! Jeho úsudek není: „Všechno je jedno“, ne. Pro každého existuje cesta, kterou objevujeme ve sdílení a na cestě, aniž bychom se vzdali úsudku, jako bychom prosili s nataženou rukou.

Dalším velkým tématem spojeným s panenstvím v rodině je pohostinnost, přijetí. Na začátku knihy *Il miracolo dell'ospitalità /Zázrak pohostinnosti/* se don Giussani s nadšením obrací na Rodiny pro přijetí:¹⁶² „Draží přátelé, váš příklad mi osvětluje cestu do budoucnosti: důvěrnost – nebo bratrství – které se otevírá v objetí bez váhání. Proto vám doporučuji, abyste nikdy nepřestali přijímat druhé a napodobovali tak Kristovo chování vůči dětem, které potkával. Jestliže On, Pán, se sklonil k nejmenším, aby ukázal cestu těm největším, vy, kteří činíte totéž, se stáváte znamením novosti, která se jako vlna šíří z rodiny do rodiny, od nejbližší k nejbližší, v pohybu, který je počátkem lidštější společnosti, protože je tvořena lidmi, kteří se vášnivě zajímají o osud lidí – dali byste život za každého z nich! –,

¹⁶¹ L. Giussani, «Maria: fede e fedeltà», *Tracce*, n. 5/2007, s. 4.

¹⁶² *Famiglie per l'Accoglienza (Rodiny pro přijetí)* je sdružení pro sociální podporu, které vzniklo v roce 1982 z iniciativy skupiny rodin, které se na základě výchovy v hnutí Comunione e Liberazione rozhodly otevřít své domovy pro (dočasné nebo trvalé) přijetí dětí nebo dospělých v nouzi. Sdružení podporuje a propaguje fenomén pěstounské péče, adopce a zkušenosti rodin, které přijímají děti.

protože jste poznali Stvořitele, který dává život a dech všemu. Tak, aby se každý, kdo vás potká, konečně cítil jako doma, tedy přijatý a v bezpečí jako dítě v náručí otce.¹⁶³

Il miracolo dell'ospitalità /Zázrak pohostinnosti/ dokládá, jak pro dona Giussaniho byla pohostinnost mnoha rodin hnutím znamením dobroty našeho charismatu, které vede k uskutečňování lásky v každodenním životě rodiny.

b. Láska, díla, pro misi

Z tohoto nového lidství vyvěrá velké svědectví lásky jako budování konkrétních odpovědí na potřeby lidí, které každý den potkáváme. V dějinách hnutí vykvetlo takové bohatství skutků, činů, a nyní v mnoha částech světa mnozí z nás dávají sami sebe do služby lásky, nezištnosti. I skutky, které se na první pohled nejeví jako charitativní, i ti, kdo podnikají, kdo pracují jako zaměstnanci – třeba i v nespravedlivých podmínkách – i ti, kdo se angažují v politice, jsou povoláni být svědectvím Kristovy lásky. Takto přispíváme ke spravedlivější a lidštější společnosti, k budování společenství.

Svědectví této lásky bez nároku na oplátku je největším příspěvkem, který můžeme dát, a který nezůstává jen záměrem, ale stává se konkrétní pozorností k reálné potřebě, jak jsme o tom mluvili dnes ráno. Don Giussani říká: „Nazývá se to láska. Nezištně pomáhat bližnímu, člověku, řešit a odpovědět na potřebu, kterou má, ať už jakékoli povahy: od potřeby chleba až po potřebu duše. Řešit, nebo pomoci řešit tu potřebu, kvůli které člověk pláče a trpí. [...] Láska je činitel, který zpochybňuje a proniká všechny ostatní činitele, láska je větší než všechno. Ona vytváří společenství, který nemůže vzniknout jinak než z něčeho nezištného. Dobře spočítané kalkulace nemohou vytvořit nejvyšší projev lidského výrazu, kterým je realita lidu. Může jej zrodit jen něco nezištného.“¹⁶⁴ A to můžeme uskutečňovat jedinečně společně, v pospolitosti, která nám je darována právě proto, abychom se stále znovu vydávali na cestu.

Vzpomeňme si na to, co nám řekl papež František v roce 2015: „Jen ten, kdo byl pohlazen něžností milosrdenství, opravdu poznal

¹⁶³ L. Giussani, *Il miracolo dell'ospitalità*, op. cit., s. 15.

¹⁶⁴ L. Giussani, *L'io, il potere, le opere*, Marietti 1820, Genova 2000, s. 132.

Pána. Privilegovaným místem setkání je pohazení milosrdenství Ježíše Krista vůči mému hříchu. A proto jste mě už možná slyšeli říct, že tímto místem, tímto privilegiem setkání s Ježíšem Kristem je můj hřích. Je to díky tomuto objetí milosrdenství, že máme chuť odpovědět a změnit se a že může vzniknout nový život. [...] Křesťanská morálka není nikdy neupadnout, ale vždy se zvednout – díky Jeho ruce, která nás pozvedá. A cesta Církve je i tato: nechat zazářit velké Boží milosrdenství. [...] Také Církev musí cítit radostný impuls stát se mandloňovým květem, tedy jarem jako Ježíš – pro celé lidstvo.¹⁶⁵

A v roce 2022, na zaplněném náměstí sv. Petra, zakončil své vystoupení těmito slovy: „Chtěl bych vás požádat o konkrétní pomoc pro dnešek, pro tuto dobu. Zvu vás, abyste mě doprovázeli v prorockví pro mír – Kristus, Pán pokoje! Svět je čím dál násilnější a válčící, a to mě opravdu děsí – opravdu, říkám to otevřeně: děsí mě; v prorockví, které ukazuje na Boží přítomnost v chudých, v těch, kdo jsou opuštěni a zranitelní, odsouzení nebo odsunuti stranou při budování společnosti; v prorockví, které ohlašuje Boží přítomnost v každém národě a kultuře, jdouc vstříc touhám po lásce a pravdě, spravedlnosti a štěstí, které patří do lidského srdce a pulzují v životě národů. Ať ve vašich srdcích hoří tento svatý prorocký a misijní neklid. Nezůstávejte stát.“¹⁶⁶

Mohli bychom zde otevřít obrovskou perspektivu. Mysleme na církev, do které jsme povoláni dát svůj originální příspěvek, jak jsem viděl u některých z nás na posledním synodálním shromáždění italské církve: nebyli tam vysláni hnutí, ale biskupy mnoha diecézí, v nichž mnozí z nás – kněží a především laici, pověřeni vedením synodálního procesu, animátoři – nezištně dávají svou práci a život církvi, i v její institucionální struktuře. Byla to radost uznat se navzájem a vidět, že každý ve své diecézi je tímto výhonkem přítomnosti a nezištnosti pro Krista. Stejně tak v politice, v institucích, v nemocnicích, na univerzitách, ve světě informací, v kulturním světě. Nezištně.

Don Giussani říká: „Charakteristikou nového společenství zrozeného z Kristovy události je – při čelení každodenním okolnostem, ve snahách, rizicích a obětech, které to obnáší – nezištnost, která se snaží

¹⁶⁵ František, *Projev k hnutí Comunione e Liberazione*, 7. března 2015.

¹⁶⁶ František, *Projev k hnutí Comunione e Liberazione*, 15. října 2022.

napodobit přemíru a milost, s níž Kristus přišel a zůstal mezi námi. Nezištnost, která je zdrojem radosti – uprostřed obětí, protikladů a bolesti.¹⁶⁷ Bez vypočítavosti, ale v lásce, která nás pobízí a znovu v nás probouzí onen „svatý prorocký a misijní neklid“, o nějž nás žádá papež a který v nás vyvolává touhu být přítomností společenství. Společenství, které se staví, které rozlišuje pravdu od lži a zároveň objímá člověka – aby v něm každý mohl objevit odraz pohledu Krista plného lásky k člověku, který nás uchvátil a kterého jsme poznali. „Poznali jsme lásku.“

Na závěr si poslechněme píseň „*Cristo al morir tendea*“ („Kristus na kříži sklonil hlavu“). Nechme se vyprovokovat otázkou, která dnes mívá na každého z nás „Opustíte jej pro jinou lásku?“¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ L. Giussani - J. Prades - S. Alberto, *Generare tracce nella storia del mondo*, BUR, Milano 2019, ss. 204-205.

¹⁶⁸ Fra Marc'Antonio da San Germano (XVI. století), «Cristo al morir tendea», *Canti per la Settimana Santa*, Soc. Coop. Ed. Nuovo Mondo, Milano 2007, ss. 50-51.

MŠE SVATÁ

Liturgie mše svaté: Žl 21,20.7; Ez 37,21-28;

Jer 31,10-12b.13; (Cf. Ez 18,31); J 11,45-56

KÁZÁNÍ JEHO EMIENCE KARDINÁLA KEVINA JOSEPHA FARELLA, PREFEKTA DIKASTERIA PRO LAIKU, RODINU A ŽIVOT

Draží bratři a sestry,

právě jsme vyslechli, co se stalo po vzkříšení Lazara. Tento zázrak je vrcholem „znamení“, která Ježíš vykonal v Janově evangeliu. Je to zázrak, který znovu roznítí naději tváří v tvář nejtemnějšímu dramatu, které trápí člověka, a to smrti, a ukazuje, že Ježíš má moc i nad ní.

Je to tedy tak mimořádná událost, že měla vzbudit víru v Ježíše, měla definitivně přesvědčit všechny o Ježíšově identitě a misi jako Božího posla, jako Syna Nejvyššího, jako samotného Boha, který se stal člověkem. Ale to se nestalo.

Evangelista Jan uvádí, že někteří Židé uvěřili, jiní považovali „znamení“ pouze za další důvod k obvinění Ježíše a šli udat, co se stalo, před Sanhedrin. Právě tam bylo rozhodnuto, že „důvod státu“ musí převážit nad spravedlností.

Říká se totiž, že Sanhedrin se rozhodl „ho zabít“, nikoli „odsoudit“, protože v něm nenašel žádný hřích, žádný zločin, za který by ho mohl odsoudit. Spíše se obával, že by se kolem Ježíše mohlo vytvořit lidové hnutí, které by vyvolalo násilné represe ze strany Římanů, zničení chrámu a s ním i celého národa. Od té chvíle byl Ježíš nucen přestat se setkávat s davem, který ho hledal, a uchýlil se do pouštní oblasti.

Jsme tak svědky paradoxního výsledku nejsenzačnějšího zázraku, o kterém vypráví evangelium: Lazar je osvobozen od smrti, Ježíš je odsouzen k smrti; Lazar se vrací ke svým blízkým a mezi lidi, Ježíš je nucen odejít do samoty, daleko od davů; Lazar znovu nachází život, Ježíš se blíží ke konci svého života. Je to, jako by Ježíš zbavil Lazara všech jeho nemocí a ty pak dopadly všechny na Něj.

To je šokující aspekt křesťanské spásy. Tváří v tvář tolika utrpením, která sužují lidskou existenci, Bůh nezasahuje „z dálky“ nebo „shora“, aby odstranil zlo a utrpení od člověka ani od sebe sama.

Když se Bůh stal člověkem, zvolil jinou cestu: „vzal na sebe“ zlo, které v člověku nalezl, a tím zničil jeho smrtící potenciál. Ježíš vzal na sebe osamělost, kterou v nás nalezl, a vložil ji do svého niterného spojení s Bohem. Ježíš vzal na sebe strachy a nejistoty, které v nás nalezl, a spojil je se svou nekonečnou důvěrou v Otce.

Ježíš na sebe vzal nenávisť a zášť, které v nás našel, a spojil je se svou nekonečnou láskou. Ježíš na sebe vzal smrt, která ohrožuje naši existenci, a spojil ji se svou neporušitelnou plností života. A tak „uzdravil“ lidskou přirozenost. Zůstal sám, ale nám dal možnost bratrství a duchovního společenství.

On sám zažil úzkost opuštěnosti, ale nám dal jistotu, že jsme v rukou Otce. Byl zraněn bezdůvodnou nenávisť, ale nám dal božskou lásku, zdroj bezmezné lásky. Zemřel, ale otevřel nám brány věčného života, který začíná již zde, v srdcích, v nichž přebývá milost.

Je to „úžasná výměna“, o které mluvili otcové církve. Náš Spasitel „vzal na sebe“ naši osamělost, hořkost hříchu, opuštěnost, nevděk, nenávisť, utrpení a smrt a „výměnou za to“ nám dal blízkost a společenství s Bohem a s bratry, smíření, osvobození od zla, vnitřní radost, plnost života ve vzkříšení.

Milí přátelé, všichni jste zažili tuto „úžasnou výměnu“, o které mluvili otcové. Janův verš, který byl vodítkem vašich duchovních cvičení v těchto dnech, „poznali jsme lásku“, hovoří právě o tom.

I vy jste při setkání s Kristem a při následování Krista v rámci hnutí zažili, jak vaše osamělost, vaše vzpoury, ubohost a uzavřenost srdce, vaše strachy, vaše „smrti“ byly mnohokrát „přijaty“ Kristem ve svátosti smíření a ve společných modlitbách, kde se Kristus sám stal přítomným, a vy jste pak „poznali“ mír, společenství, důvěru, překonání vnitřní smrti, které vám byly „na oplátku“ darovány, zejména ve společné slavnosti eucharistie, v níž nám Kristus dává sám sebe a činí nás skutečně účastníky své přirozenosti.

V prvním čtení jsme slyšeli velké sliby, které Ezechiel ohlašuje pro budoucnost: shromáždění rozptýlených Božích dětí, překonání modlářství, sjednocení pod jediným pastýřem, změna srdce, smlouva míru, definitivní přebývání Boha uprostřed lidu. Tyto sliby se pro nás naplnily v Ježíši Kristu.

A jsem si jist, že i toto naplnění slibů jste „poznali“ v životě vaší fraternity, i když ne dokonale. Právě tam jste měli možnost na vlastní

kůži zažít setkání mnoha „rozptýlených“ mužů a žen, kteří dříve kráčeli různými cestami a nyní je spojuje jediná víra, jediná naděje, směřování k jedinému určení.

Dnes žijeme v kultuře, která je velmi vzdálená tomu, co tyto sliby ohlašují: místo sjednocení máme rozdělení a konflikty; místo uznání pravého Boha máme vytvoření mnoha falešných idolů; místo mírové smlouvy máme rozšířené násilí, a to nejen ve válkách mezi národy, ale také v každodenních a domácích vztazích.

Vy jste však „poznali“ dílo milosti a víte, že se nejedná o nesplnitelné sliby. Víra v Krista rodí nové lidství, v němž se žijí pokojné a bratrské vztahy. To je váš poklad a také plod charismatu, které vás skrze dona Giussaniho dosáhlo a na němž se všichni podílíte. Všichni tedy máte odpovědnost pokračovat v tom, abyste toto charisma stále lépe chápali a plně ho žili.

Přineste všem, zejména mladým lidem, své svědectví, že je možné vytvořit lidštější, spravedlivější a milosrdnější společnost. Don Giussani vás naučil srovnávat život člověka s životem Krista a nacházet v něm odpovědi, které všichni hledáme, a především čerpat z něj elán a sílu, které chybí naší slabé vůli.

Máte dlouhou tradici působení ve světě vzdělávání a ve školách všech stupňů. Zde se nachází jedno z nejpłodnějších a nejoriginálnějších uplatnění vašeho charismatu, které vám umožňuje oslovit srdce mladých lidí a s autenticitou a empatií pochopit jejich otázky a touhy.

Využijte naplno bohaté zkušenosti, které máte ve školách a při výchově mladých lidí ve víře, „neustupujte“ z tohoto misijního pole, které je sice obtížné, ale také plné uspokojení a překvapivých výsledků.

Svatý otec několikrát řekl církevním hnutím, že jejich charisma musí být přineseno všem lidem, musí být sdíleno se všemi a musí být dáno do služby univerzální misii církve. Například Katolické charismatické obnově řekl, aby přinesla všem „křest v Duchu Svatém“, který je tak typický pro jejich charisma, a aby ho nechala zažít i lidi mimo jejich skupiny. To je velká výzva i pro vás.

I fraternita Comunione e Liberazione by se mohlo ptát: v čem spočívá specifikum našeho charismatu? A jak jej můžeme dát do služeb církve, jak jej přinést všem, i těm, kteří nejsou členy hnutí? Pán vám dá pochopit a povede vás, abyste pochopili, jak tento úkol uskutečnit.

Milí přátelé, v předvečer velikonočních svátků prosme Pána o pomoc a Pannu Marii o přímluvu, abychom mohli zakusit moc Kristova vzkříšení, které se v nás stane počátkem nového života.

Amen.

PŘED POŽEHNÁNÍM

Daive Properi. Eminence, dovoluňte mi, abych Vám jménem celé naší Fraternity vyjádřil upřímné poděkování. Jsme Vám opravdu velmi vděční, že jste se i letos rozhodl doprovázet nás při tomto gestu, které je pro nás nejdůležitějším gestem roku. Uvědomujeme si také, jakou obětí to pro vás znamenalo a znamená i v tuto chvíli, vzhledem k vaší funkci kamerlenga, když se Svatý otec nachází v obtížné situaci a zotavuje se, k naší velké radosti, a z tohoto hlediska jsme vám ještě vděčnější, protože jste se přesto nechtěl vzdát toho, abyste s námi toto gesto sdílel.

Před chvílí jste nám ve své homilii řekl, že „Bůh nezasahuje ‚na dálku‘ nebo ‚shora‘“, ale „zvolil jinou cestu“: „daroval nám [...] blízkost a společenství“. Tuto blízkost pocítujeme velmi živě díky vaší přítomnosti zde s námi i v tomto roce; znovu zakoušíme lásku, kterou k nám církev chová, tím, jak nás doprovázíte na cestě obrácení ke Kristu, k němuž nás papež neustále a velmi naléhavě vyzývá. Mám na mysli také článek, který jste napsal k dvacátému výročí úmrtí dona Giussaniho, který nám připomíná, jaký dar milosti jsme všichni obdrželi, nejen pro nás, ale pro dobro církve a světa.

Vaše otcovství nás utvrzuje v úkolu, který máme před sebou před světem: nemáme jiný cíl než se obětovat pro slávu Kristovu a pro to, co od nás církev žádá. Půjčím si slova Anny Vercorse, která dnes ráno citoval monsignor Paccosi: „Co je svět ve srovnání se životem? A co je život, než aby byl darován? A proč se trápit, když je tak snadné poslechnout?“

Proto Vás prosím, abyste předal Svatému otci naše srdečné pozdravy a přání požehnaných Velikonoc, spolu s našimi modlitbami za jeho brzké uzdravení, v naději, že se s ním brzy setkáme. Srdečně děkuji, Eminence.

Cardinale Farrell. Rád bych se na chvíli zastavil a poděkoval hnutí, které založil don Giussani. Domnívám se, že mnozí z nás,

a mluvím zde také o členech fraternity, nedokážeme pochopit důležitost tohoto hnutí v dnešní době. Vidíme svět plný válek, násilí a mnoha dalších ošklivých věcí.

A jediný způsob, jak změnit tento svět, je skrze evangelium: dělat to, co dělal Kristus, a tak, jak to dělal on. Ve svých modlitbách musíme vždy myslet na to, co Kristus udělal ve svém životě. A myslet na to, že my musíme v tomto světě dělat totéž.

Když se setkávám s biskupy z celého světa při jejich ad limina návštěvách, vždy mi samozřejmě vyprávějí o problémech ve svých diecézích, ale také se mě ptají, co by měli v Římě navštívit a která kostel, kromě baziliky sv. Petra, je nejdůležitější vidět. Vždy odpovídám – což není příliš katolický názor –, že by měli strávit alespoň jedno dopoledne v Římském fóru a uvědomit si, že Řím před dvěma tisíci lety nebyl příliš náboženským městem. Bylo to jedno z nejnemorálnějších míst na světě.

Ale přišlo několik křesťanů, možná dvacet, třicet lidí, a kronikáři římských dějin, jako Cassius, píší: jak poznáme křesťany v našem městě? Podle toho, jak se k sobě navzájem chovají.

Byli to křesťanští laici, kteří přišli ze severní Afriky, dorazili do Říma a všechny obrátili na víru. Vidíme tedy, že slovo Boží – které se nejprve šířilo prostřednictvím těchto rodin, které přišly do města, a nikoli prostřednictvím Petra a Pavla, kteří přišli později – nás učí, že musíme dělat přesně to samé. V tom spočívá velikost vašeho povolání: učit celý svět, často ne slovy, ale svědectvím života.

To je vaše poslání: měnit svět tím, že budete svědčit o hodnotách, které nás Kristus naučil v evangeliu. Děkuji vám za vše, co děláte.

Uvědomte si, že dnes je tu více než 20 tisíc lidí. Kdyby každý z nás našel tři lidi a pomohl jim změnit životní styl, jen tři lidi, měli bychom více než 60 tisíc lidí, kteří žijí křesťanským životem.

Děkuji vám. Pokračujte!

Neděle 13. dubna, ráno

Wolfgang Amadeus Mozart

Koncert pro klarinet a orchestr A dur, KV 622

Alfred Prinz, klarinet

Wiener Philharmoniker – Karl Böhm

Deutsche Grammophon

Anděl Páně

Ranní chvály

Stefano Alberto. Přivítejme Jeho Excelenci, monsignora Nicolò Anselmi, biskupa z Rimini, který nás přišel pozdravit.

Monsignor Nicolò Anselmi. Děkuji. Vezmu vám třicet vteřin, abych vám poděkoval, že jste tady, za to, co děláte ve vašich diecézích, ve vašich komunitách, a popřál vám hezký Svatý týden. Zdá se mi správné říct vám to v Jubilejním roce a o těchto tak mimořádných Velikonocích, kdy i naši pravoslavní bratři slaví stejný den jako my. Na těchto Duchovních cvičeních, které mají jako téma lásku, přeju mě i vám, abychom byli podle pokynů Svatého otce poutníky naděje. A naší nadějí je, že láska zvítězí. Kéž láska, pokoj a Boží přítomnost, kterou je láska, zaplaví a dotknou se srdcí všech a je možné budovat tam, kde jsme, ale i na úrovni planety, svět lásky a míru, jak ho Bůh zamýšlel pro nás všechny.

Požehnané duchovní cvičení, hezké Velikonce. Ještě jednou děkuji a přeji šťastný návrat. Zdravím také vaše biskupy.

■ ASSEMBLEA

Davide Proserpi. Dospěli jsme k závěru těchto duchovních cvičení. Přišlo velmi mnoho otázek, mnohé se sbíhají ve stejných bodech; nebylo tedy příliš těžké označit ty, které nám zároveň umožní

projít znovu některé zásadní pasáže toho, co jsme slyšeli v těchto dnech.

Monsignor Giovanni Paccosi. Doplním, že přišly také velmi osobní otázky, které vyvolala především sobotní odpolední přednáška. Budu se na ně snažit osobně odpovědět, jak budu moci, v příštích měsících.

„Můžete lépe vysvětlit vztah mezi lží a zlem? Co znamená, že zlo se rodí ze zapomenutí na setkání? V čem spočívá, ze zkušenosti, zapomenutí na setkání?“

Paccosi. Začnu první částí: vztah mezi lží a zlem. V knize *Una rivoluzione di sé /Revoluce sebe sama/*, textu, na který jsem odkazoval, když jsem mluvil o těchto věcech – vybízím vás, abyste se k němu vrátili, především ke kapitole duchovních cvičení z roku 1970 - don Giussani říká, že zlo je lež, zlo je lež. A otcem lži je ďábel. Kde je ta lež? Vybavte si Adama a Evu, obraz druhé kapitoly knihy Genesis: to je tajemství prvotního hříchu, které není možné vysvětlit. Co je pokušení ďábla – a ďábel je ten, který rozděluje? Vněst rozkol mezi Adama a Evu a Boha – a pak mezi muže a ženu -, mezi část a celek. To je lež. Had říká: „Řekl skutečně Bůh: „Nejezte ze žádného stromu v zahradě?““ Eva odpovídá: „Smíme jíst ovoce z každého stromu v zahradě, jen z ovoce stromu, který je uprostřed zahrady – pravil Bůh – nesmíte jíst a ani se ho nedotýkejte, abyste nezemřeli.“ V tomto okamžiku had vnukne pokušení: „Ne, nezemřete! Naopak, Bůh ví, že kdybyste z něho jedli, otevrou se vaše oči a budete jako Bůh poznávat dobro i zlo.“¹⁶⁹ V čem tkví lež? V oddělení části – Adam a Eva – od celku – Bůh. Znamená to ztratit plné vědomí důvěry, že jsme byli utvořeni z ničeho, že jsme milováni až k důvěrnému každodennímu společenství. Text knihy Genesis to vyjadřuje překrásným obrazem „Boha, který se /s nimi/ procházel v zahradě při denním vánku“¹⁷⁰; byla to zkušenost důvěrné blízkosti

---

¹⁶⁹ Gen 3,1-5.

¹⁷⁰ Gen 3,8.

s Bohem. Oddělit část od celku je lež. Platí to i pro nás: hřích je vždycky jakoby fixace na nějakou část, kterou postavíme na místo celku, a proto je to lež. Zlo je lež, zlo je nenáležet, zlo je formovat svůj úsudek o životě a realitě nezávisle na Tom, kdo nám vyšel vstříc a miluje nás; zlo, řekli jsme si včera, je postavit nás samotné, náš plán na místo Boha. Zdá se, že uplatňujeme vlastní kritérium, ale nevyhnutelně – říkal don Giussani, vzhledem k tomu, že nejsme Bůh, přijmeme za své kritérium světa. Proto je to lež. Svět je ve lži, říká Ježíš v evangeliu. Osvobozením od této lži je setkání. Kristus vstoupil do našeho života tak, že nám dal pochopit, že jeho úplnost se vyjadřuje v lásce ke mně, vůči mé nicotnosti. A tak jen ve vztahu s touto Přítomností vidí každou věc uvnitř pravdivého horizontu, tedy na svém místě ve velké Božím plánu. Ze zkušenosti, zapomenutí na setkání je toto: jako kdyby Kristus mnohokrát vůbec nesouvisel s tím, co děláme každý den. Ptejme se: co nás vede v hodnocení, které konkrétně dáváme každý den ve vztazích, ve způsobu, jakým využíváme čas, jak pracujeme, jak děláme všechno?

Prosperi. Zdá se mi, že jsi to vysvětlil velice jasně. Když jsi mluvil, přemýšlel jsem o tom, že aplikace principu zla jako lži, což se týká zblízka tak trochu všech, jak společenství, tak intimity rodin, vztahů, se dotýká dalšího aspektu, který jsi uvedl v pátek večer, tedy rozdíl mezi zlem a bolestí. Mluvím o utrpení, které zakoušíme, když zažíváme rozdělení. Tím spíš, že může být vážně pocíťováno i uvnitř společenství nebo hnutí jako takového. A tak zlo nespočívá v námaze nebo bolesti, kterou prožíváme kvůli neúplnosti věcí – protože to tu bude vždycky, vzhledem k tomu že nejsme dokonalí -, ale ve lži, tedy ve skutečnosti, že jeden se dívá na druhého a zapomíná, jak jsi říkal, na to, co nás drží skutečně spolu, protože převáží něco jiného, mezi námi převáží něco jiného: náš úhel pohledu.

Ano, lež je právě tohle, je to ďábel, ten, který rozděluje, nutí nás upírat pohled na jinou stranu než je to, co nás drží pohromadě a co jsme nevytvořili my: dal nás dohromady někdo Jiný. Lež se vkrádá paradoxně tehdy, když si myslíme, že tvrdíme pravdu a ve jménu ní rozbíjíme jednotu, která je původem našeho bytí spolu.

„Definoval jsi lásku jako požadavek být lidským. Mně se nezdá, že by to tak bylo v mé zkušenosti života. Můžeš objasnit tento rozpor?“

Prosperi. V mezičase by bylo zajímavé vrátit se k zahajovacímu dni 2023, abychom se znovu zaměřili na to, co pro nás znamená a jak jsme byli seznámeni s tím, co je v naší výchově zkušenost. Začneme na té nejzákladnější úrovni, která se, věřím, týká nás všech. Je skutečně pravda to, co říká náš kamarád nebo kamarádka, jestli se díváme do hloubky na svoji zkušenost? Když ti někdo poděkuje, je ti z toho dobře nebo zůstaneš lhotejný, nebo se dokonce naštvěš? Když děláš dobro, když dáš peníze žebrákovi, když pomůžeš někomu, kdo to potřebuje, a on ti nepoděkuje, cítíš se spokojený? Co jsi z toho měl? Ptejme se na to, protože i lidé, kteří možná neukazují svoji religiozitu, jsou ochotní dělat dobré skutky – vzpomeňme si na některé hollywoodské hvězdy: proč to dělají? Vzpomínám si, že když zemřel Ayrton Senna, vyšlo najevo mnoho aspektů jeho historie. Byla to pro mě opravdu pozoruhodná osobnost. Abych pravdu řekl, vzhledem k tomu, že fandím Ferrari, na začátku mi nebyl moc sympatický, ale když když jsem ho potom poznal, uvědomil jsem si mimo tu sportovní i jeho lidskou hodnotu. Postavil na nohy nadaci, aby dal příležitost dětem z brazilských favel, ze země, odkud sám pochází. Proč to dělal? Aby vrátil to, co mu život dal, aby vrátil něco z toho, co dostal, aby i ostatní měli příležitost, kterou měl on. A teď, když mluvíme o lásce, musíme – myslím, že v těchto dnech je to všem jasné – vymazat okamžitý pocit jednoduchého altruismu nebo štědrosti, s nimiž je ztotožňována. Charita je láska. Láska chápána nejen jako někomu dávána, ale především jako láska, kterou každý z nás dostává. Jak mnozí z vás ví, ztratil jsem otce, když jsem byl hodně malý. Z určitého úhlu pohledu je to skutečnost, která psychologii dítěte staví před tvrdou zkoušku, protože znamená umenšení bodu, který uvádí do pozitivního vztahu s realitou – otec je v podstatě tohle: aby se dítě naučilo žít v vztah s realitou mnohem víc prostřednictvím ztotožnění se s tím, kdo ho utváří, než proto, že mu vysvětlí, jak být ve světě. Já jsem to evidentně zaregistroval nevědomým způsobem, smrt mého otce, jako by mi bylo něco odebráno. A tak dítě, především dítě, které se narodí do křesťanské rodiny – moje matka byla vřdycky velmi zbožná, žena víry –, co udělá? Nemůže si myslet, že Bůh je zlý, ale myslí si: „Jestli

mi byl vzat otec, je to proto, že já jsem špatný, musím mít nějakou vinu, nejsem hodný být jako ostatní děti.“ Ježíš říká: „Jestliže tedy vy, třebaže jste zlí, umíte dávat svým dětem dobré dary, čím spíše váš nebeský Otec dá dobré věci těm, kdo ho prosí.“¹⁷¹ A tak já – maličký – jsem začal sázet na tento Ježíšův příslib: příslib nekonečné lásky. Začal jsem prosit. Nemohl jsem vidět, jak se to uskuteční a nikdy bych si nedokázal představit, co pro mě život chystá. Setkání s hnutím byl konkrétní způsob, jak se ten příslib začal realizovat. Tak se den za dnem, mezi mnoha obtížemi, těžkostmi a křehkostí, všechno začalo odvíjet v příběhu. Vraťme se k počátečnímu pozorování: „Mně se nezdá, že by to tak bylo v mé zkušenosti života.“ Ve skutečnosti je láska hlubokým požadavkem, protože bez této lásky není možné žít. Bez této lásky není možné žít opravdu jako lidé. A když někdo zakusí nedostatek této lásky, musí prosit o víc! A musí víc vsadit na příslib, kterého se naše srdce domáhá a který nám někdo historicky dal.

„V ranní sobotní přednášce se vícekrát objevila souvislost mezi láskou a osobou Ježíše. Vzhledem k tomu, že se nám toto spojení zdá rozhodující, prosíme, jestli je to možné, o dodatečné prohloubení tohoto aspektu.

Co myslíš tím, když říkáš, že objevuješ, že láska ti odpovídá, ale nedá se vydedukovat ze zkušenosti před setkáním? Někdy nás zasahují lidé, kteří nikdy nepotkali Krista, a dělají gesta mimořádné štědrosti. Co v těch gestech chybí z hlediska lásky, která se rodí ze setkání s Kristem?“

Paccosi. Vyjdu z druhé části otázky. Milovat a být milováni: písničky, které jsme poslouchali, nám to říkají; poslední písnička nemluví o Ježíši, ale o zkušenosti lásky, která umožňuje najít vlastní místo v realitě.¹⁷² A přesto když nad tím člověk přemýšlí, zkušenost popsaná

¹⁷¹ Mt 7,11.

¹⁷² „I could ramble, a thousand miles or more / Never find the light I've seen in your eyes before / You gave me the freedom to go on my own way / But you gave me much more, you gave me the freedom to stay“ („Mohl bych bloudit, tisíc mil nebo víc / Nikdy nenajdu světlo, které jsem předtím viděl v tvých očích / Dala jsi mi svobodu jít svou vlastní cestou / Ale dala jsi mi mnohem víc, dala jsi mi svobodu zůstat“; W. Jennings, „Freedom to stay“, z alba *Lonesome, On 'ry and Mean*, 1973, © RCA Victor).

v té písničce je parciální, protože oči té dívky, které umožňují zůstat, a ne jít dál, hledat tuhle a támhle, nejsou věčné. Není v našich rukách možnost pokračovat a osvětlovat tímto způsobem život láskou, která umožňuje říct „já“. Je to jako náznak, dychtivá touha, to, co člověk objeví ve zkušenosti lásky, které mu dávají tušit, jak říká don Giussani v prvním paragrafu knížky *Smysl charitativy*, že dát sami sebe, nebo lépe „zajímat se o druhé“ je součástí našeho bytí, je zákonem života. Existují zákony, které mají zvláštní účel, jako například zákony o průjezdu silnic, které ale nejsou strukturální, vlastní lidskému bytí. Když nebyla auta a dopravní prostředky, tyto zákony neexistovaly, ale zákon života je strukturální zákon samotného lidského bytí. Zajímat se o druhé je stejný zákon jako jíst, pít a spát: jestli člověk nejí, nepije a nespí, umře. Stejně tak, když člověk není milovaný a nemiluje, umře. Umře! Je to jedna z věcí, kterou zakoušíme: vnitřní smrt mnoha lidí kolem nás, nemilovaných a téměř neschopných milovat, důvěřovat, a tedy milovat. Proč je to zákon existence? Protože Bůh nás takhle stvořil. Pozor: nemluvíme o spontánní velkorysosti, kterou člověk může mít nebo nemít. Když jsem byl malý, žasl jsem, protože když někdo daroval bonbón mému bratranci Leonardovi (který je tady), on ho daroval někomu jinému. Pro něj to bylo spontánní a já jsem si říkal: „Ty jo, to je velkorysost!“ Člověk vidí lidi, kteří neznají Krista (ale mají touhu v srdci), a dělají velkorysá a nezištná gesta, před kterými žasneme.

Ale don Giussani objasňuje, že láska je něco jiného, protože „láska [...] nelze odvodit z toho, co člověk zakouší“. Řekl jsem to hned na začátku těchto duchovních cvičení: měl jsem trochu strach mluvit o lásce, protože je to něco, o čem si myslíme, že už to známe, ale neznáme, a objevíme ji, jen když se díváme na Ježíše. Don Giussani říká na assemblee v knize *Si può vivere così?*: „Jaký partner, jaké setkání může zdůvodnit úplný dar sebe sama [což je láska]? Kdyby člověk řekl: Kdybych potkal hezkou dívku, ale tak hezkou, tak krásnou, že krásnější není, bylo by správné říct: ‚Madam! Slečno, já vám odevdám svůj život‘: pes na vodítku! Ale nejde o slečnu, která po čtyřech letech odkvete a »musíme jí číst mezi vráskami«, jak říká Clericetti v jednom z jeho nejsmutnějších vyjádření.“ A dodává: „Kdyby se [...] Bůh – Krása s velkým K, jak by řekl Leopardi, zdroj veškeré krásy stal člověkem, který člověk by byl hodnější pozornosti, která by

otevřela aktivně náš úžas až k touze zasvětit mu život, aby celý život byl pro Něj, než takový člověk? To je to, co zakoušeli někteří lidé, když se dívali na Krista: když se na Něj dívali, tohle se jim honilo hlavou! Prvním objektem lásky jako daru sebe sama a jako dojetí... protože je dojemné uvědomit si, že je mezi námi člověk, který je nejkrásnější na světě [...]; a nejenom největší krása, která se stala člověkem, kterou potkáváme na ulici, která je s námi jako společenství každý den... kromě krásy má takovou dobrotu, že dává život za lidi, dává život za mě a stejně jako ho dává za mě, dává život i za tebe.¹⁷³

Na jiném místě poznamenává: „Že Kristus zemřel za lidi jsou abstraktní slova.“ Ale On „dává život za mě a [...] za tebe a dává život i za tramvajáka, kterého neznám, a dává život i za německého ese-sáka, který zabil partyzány na Fosse Ardeatine: dává život za všechny. Na jedné straně, první láska je vůči Němu; na druhé straně, tato láska k Němu směřuje k tomu, že se dotkne kteréhokoliv člověka: kterýkoliv člověk vyvolává jednodušeji lítost“,¹⁷⁴ to znamená, že ho vnímáme jako naši součást, v bratrství, a tedy v podnětu daru, pozornosti k potřebě, touze, aby mohl dosáhnout svého určení, aby se stal nekonečně větším, protože já jsem potkal Krista.

Už minulý rok jsem citoval kázání Benedikta XVI. o velikonoční noci: říkal, že zmrtvýchvstání Krista, tedy jeho přítomnost mezi námi v jeho vítězství nad zlem, nad lží a smrtí, představuje „kvalitativní skok v historii ‚evoluce‘.“¹⁷⁵ Kdo se setká s Kristem a nechá se Jím pohltit, dělá novou zkušenost, která je víc než lidská zkušenost, která naplňuje lidskou zkušenost a dává nám pochopit, že jsme stvoření proto, abychom milovali a byli milovaní – jsme takto stvoření Bohem -, a umožňuje milovat tak, jak miluje On, když vstupujeme do Boží intimity. Kristus neustále vytváří také v nás, kteří možná nejsme přirozeně štedří, možnost daru sama sebe, kterou bychom bez Něj neměli. Je to dar, který je nám dán a který jsme povolání sdělovat, „aniž bychom kolikrát používali slova, ale svědectvím života“, jak nám včera říkal kardinál Farrell.

¹⁷³ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., ss. 322, 356-357.

¹⁷⁴ *Ibidem*, ss. 377, 357.

¹⁷⁵ Benedikt XVI., *homílie z Velikonoční vigílie*, 15. dubna 2006.

„Co znamená, že charitativa je výchovným gestem? Jaké jsou její charakteristické rysy, které ji takovou činí? Musí být navrhována hnutím, nebo může být pouze odpovědí na existující potřebu? V mé komunitě se děje přesně to, co bylo v sobotu ráno popsáno jako chyba: jako „charitativa“ se označuje nežičtivé gesto, pro které se každý rozhodne sám, například návštěva nemocného člověka. Často se jedná o osobní gesta jednotlivců. Je možné objasnit, co charakterizuje gesto charitativy?“

Prosperi. Trochu nás překvapilo – říkám to bez pohoršení – množství otázek ohledně významu charitativy. Proto jsme považovali za užitečné znovu stanovit, zejména mezi dospělými, význam tohoto gesta.

Pokud si pamatujete, již první večer jsme jako příklad aplikované lásky vybrali svědectví o charitativě našich přátel na Kubě: i když mají k dispozici pouze dvě nebo tři hodiny elektřiny denně, nevzdávají se tohoto gesta i za cenu rizika, že o tyto dvě hodiny přijdou, protože pro ně je účast na charitativě ještě zásadnější než samotná elektřina – to jsou jejich vlastní slova. Myslím, že to pro nás všechny představuje silné poselství. Jako obvykle, kdo je více v nouzi, ten je více nucen uznat, co je skutečně podstatné. Prostřednictvím tohoto svědectví jsme povoláni znovuobjevit výchovnou sílu charitativy a obecněji všech gest hnutí. Někdy se na gesta, která si předkládáme, díváme se skepti, jako by to byly věci pro děti, iniciativy, které byly v pořádku, když jsme byli v GS, ale teď už ne: dospělý život je složitější, čím dál tím složitější, a proto je vždy něco jiného, co vyplňuje náš čas, a tak nakonec ospravedlňujeme svou neúčast na gestech, až pak – občas – máme určitý pocit viny, protože se nám zdá, že zrazujeme důvěru společenství. O to samozřejmě nejde. Mimochodem, nejde jen o charitativu nebo společný fond, k němuž se ještě vrátíme, ale o všechny akce – například knihu měsíce –, které navrhujeme, protože všechny jsou určeny pro naši výchovu.

Někdy se klameme, že můžeme rozvíjet nové sebeuvědomění – když chodím na assembleu, je to jedno ze slov, které slýchám nejčastěji: nové sebeuvědomění – bez ohledu na fyzickou stránku, fyzickou stránku gest. Klameme se, že stačí slova, která si říkáme, zatímco nové sebeuvědomí a možnost porazit spiritualismus, který nás pomalu

oddaluje nejen od gest, ale i od samotného společenství, vychází z věrnosti navrhovaným gestům. Navrhovaná gesta jsou pro nás, pro mou a naši osobní proměnu dnes. Proto to neberme jako samozřejmost, přehodnoňme gesto charitativy a snažme se zůstat co nejvěrnější, protože právě ve věrnosti pochopíme její hodnotu.

Jak tedy objevit vzdělávací hodnotu charitativy? Především tím, že ji vykonáváme. Druhá metodologická směrnice knížky *Smysl charitativy* říká: „*Konat*, aby bylo možné *pochopit*. K pochopení nestačí *vědět*, je třeba *konat*.“¹⁷⁶ Není ti zcela jasné, proč se má dělat charitativa? Začni ji dělat! Zadruhé vás vyzývám, abyste měli vždy na paměti knížku *Smysl charitativy*, v které don Giussani stručně, ale velmi jasně hovoří v tom, jaké jsou důvody tohoto gesta. Charitativa není jen gestem štědrosti, altruismu, dobrovolnictví, konáním dobra pro druhé, ale je především gestem výchovy k lásce pro toho, kdo ho žije: aby se naučil, co znamená skutečně milovat. Je třeba pokory, abychom uznali, že nejsme schopni milovat opravdovým způsobem. Někdy si to dramaticky uvědomujeme v nejbližších vztazích, jindy to přehlízíme, ale je to neustálý boj, jak říká i píseň Chieffa: „Chtěl bych tě milovat / tak, jak tě miluje Bůh.“¹⁷⁷ Musíme se to naučit. Charitativa je gesto, které nám pomáhá naučit se milovat tak, jak nás miluje Bůh: „Chodíme na charitativu, abychom se naučili žít jako Kristus.“¹⁷⁸

Pokud jde o druhou část otázky, připomínám stručně, aby nedošlo k nedorozumění (aniž bych zacházel do detailů: „to ano, to ne“), alespoň tři pokyny, tři základní zásady, které je třeba mít na paměti, protože, jak nám připomněla naše přítelkyně Ingrid z Guatemaly, ne všechno je stejné.

Za prvé, charitativa je nabídka společenství a dávají ji ti, kteří vedou komunitu. Není to tak, že si ji každý vybere podle svého uvážení, přinejmenším se v rámci života komunity konfrontuje s těmi, kteří ji vedou. „Věrnost v důvěře v pokyny hnutí a těch, kteří za něj odpovídají, je první zásluhou a přinese své ovoce.“¹⁷⁹

Za druhé, místem ověřování zkušeností je komunita. Právě v ní si navzájem pomáháme posuzovat to, co prožíváme, co zažíváme

¹⁷⁶ [L. Giussani], *Il senso della caritativa*, op. cit., s. 14.

¹⁷⁷ C. Chieffo, «Ballata dell'amore vero», *Canti*, op. cit., ss. 216-217.

¹⁷⁸ [L. Giussani], *Il senso della caritativa*, op. cit., s. 7.

¹⁷⁹ *Ibidem*, s. 13.

a jaké potíže máme: „Neustále se odkazovat na hnutí, jinak je větší nebezpečí, že ztratíme hledání hluboké myšlenky, která nás podporuje v tom, co děláme pro druhé.“¹⁸⁰

Za třetí, během školy komunity je užitečné věnovat chvíli času tomu, abychom si navzájem pomohli posoudit charitativu, protože i tento krok pomáhá v každém z nás rozvíjet vědomí života jako společenství: „Bude tedy nutné vést dialog v našich shromážděních, v malých skupinkách, s vedoucími komunity, s nejzralejšími a nejživějšími lidmi. Zejména je důležité se čas od času srovnat prostřednictvím „centrálních“ kontaktů.“¹⁸¹ Je důležité, aby tento krok vznikl a byl posuzován v rámci života komunity, která je vzdělávacím subjektem i pro dospělé – nejen pro mladé lidi –, protože dospělí již nemají vytyčené dálnice života.

„Co to znamená, že naše oběť má hodnotu pouze ve vztahu ke Kristově oběti? Řekl jsi, že naše oběť může pomoci někomu, kdo je daleko od nás. Jak to může nezůstat jen abstraktní myšlenkou?“

Paccosi. Včera jsem vycházel z toho, co říkal don Giussani, totiž že oběť je něco nesnesitelného; je součástí reality, ale nám se jeví jako nespravedlnost. V každodenním životě přinášíme mnoho obětí, myslím například na ty, kteří se potýkají s bolestí, utrpením, které s sebou nese mnoho obětí nejen pro trpícího, ale i pro jeho okolí. Zkrátka, „oběť“ je slovo, které nemůžeme ze svého života odstranit. I když, jak jsem říkal s odkazem na ten průzkum, se zdá, že cílem mnoha lidí dnes je právě snažit se co nejvíce vyhnout jakékoli oběti, jako by ideálem bylo čisté požitkářství, požitkářství, které zjevně nikdy neuspokojí. Naopak, od té doby, co se Kristus stal člověkem a zemřel na kříži, získala tato nesnesitelná skutečnost hodnotu a význam, které jsme si nedokázali představit: oběť je součástí – don Giussani říká, že je „podmínkou“ – lásky. Zákonem života, jak jsme řekli, je láska, která se dynamicky projevuje v oběti: lásku k druhému nelze vyjádřit bez vzdání se okamžitého vlastnictví, bez obětování sebe sama.

¹⁸⁰ *Ivi.*

¹⁸¹ *Ibidem*, s. 14.

A obětování sebe sama dává smysl pouze při pohledu na Krista. Bůh sám si zvolil oběť jako cestu, i když se to zdá nepochopitelné, stal se člověkem a přijal oběť kříže. Don Giussani píše: „Především nelze Bohu říci: ‚Mýlíš se!‘ Který člověk může Bohu říci: ‚Mýlíš se!‘“¹⁸² Já, který jsem byl uchvácen Kristovým objetím, mohu začít zažívat, že pokud vložím svou oběť do Jeho oběti, stane se nástrojem spásy pro mě i pro ostatní. To je také logika eucharistie, kterou slavíme. Jaký je vztah mezi eucharistií, která je Kristovou obětí, obnovovanou pro nás a celý svět, a našimi každodenními utrpeními? Když jsem byl v prvním ročníku semináře, don Divo Barsotti, nyní služebník Boží, vedl kurz liturgické spirituality, který byl tak mimořádný, že si nepamatuji všechny lekce nazpaměť, ale téměř všechny, protože všechny byly o nekonečné otevřenosti vůči realitě. Když mluvil o mši, říkal nám: „Uvědomujete si to? Když slavíme eucharistii [v okamžiku proměňování se mu často chtělo plakat a on se zasekl, protože se zcela ztotožnil s tím, co se dělo], padají všechny zdi vzdálenosti, času a prostoru mezi námi a Ním; mezi námi a okamžikem, kdy Ježíš vystoupil na kříž, okamžikem, kdy Ježíš zemřel a pak vstal z mrtvých, jsme tam, pod křížem, a nabízíme Mu chléb a víno, nabízíme Mu sami sebe, nabízíme Mu bolest z násilí války, nabízíme Mu utrpení tolika lidí, právě teď. Vzdálenost času a prostoru se ruší a On se nyní obětuje za nás a zachraňuje svět. Činí tak skrze nás, kteří Mu přinášíme vše, co nás trápí, a On to vykupuje.“ Zamysleme se nad tím. Jaká síla!

Jak mohu pochopit, že moje oběť může pomoci někomu na druhém konci světa? To samozřejmě nelze pochopit v tom smyslu, že by existovala přímá souvislost, proto jsem řekl, parafrázujíc dona Giussaniho, že „v hloubi duše [...] tématem [...] je víra“¹⁸³ protože právě poznání Kristovy lásky nám dává tušit a zakoušet jako úlevu, že spojí-li se to málo, co trpím, s utrpením Ježíše, stává se tajemným způsobem příspěvkem ke spásě světa, podle plánu, který není mým. Andělé to vědí a my to budeme vědět, dá-li Bůh, v nebi. Moje oběť, která se spojuje s obětí Kristovou, se nazývá „obětní dar“, takže „i moje oběť vstávat ráno, snášet svého otce, matku, manželku, manžela, děti... i to se stává dobrem“. Vzpomínáte si na svatého Pavla?

¹⁸² L. Giussani, *Si può vivere così?*, op. cit., s. 390.

¹⁸³ *Ibidem*, s. 360.

„Nežiji já, ale jsi to Ty, kdo ve mně žije.“ Včera jsme říkali, že pro dona Giussaniho je „vrcholem této změny mentality obětování vlastního života: pokud je láska jeho zákonem, vrcholem je obětování života“. Není tedy třeba měřit: obětování znamená dát vše, obětovat vše Tomu, který nám vše dává. Dnes ráno mi jeden z vás za pódium ukázal fotografii: jeden z organizátorů v sále se postaral o to, aby olivové ratolesti, které jste našli na židlích, byly všechny pěkně srovnané. Teď, když jsem vám to řekl, to víte, ale ten člověk to neudělal proto, aby to někdo odhalil. Kdo by si všiml této malé oběti, kterou bylo uspořádání olivových ratolestí na 20 000 židlích? Boží andělé to vědí. I tato malá oběť má smysl, protože je pro Něho; a protože je pro Něho, je pro celý svět.

Prosperi. Tato otázka se opakovala mnohokrát: jaký je osud, jaký je výsledek naší nabídky? Vzpomínám si, že když jsem byl kluk a poprvé se účastnil duchovních cvičení CLU, byla položena otázka ohledně oběti a Giancarlo Cesana v odpovědi řekl: „Bůh není popelníci našich zkažených životů, takže když se někomu něco nepovede, obětuje to.“ V čem je problém? Co vlastně nabízíme? Když ti dám květinu, nenabízím ti jen květinu: nabízím ti sám sebe, vkládám svůj život do tvých rukou, potvrzuji závislost jako podstatu svého života, protože ty dáváš sám sebe, ale nevíš, co se stane s tvou nabídkou. Osoba, které nabízím květinu, které dávám sám sebe, mi může říct ne, může si to rozmyslet, může říct: „Ale... uvidíme... možná časem.“ V každém případě toto gesto vyjadřuje vědomí sebe sama jako přináležení a to už mě začíná měnit. Co z toho bude, pokud jde o osud světa? Myslím si, že často dochází k nedorozumění, když si myslíme, že oběť je naše schopnost, místo aby byla potvrzením přináležení, tedy že jsem závislý na tobě, ó Kriste; že jsem stvořen Tebou, jsem stvořen pro tebe, který můžeš všechno.

Čím dál tím víc chápu, že oběť není v první řadě něco, co mohu udělat já, protože já nemohu udělat nic, já nic neumím. Jedinou mou obětí je moje ochota, abys Ty, Kriste, udělal s touto ochotou, co chceš. Protože to Bůh dělá všechno, ne my, a proto je rozumné obětovat svůj život, s nímž Bůh udělá, co chce, kde chce, s kým chce. Kdo by kdy řekl, že z oběti života těch prvních, kteří následovali Ježíše, vzejde celá ta historie, kvůli které jsme dnes tady? Bůh dělá všechno.

„Bylo řečeno, že plodem lásky je panenství. Rád bych se hlouběji zabýval souvislostí mezi panenstvím a stonásobkem. Řekl jsi, že v manželství musí vzájemná sounáležitost manželů vycházet ze sounáležitosti s Ním. Co to znamená?

V otázce panenství v manželství jsem vnímal možnost velkého nádechu i uprostřed opuštění a námahy. Jak rozpoznat ano řečené Kristu v zdánlivém neúspěchu zkušenosti, kterou člověk prožívá? “

Paccosi. Pokud jde o první část této otázky, souvislost mezi panenstvím a stonásobkem je především zkušenost, kterou prožívám. Nikdy jsem neuvažoval o tom, že bych se stal knězem, ale v určitém okamžiku tohoto příběhu se ozvalo „Pss pss pss, není to náhodou tvá cesta?“¹⁸⁴ a tak jsem trochu neochotně řekl: „Musím tuto cestu ověřit.“ Poté, co jsem vstoupil do semináře, na konci druhého roku, přišlo to, čemu se říká „kandidatura na kněžství“: v tom okamžiku musí seminarista požádat biskupa, aby byl přijat mezi kandidáty na kněžství. Ale mně to nedávalo smysl a říkal jsem si: „Jak to?! To mám požádat, abych se stal knězem? Cítím se k tomu povolán, ale já bych se bez toho i obešel!“ Napsal jsem tedy biskupovi, kardinálu Benellimu, velkému muži víry: „Milý biskupe [napsal jsem to přesně tak], zdá se mi, že jsem pochopil, že Pán chce, abych se vydal touto cestou. Ale vy jste biskup a vy mi musíte říct, zda je to opravdu má cesta. Dosud jsem byl spokojený a jsem spokojený, ale pokud mi řeknete, že to není moje cesta, budu spokojený stejně.“ Když jsme pak my kandidáti stáli v řadě, abychom s ním mluvili, v okamžiku, kdy jsme vstupovali, přišel kardinál Benelli ke dveřím své pracovny, uviděl mě a řekl: „Pán tě povolal! To je tvoje povolání!“ A tím mi trochu rozptýlil pochybnosti. Poslední pochybnost – protože, opakují, není to tak, že by se mi nelíbila i jiná cesta – mi zmizela z myslí, když jsem byl vysvěcen na jáhna. V tu chvíli jsem

¹⁸⁴ V těch měsících jsme dělali školu komunity na téma Stopy křesťanské zkušenosti a mě zaujalo to, co jsem četl v odstavci věnovaném povolání: „To, co mám dělat, co mám být, moje povolání, se mi obvykle nejeví jako přesný příkaz, ale spíše jako návrh, pozvání. Povolání, které je smyslem mého života, se mi jeví spíše jako možnost, kterou tuším, než jako nevyhnutelná skutečnost. To platí tím více, čím zásadnější a důležitější je úkol, který mám splnit. Svědomí ve své nejčistší a nejvýraznější podobě je nejdiskrétnějším návrhem: je inspirací. Takto se rozhoduji o své osobní velikosti tím, že se pozitivně připojuji k velmi delikátním možnostem“ (L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, Rizzoli, Milán 2006, s. 121).

si totiž řekl: „Toto je svátost, takže to znamená, že Bůh opravdu chce, abych šel touto cestou.“

Od té doby byla tato zkušenost skutečně stonásobkem, jak říkal don Giussani v textech, které jsem citoval. V panenství se člověk nezaměřuje na to, čeho se vzdává, protože je cele zaměřený na prožívání vztahu s lidmi a věcmi jako „vlastnictví s vnitřním odstupem“¹⁸⁵, což je nejvěrnější a nejvhodnější forma vlastnictví – plné a adekvátní vlastnictví, k němuž jsme všichni povoláni –, a to do té míry, že vše ve vlastním lidství je posíleno, daleko nad rámec toho, co by si člověk dokázal představit: stonásobek. A tak člověk prožívá otcovství, lásku, náklonnost k lidem, pozitivitu, která se rozšiřuje do stále širších horizontů, která zahrnuje to, že jsem tady dnes ráno, odpovědnost za hnutí v Latinské Americe, lidi, které potkávám ve své diecézi. Mluvím o tom, co prožívám, o své osobní cestě. Je to více než stonásobek tady na zemi, je to tisíckrát více, co prožívám, právě v lidském rozměru. Pak je ve mně vždycky celá moje malost, nevěra, kdo ví kolik promarněných příležitostí a vztahů, všechno zlo a lži, které jsou ve mně. Ale co vám mám říct? Stonásobkem tady na zemi je právě zkušenost, která vzniká z toho, že vlastníme lidi a věci, tak jako Ježíš vlastnil všechno. Vzpomněli jsme si na to včera slovy dona Giussaniho: „Kdo vlastnil více tu ženu z chodníku, Magdalénu, Kristus, který se na ni na okamžik podíval, když kolem ní procházel, nebo všichni muži, kteří ji vlastnili?“ Vlastnictví v odstupu, to je panenství, to je stonásobek: uskutečnění ideálu křesťanského života a aspirace každého člověka.

Povím vám ještě jednu příhodu. Před několika lety byla v jedné z mých venkovských farností zcela zničená fara. Byla tam jedna rodina, která měla v úmyslu vytvořit domov pro další děti kromě svých vlastních. Tak jsme se do toho pustili, provedli jsme opravy a začala tato krásná zkušenost. V určitém okamžiku jsem změnil farnost a odešel do Peru. Když jsem se pak, téměř dvacet let poté, vrátil kvůli smrti drahé Enzy, matky té rodiny, a vstoupil do té fary, vzpomněl jsem si na úsilí vynaložené na přestavbu domu a řekl jsem si: „Vynaložil jsem na tyto věci tolik energie, ale kdybych se dnes nevrátil, ani bych si na to nevzpomněl. Ale co na tom záleží?“ Protože v Kristu

¹⁸⁵ L. Giussani, *Si può vivere così?*, op.cit., s. 278.

můžeme zakusit skutečné a jediné vlastnictví věci, i těch, které jsou plodem naší práce, ale nakonec nikdy nejsou naše.

Co znamená, že sounáležitost mezi manželi musí vycházet ze sounáležitosti s Kristem? Krátce zopakují odpověď dona Giussaniho v rozhovoru se Sicarim který jsem včera citoval: manželství je definitivní dar sebe sama druhé osobě, ale nebylo by rozumné svázat celý svůj osud s druhou osobou, kdyby to nebylo z nějakého vyššího důvodu, kterým je naplnění mého určení, tedy být sám sebou. A abych mohl být sám sebou, nemohu být bez Krista. Proto je ano druhému součástí většího ano, je to ano Kristovu plánu pro můj život. To je tedy to, co vždy zůstává: toto ano je ano Tomu, který mě chce dovést k plnosti mého lidství. To, co se jeví jako neúspěch, nemohu změřit. Proto věrnost tomuto ano – uvedl jsem příklad *Stabat mater* –, věrnost i tehdy, když se vše jeví jako ztracené, otevírá možnost naplnění, které člověk nevidí. Chápete rozdíl mezi tím, když řeknete tyto věci, a tím, když řeknete, jak to dělají někteří: „Ale prosím tě? Začni nový život!“ Je to úplně jiná perspektiva, je to perspektiva, kterou Kristus přinesl do světa. On je věrný. Vzpomeňte si na podobenství o marnotratném synovi nebo na Izaiášova slova: „„Což může zapomenout žena na své nemluvně, nemít soucit se synem vlastního lůna? I kdyby ony zapomněly, já na tebe nezapomenu.“¹⁸⁶

Prosperi. Chtěl bych se na chvíli zastavit právě u tohoto bodu, nejen proto, že se objevil v mnoha otázkách, ale také proto, že věřím, že některá z témat, která don Giovanni v těchto dnech nastolil, budou vyžadovat vážnost a ochotu z naší strany, abychom se skutečně zamysleli nad životem, který vedeme. Protože se chceme ztotožnit s Kristem, chceme se naučit žít jako Kristus, jak nám bylo řečeno. Velmi mě zasáhlo naléhání na to, jak rozpoznat „ano“ řečené Kristu v zdánlivém neúspěchu života, ve zkušenosti, kterou člověk prožívá, zejména když jde o povolání. Myslím si, že první otázkou, kterou musíme řešit, je skutečnost, že jsme ovlivněni mentalitou světa. I když věříme tomu, co si říkáme, vliv běžného myšlení je v nás, moc působí tak, že nás ničí zevnitř, vnáší do nás pochybnosti o tom, co uznáváme za nejvíc pravdivé v životě společenství (právě

---

¹⁸⁶ Iz 49,15.

společensví, bez kterého by bylo nemožné odolat moci, ale k tomu se vrátím později). Jaká je dvojznačnost, s níž si zahrává moc? Ne že dojde k neúspěchu, uděláme chybu nebo se nám stane nějaká krivda, proti které se bouří naše srdce – protože srdce touží být milováno –, jak poznamenává přítel nebo přítelkyně v souvislosti se zkušeností opuštění nebo únavy v rodinném životě. Dvojznačnost spočívá v tom, že z nás dělá neúspěšné lidi kvůli tomu, že se věci nevyvinuly dobře. Ale my nejsme to, co děláme, nejsme to, co jsou naše neúspěchy, nejsme neúspěšní; tím spíše, když je člověk nevinný a utrpí nespravedlnost, opuštění.

Z osobního hlediska – úplně jiným způsobem, i když i toto může být vnímáno jako nespravedlnost – když se moje matka ocitla se dvěma malými dětmi, musela se rozhodnout, co bude dál. Nerozhodla se okamžitě, ale pokračovala v životě s jasnou představou o jedné věci: že v jejím životě existuje objektivní bod a tímto objektivní bodem byly její dvě děti, které byly důležitější než cokoli jiného. Silným znamením toho, že Kristus byl i nadále přítomen v jejím životě, bylo to, že Kristus od ní něco žádal a že odpovědět Kristu znamenalo odpovědět na to, co jí Kristus dal, ne na její představu, ne na to, jak by měl vypadat život, který jí byl odebrán. Svěříš se tomu, co ti Kristus dává, a staneš se za to zodpovědný. Přebíráš odpovědnost za to, co ti Kristus dává, ne za to, co se rozhodneš ty. I tváří v tvář zdánlivé nespravedlnosti. Je to sázka, ve které vsadíš všechno; je to sázka života: dáš život pro Krista, což znamená, že dáš život za to, co ti Kristus dává a o co tě žádá. Právě proto, že to pro Giussaniho bylo zcela jasné a téměř jednoduché (což je rozumné pro ty, kteří uznávají Krista jako pána svého života), vymyslel dokonce způsob, jak žít povolání v této situaci (opustění, ale také smrt manžela nebo manželky, v případě, že se osoba rozhodne znovu se nevdát, jako moje matka): fraternita svatého Josefa. Nejde o definovanou formu, ale o cestu, jak uznat, že na vrcholu zkušenosti panenství je možné nabídnout svůj život Kristu způsobem, který jsme si sami nevybrali, odlišným od toho, co jsme uznali za své povolání, takže povolání není zrušeno, neztratilo svůj smysl. Proč to byla velká intuice? Protože Giussani měl jasno v tom, že aby člověk mohl žít na úrovni svých lidských aspirací, aby mohl naplnit svoje určení bez konečného pocitu selhání, potřebuje společnost,

kteřá s ním sdílí stejnou cestu k určení, kteřá sdílí stejnou zkušenost odevzdání a zároveň důvěry v to, co Kristus žádá, aby naplnil Svou slávu ve světě.

„Naléhavostí ve vztazích mezi přáteli se stává stále víc to, aby se vzájemně podporovali, protože všechny okolnosti života volají a v hloubi jsou povoláním. Obzvlášť je problém povolání aktuální i pro toho, kdo žije v manželství a má rodinu. Jak tedy pomoci přátelům, kteří žijí dramaticky a prochází obtížemi na úrovni povolání? A dál: zasahuje mě skloňování lásky v termínech hlubokého společenství života, které je přirozeností samotného Boha, jestli tomu správně rozumím. Rád bych pochopil, jak se tato věc může promítnout do života skupinek fraternity. Jak tyto skupinky uskutečňují tuto lásku, toto hluboké společenství?“

Prosperi. Vezmu si pár minut, protože tato otázka se evidentně týká pro nás zásadního bodu. Jsme tady na duchovních cvičeních fraternity, a tedy co znamená žít zkušenost fraternity v každodenním životě je něco, co si musíme pomáhat mít stále na paměti.

V těchto letech jsem potkal různé skupinky fraternity. U některých jsem viděl opravdu zárnou zkušenost – rodiny, které si pomáhají, které žijí vzájemnou dojemnou lásku, které jsou přítomností tam, kde jsou, až do té míry, že vytváří různá díla. Viděl jsem v nich ideál hnutí ověřovaný v každodenním životě, schopný osvětlit život v jeho detailech, včetně obtíží a bolestí, které už nejsou námitkami proti životu, ale i ony se stávají cestou k naplnění života. Myslím na závažná rozhodnutí, kterým čelí společně: například diskutují o možnosti změnit práci, jaká je nejlepší škola, kam zapsat děti, právě ve světle křesťanské zkušenosti, tak jak ji neustále dostáváme z charismatu. Rozhodnutí je evidentně osobní, ale cesta ověřování před a po něm je sdílená až do detailů, takže nikdo nezůstává sám s vlastními přesvědčeními nebo nejistotami, se svými úspěchy či chybami, ale jsme v tom spolu.

To všechno dává tušit sílu Giussaniho nabídky právě dnes, ve chvíli, kdy jsou rodiny volány čelist mnoha obtížím a křehkostí různého druhu. Vidíme to neustále, setkáváme se s nimi každý den. Existuje obzvlášť choulostivé období, a to je přechod ze střední školy

nebo univerzity do světa práce, kdy může být pokušení opustit zkušenost zažitou v GS nebo v CLU, nenajdeme-li vhodné společenství do nových životních podmínek. Někdo se omezí jen na účast na některých gestech nebo čte jen texty nebo některé doporučené texty. Tím však není vyčerpáno – cituji dona Giussaniho – „zapojení mého života do tvého a tvého do mého“,¹⁸⁷ které označuje za první pilíř života z víry. Skupinky fraternity jsou právě příspěvkem k tomu, aby do osobní zkušenosti proniklo bohatství hnutí. A právě toto osvětluje život. V dopisu, který se dodnes posílá nově zapsaným, Giussani píše: „Součástí *metody pomoci* ve víře je vyjádřené společenství [...], které s sebou nese co největší zobjektivnění jednoty, v níž se rozpoznáváme. Vyjádřením společenství je tedy zapojení celého života, takže to, co se děje druhému, nemůže být bez dopadu a zapojení vlastního života. (na všech úrovních, od duchovní až po materiální).“ Přemýšlejme, jak moc se nám tyto věci zdají extrémní. Přesto je toto zapojení pravdivé, když prochází skrze svobodu každého jednotlivce: „Společenství života je princip, kterým člověk posuzuje sám sebe a věci, které dělá, víc než kolik toho udělá. Ostatně je pravda, že neexistuje opravdové společenství, pokud neprojde filtrem historicity a temperamentu každého jednotlivce. Je třeba vidět, že jsme jedním, je třeba, aby svět viděl křesťany, kteří jsou jedním. Jestli o toto neusilujeme my s diskrétností a svobodou srdce, a tudíž ve veselosti ducha, kdo tedy?“¹⁸⁸

V čem se tedy liší skupinka fraternity od obyčejné skupiny přátel? V intenzitě citu, v četnosti setkávání, v množství věcí, které děláme společně? Možná i v tomhle, ale ne nezbytně. Vlastně bych řekl, že to vůbec není rozsah těchto věcí, čím se liší. Kvalitativní rozdíl spočívá pouze v účelu, proč jsme spolu, jak jsme řekli první večer. Za jakým účelem jsme spolu? Giussani to vysvětluje velmi jasně: „Fraternita znamená dát se svobodně dohromady jako společenství, abychom prožívali zkušenost hnutí. Musíme jít na severní stěnu takové hory: dá se nás dohromady čtyři nebo pět. Dáme se dohromady na základě svobodné volby, která ani nemusí být podložena sympatií nebo přátelstvím, ale na vážnosti záměru: dáme se dohromady, abychom pro-

¹⁸⁷ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*, op. cit., str. 12.

¹⁸⁸ L. Giussani, *L'opera del movimento*. La Fraternità di Comunione e Liberazione, San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2002, ss. 251-252.

žívali zkušenost *Comunione e Liberazione*, protože fraternita není nic jiného než zkušenost *Comunione e Liberazione* v jeho zralém aspektu uznaném církví.¹⁸⁹ To také objasňuje kritéria, na základě kterých si vybrat skupinku fraternity. Proč právě tuhle? Protože jsou to právě ty tváře, které mě podpírají na cestě víry. Může se stát, že mi odporují pokaždé, když otevřu pusu, a nemusím s nimi vždycky souhlasit ve všech věcech, ale když se s těmi lidmi vidím, znovu mě to nastartuje a provokuje k ověřování víry, tak jak se to neděje s jinými. Jde o to si tedy vybrat, což je především rozpoznat, a proto všimnout si, že jsme byli společně vybráni, a poslechnout tuto preferenci, která není naše, není ustanovená na základě naší vnímavosti, ale je to preference Krista vůči mému životu skrze ty, které mi dává, kteří mi nejvíc pomáhají uznat Ho jako Krále mého života.

Opravdová preference, říká don Giussani, se netýká především něčeho, co se nám líbí, ale znamená to vybrat si, dát přednost právě tomu, co nám Bůh dává. Skupinka fraternity tedy není a nikdy nemůže být alternativou k hnutí, ani náhodou. Je to pomoc na osobní cestě víry, která je totožná s pomocí následování jediné fraternity, protože je to právě ona, která vyjadřuje plnou a zralou nabídku hnutí ve všech jeho původních dimenzích kultury, charity a misie. Skupinka podpírá moje následování hnutí a na základě toho je hodnocena a v tom se ověřuje: nepomáhá-li ti tvoje skupinka fraternity následovat hnutí, změň ji! Cílem života není zůstat věrný tamtěm tvářím. Cílem tvého života je zůstat věrný cestě, na kterou tě Kristus postavil, a ty obličeje jsou důležité v tom, nakolik tě v tomto podporují a pomáhají ti ve věrnosti a jasnějším odevzdání se. Jestli s tím má skupinka potíže, třeba proto, že se ztrácí v malých hádkách nebo nevraživosti, které už nedokáže překonat, pak je třeba, dřív než skupinu opustím, vnější referenční bod, který především pomůže rozšířit obzor – protože i skupinka fraternity se může stát uzavřeností mezi těmi tvářemi. To se ovšem může stát je tehdy, když ten, kdo mám pomáhá v tomto srovnání je ten, kdo následuje jako první. Protože má-li nám skupinka pomoci následovat, pak ten, kdo přichází zvenčí, nám musí pomoci víc následovat hnutí, tuto vedenou zkušenost, a kroky, které dělá. Ne ten, kdo je pro mě větší autorita, protože je nejvíc charismatický, ne! Ale ten, kdo mi

¹⁸⁹ *Ibidem*, ss. 203-204.

nejvíc pomáhá žít důvod, pro který existuje skupinka fraternity, tedy následovat hnutí. Jinak se ztratíme v debatách, z kterých se stane jen problém, místo aby ho vyřešil. Mimochodem, to jsou věci, které se už ukázaly na poslední assemblee priorů, která byla zveřejněná na stránkách fraternity, a zvu vás, abyste se jí zabývali.

Musíme tedy zapracovat na tom, aby skupinky získaly stále větší vědomí účelu, pro který vznikly, který je uveden v dikrektoriu: „Vůdčí myšlenkou fraternity je objev, že dospělý člověk je zodpovědný jak za svou práci a rodinu, tak za svoji svatost: za život jako cestu ke svatosti, tedy za život jako povolání.“¹⁹⁰ Protože svatost, jak říkal vždycky don Giussani, není rezervovaná pro nadlidi, ale je pro všechny. Skutečně vidíme, že církev dnes začala proces kanonizace – tedy uznání svatosti – několika našich přátel, kteří vyrostli v této historii. Mluví o něčem, k čemu jsme všichni povolání, jak říká Petr z Kraonu ve *Zvěstování Panně Marii*, které je teď knihou měsíce: „Svatost neznamena nechat se ukamenovat v zemi pohanů nebo políbit malomocného na ústa, ale s ochotou plnit vůli Boží, ať už zůstat na svém místě, nebo vystoupat výš“, protože „není to kámen, který má stanovit své místo, ale Mistr díla, který ho vybral.“¹⁹¹ Skupinky fraternity jsou povolány k tomu, aby byly místem, kde se společnost Mistra, Krista stává bližší, uvnitř společenství církve.

Uzavřu to podle mě nejdůležitějším bodem. Na assemblee na prvních duchovních cvičeních fraternity 8. května 1982 položili donu Giussanimu tuto otázku: „Jaké dílo je po nás dneska konkrétně požadováno v církvi?“ Je to něco, co souvisí s tím, o čem jsme začali mluvit na začátku roku: budovat církev. Jeho odpověď zní následovně: „Dílo, které je po nás dnes v církvi žádáno, se jmenuje ‚hnutí‘, hnutí *Comunione e Liberazione*, hotovo.“¹⁹² To platí i dneska, mimo všechny naše interpretace. Celá církev pro nás žádá pouze tohle. Nezapomeňme na to, prosím.

¹⁹⁰ *Ibidem*, s. 245.

¹⁹¹ P. Claudel, *L'Annuncio a Maria*, op. cit., ss. 35, 33.

¹⁹² L. Giussani, *Una strana compagnia*, BUR, Milano 2017, s. 56.

OHLÁŠKY

• **Společný fond.** V knize *Una rivoluzione di sé /Revoluce sebe sama/*, v určitém okamžiku Giussani říká: „Není pravda, že když vyrosteme [...], musíme opustit vzdělávací nástroje, které nás zapojily a vychovaly v Gioventù Studentesca. To není pravda! Postupem času [...] se stále více ukazovalo, že se musíme neustále vychovávat; proto je třeba, abychom znovu objevili ty známé dimenze [kultura, charita a mise], které v GS popisovaly základní aspekty křesťanského růstu a osobnosti, a abychom znovu objevili iniciativy, v nichž se tyto kategorie promítají.“¹⁹³ Giussani říkal, že výchova je souvislý proces, který začíná narozením a končí smrtí. Jednou z iniciativ, v nichž se projevovala výchova k misijní dimenzi, byl společný fond nebo „desátky“, jak se tehdy říkalo. Don Giussani píše v knize *Gioventù Studentesca. Riflessioni sopra un'esperienza (Studentská mládež. Úvahy nad zkušeností)* z roku 1959: „Systematicky vyzývat mladé lidi, aby nepřijímali žádné peníze, aniž by část z nich, malá nebo velká podle okolností nebo štědrosti jednotlivce, nebyla oddělena jako konkrétní svědectví o zájmu o celý svět a jeho štěstí, které se redukuje na šíření Božího království v něm. (Je to starodávný koncept ‚desátků‘, spontánní a přirozený v pravém křesťanském vědomí).“¹⁹⁴ Možná ne všichni vědí, že na materiální potřeby mladých z GS, kteří v 60. letech odjeli na misií do Brazílie, byla vyčleněna část desátků, která byla uložena do společného fondu spravovaného organizací zvanou *Società Amici del Brasile (Společnost přátel Brazílie)* nebo SAB,¹⁹⁵ jejíž součástí bylo několik mladých z GS, kteří převzali přímou odpovědnost za udržování kontaktů s přáteli za oceánem.

Společný fond tedy byl – a stále je – gestem výchovy k misií, konkrétním svědectvím zájmu o svět, který se projevuje jako vášeň pro šíření Božího království, tedy pro rozšiřování Kristova těla, kterým je církev.

¹⁹³ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*, op. cit., ss. 112-113.

¹⁹⁴ L. Giussani, *Il cammino al vero è un'esperienza*, Rizzoli, Milano 2006, s. 76.

¹⁹⁵ Srov. M. Camisasca, *In cammino dentro il mondo. La storia di CL (1954-1984)*, San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2014, s. 112.

Společný fond učí chudobě, tedy žít vše ve jménu něčeho většího. Žít, a tedy vnímat, hodnotit, chápat věci ve jménu něčeho většího než jsme my sami: ideálu, Krista, smyslu všeho. Jeden můj přítel píše (dopis byl publikován v lednovém čísle časopisu *Tracce*): „Zapsal jsem se na školu komunity a zaplatil jsem společný fond po několika letech, kdy jsem to nedělal. Již delší dobu nežiji intenzivně životem a nabídkami hnutí. Ale letos se něco změnilo. Stal jsem se potřetí otcem. Carlottě byl před narozením diagnostikován Downův syndrom a nemohu popřít, že to pro nás byl šok. Vystavilo mnoho praktických otázek, z nichž hlavní – s ohledem na budoucnost našich dalších dvou dětí – je: jak se o ni budeme starat a kdo se o ni postará, až tu nebudeme? Všechny tyto obavy jsou tu a nemizí, ale jediné, co nás během těhotenství provázelo, bylo vědomí, že nejsme sami, a to jsem fyzicky vnímal. Cítil jsem, že mě doprovázejí tváře nejbližších přátel při návštěvách před porodem. Všechny jsme požádali, aby se za nás modlili, aby se stal zázrak, ale ne ten, že by by byla v pořádku, že by diagnóza byla omyl: to, o co jsem prosil, byl zázrak pro mě, abych se neustále obracel k tomu, že to nejsem já, kdo jedná, ale že vše činí Někdo jiný, já jsem jen Jeho nástroj. Nyní se Carlotta narodila a mohu říci, že ji necítím jen jako svou, ale jako dceru všech. Bůh skrze ni zasal semínko, které začalo klíčit ve mně, v mé rodině a ve všech lidech, které potkáváme a potkali jsme během těhotenství, a to nejen v našich přátelích.¹⁹⁶

Tváří v tvář všem praktickým otázkám, které vyvstaly poté, co zjistil, že jeho dcera má Downův syndrom, se tento přítel rozhodl znovu začít přispívat do společného fondu. Nerozhodl se rozptýlit a myslet na něco jiného, ale uvědomil si, že jedinou věcí, která je pro něj a jeho dceru opravdu nezbytná, právě s ohledem na tyto otázky, je naše společenství. A to se stalo svědectvím pro ostatní, kteří se s nimi setkali.

Uvědomit si, že existuje skutečnost, která je pro mě stejně důležitá jako rodina a práce, k níž já, chudák, a to nejen z ekonomického hlediska, mohu přispět – bez ohledu na to, jak moc, jak si vždy říkáme: důležité je věrnost, která mě formuje –, je uznání celkové hodnoty

¹⁹⁶ «Il seme piantato attraverso mia figlia», dopis Nicolý, Cassino (Frosinone), *Tracce*, č. 1/2025, s. 2.

Krista v mém životě. Mohl bych se také rozhodnout dát vše Kristu, ale pokud bych se nepodřídil tomu, abych dal vše té skutečnosti, kterou jsem uznal jako svou cestu k následování Krista, zůstalo by toto rozhodnutí nakonec abstraktní. Také prostřednictvím společného fondu roste vědomí, že jsme jedno tělo, jako v rodině: pokud tvoje děti nebo sourozenci něco potřebují, pokud mají naléhavou potřebu, snažíš se jim pomoci. Podle mého názoru je to dnes jeden z nejtěžších aspektů, který je třeba odstranit z našeho pojetí sebe sama, které je nakonec individualistické, takže si myslíme, že se zachráníme sami, svými schopnostmi, a pokud se nám to nepodaří – jak jsme již řekli –, jsme ztroskotanci. Výraz „společný fond“ obsahuje slovo „společný“, právě proto, že odkazuje na naše společenství, má smysl, protože mezi námi toto společenství existuje.

V této souvislosti mě vždy udivovalo, že Giussani poukazuje na existenci jediného společného fondu fraternity, takže v dopise novým členům píše: „Pokud má skupina finančně podporovat vlastní iniciativu, musí ji konzultovat s centrální diakonií.“¹⁹⁷ V tomto ohledu byl neúprosný. Ne kvůli přísnosti, ale kvůli svobodě! Kvůli svobodě v tom, co děláme. Naše peníze nejsou „naše“, a proto ani způsob, jakým je používáme, není „náš“. Věřím, že tímto nám Giussani chtěl pomoci uvědomit si konkrétní význam, který má hnutí v našem životě: pokud vkládám peníze do společného fondu fraternity CL, musím se zeptat sám sebe, zda je pro mě pouze administrativní institucí, nebo zda je to realita, bez které bych nemohl žít. Když dospělý sáhne do peněženky, znamená to, že to, co dává, je pro něj opravdu důležité.

Praktický akt přispívání do společného fondu může být ve svém opakování nudný, ale v sázce je velký horizont, který jsme se pokusili popsat. Je tedy třeba si společně připomenout důvody tohoto kroku. Proto vyzývám všechny, kteří mají v hnutí odpovědnost na všech úrovních, aby společný fond znovu oživil v komunitním duchu. Ale protože jsme všichni osobně zodpovědní za charisma – jak jsme si v těchto letech mnohokrát řekli –, pomáhejme si v tom všichni a nesvěřujme tuto odpovědnost pouze vedoucím komunity.

---

¹⁹⁷ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., s. 254.

• **Misie a přítomnost.** Jak bylo připomenuto během zahajovacího dne, jsme povoláni k úkolu. Být povolán znamená být poslán. My nerozhodujeme o tom, kam a kdy, jak jsme slyšeli v dopisech, které byly v těchto dnech čteny: někteří jsou povoláni zůstat doma a starat se o novorozenou dceru, jiní jsou povoláni jít do Svaté země, kde právě probíhá válka, ale všichni – všichni! – jsme povoláni, abychom vydávali svědectví o lásce, kterou jsme přijali. Od nás se vyžaduje pouze ochota vydávat svědectví. V návaznosti na zahajovací den, kdy jsme se zabývali tématem misie, se některé rodiny již připravují na odjezd, ve spolupráci s Mezinárodní komisí hnutí.

MŠE SVATÁ

Liturgie květné neděle: Iz 50,4-7; Ž 21 (22);

Fil 2,6-11; Lk 22,14-23.56

**KÁZÁNÍ MONSIGNORA GIOVANNIHO PACCOSIHO,
BISKUPA ZE SAN MINIATA**

Tvá láska, Ježíši, je skutečně bezmezná: když tě přibíjeli na kříž, ospravedlňoval jsi před Otcem ty, kteří to činili, slovy: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ Tomuto milosrdenství, této lásce bez míry, bez hranic, se svěřujeme i my, stejně jako zloděj na kříži. I my se svěřujeme této věrnosti lásky, která nás předchází a ke které směřujeme a která má tvou tvář, Kriste, tvou tvář zde a nyní mezi námi.

ZASLANÉ TELEGRAMY

Jeho svatosti, papeži Františkovi

Svatosti,

asi 21 000 lidí se sešlo v Itálii, spojilo se s více než 3 000 lidmi, kteří se připojili ze svých domovů, protože se nemohli přesunout, a se zahraničními komunitami z 19 zemí světa, aby v těchto dnech absolvovali duchovní cvičení fraternity *Comunione e Liberazione*. Dalších 59 zemí absolvuje duchovní cvičení v příštích týdnech.

Exercicie, které stejně jako loni vedl Jeho Excellence Mons. Giovanni Paccosi, biskup ze San Miniata, nesla název „Poznali jsme lásku“ (1J 3,16) a byla věnována lásce k bližnímu, čímž byl uzavřen tříletý cyklus věnovaný teologickým ctnostem.

Byla to příležitost připomenout si ústřední poselství lidské historie: Tajemství, na kterém závisí všechny věci, se zjevilo jako láska, která za nás dala svůj život. Jsme proto povoláni k obrácení, které je především věrností Jeho lásce, která nás oslovuje a zapojuje do objetí církve. Přítomnost Jeho Eminence kardinála Farrella byla pro nás autoritativním potvrzením, že církev nás podporuje a doprovází na naší cestě víry.

V touze denně odpovídat na lásku Krista, který nás vždy předchází, modlíme se za Vás k Pánu a svěřujeme se Vašemu otcovskému požehnání.

Davide Properi

*J.E. kardinálu Matteo Zuppimu,
předsedovi Italské biskupské konference*

Vaše Eminence,

asi 21 000 lidí se sešlo v Itálii, spojilo se s více než 3 000 lidmi, kteří se připojili ze svých domovů, protože se nemohli přesunout, a se zahraničními komunitami z 19 zemí světa, aby v těchto dnech absolvovali duchovní cvičení fraternity *Comunione e Liberazione*. Dalších 59 zemí absolvuje duchovní cvičení v příštích týdnech.

Exercicie, které stejně jako loni vedl Jeho Excellence Mons. Giovanni Paccosi, biskup ze San Miniata, nesla název „Poznali jsme lásku“ (1J 3,16) a byla věnována lásce k bližnímu, čímž byl uzavřen tříletý cyklus věnovaný teologickým ctnostem.

Byla to příležitost připomenout si ústřední poselství lidské historie: Tajemství, na kterém závisí všechny věci, se zjevilo jako láska, která za nás dala svůj život. Jsme proto povoláni k obrácení, které je především věností Jeho lásce, která nás oslovuje a zapojuje do objetí církve.

Děkuji Vám za Vaši blízkost a prosím Vás o požehnání, zdravím Vás s co nejsrdečnější uctivostí.

Davide Properi

*J.E. monsignoru Nicolò Anselmimu,
biskupu z Rimini*

Excelence,

asi 21 000 lidí se sešlo v Itálii, spojilo se s více než 3 000 lidmi, kteří se připojili ze svých domovů, protože se nemohli přesunout, a se zahraničními komunitami z 19 zemí světa, aby v těchto dnech absolvovali duchovní cvičení fraternity Comunione e Liberazione. Dalších 59 zemí absolvuje duchovní cvičení v příštích týdnech.

Exercicie, které stejně jako loni vedl Jeho Excellence Mons. Giovanni Paccosi, biskup ze San Miniata, nesla název „Poznali jsme lásku“ (1J 3,16) a byla věnována lásce k bližnímu, čímž byl uzavřen tříletý cyklus věnovaný teologickým ctnostem.

Byla to příležitost připomenout si ústřední poselství lidské historie: Tajemství, na kterém závisí všechny věci, se zjevilo jako láska, která za nás dala svůj život. Jsme proto povoláni k obrácení, které je především věností Jeho lásce, která nás oslovuje a zapojuje do objetí církve.

Děkuji za podporu, kterou jste nám dal svými slovy, prosím o požehnání na cestu naší fraternity a zdravím Vás s co nejsrdečnější uctivostí.

Davide Properi

UMĚNÍ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI

připravil Sandro Chierici

La Maestà, malovaná Ducciem di Buoninsegna mezi lety 1308 a 1311, byla původně umístěna nad hlavním oltářem katedrály v Sieně. Přední strana, obrácená k věřícím, nese impozantní Madonu s Dítětem mezi anděly a svatými, obklopenou postavami apoštolů a dvěma cykly Příběhů Panny Marie, ve špici a predelle. Zadní strana, se sekvencí *Příběhů Kristova utrpení*, byla určena k tomu, aby ji vidělo duchovenstvo shromážděné k modlitbě v chóru za oltářem. Špice a predella zadní strany obsahují *Příběhy Krista* před a po utrpení.

Duccio se snaží vytvořit podrobný příběh života Marie a Krista, zapojující do vyprávění toho, kdo se dívá. Je to totiž vyprávění plné tváří lidí, kteří se účastní událostí, a představuje pozvání pro diváka, aby se stal součástí zkušenosti těch, kteří jsou přítomni popisovaným událostem. Nejsme voláni, abychom byli pouze pasivními pozorovateli, ale abychom se stali součástí skutečně se odehrávajícího příběhu.

DUCCIO DI BUONINSEGNA MAESTÀ

SIENA, MUSEO DELL'OPERA DELLA METROPOLITANA

1. Celkový pohled zepředu
2. Celkový pohled na zadní stranu s Příběhy Kristova utrpení
3. Vjezd do Jeruzaléma
4. Poslední večeře
5. Mytí nohou
6. Ježíšovo loučení s apoštolý
7. Jidášova zrada
8. Modlitba v zahradě
9. Zajetí Krista
10. Kristus před Ananiášem
11. Petrovo zapření

12. Kristus před Kaifášem
13. Kristovo bití
14. Kristus obviněn farizeji
15. Kristus vyslýchaný Pilátem
16. Kristus před králem Herodem
17. Kristus opět před Pilátem
18. Bičování
19. Korunovace trním
20. Pilát si myje ruce
21. Výstup na kalvárii
22. Ukřižování
23. Snímání z kříže
24. Kristus uložen do hrobu
25. Sestup do pekel
26. Marie u hrobu
27. Noli me tangere (Nedotýkej se mě)
28. Emauzští učedníci
29. Zjevení Ježíše učedníkům za zavřenými dveřmi
30. Nevěřící Tomáš
31. Ježíšovo zjevení učedníkům u Genezaretského jezera
32. Ježíšovo zjevení učedníkům na hoře
33. Ježíšovo zjevení učedníkům ve večeřadle
34. Sestoupení Ducha Svatého
35. Příchod učedníků do domu Marie
36. Smrt Panny Marie
37. Pohřeb Panny Marie
38. Uložení do hrobu Panny Marie
39. Přední část desky Maestà: Panna Maria na trůně s Dítětem, anděly, svatými a apoštoly

Obsah

TELEGRAM ZASLANÝ PAPEŽI FRANTIŠKOVÍ 3

Pátek 11. dubna, večer

VSTUPNÍ POZDRAV 4

ÚVOD – „***Boží láska se zjevila uprostřed nás***“ 11

MŠE SVATÁ – KÁZÁNÍ P. MAURA-GIUSEPPE LEPORIHO 24

Sobota 12. dubna, ráno

PRVNÍ MEDITACE – „***K čemu je život, ne-li k tomu, aby byl dán***“ 26

Sobota 12. dubna, odpoledne

DRUHÁ MEDITACE –

„***Milujeme, co netrvá věčně, jen kvůli tomu, co může trvat věčně***“
Oběť a panenství 48

MŠE SVATÁ – KÁZÁNÍ JEHO EMINENCE KARDINÁLA
KEVINA JOSEPHA FARRELLA 69

Neděle 13. dubna, ráno

ASSEMBLEA 74

MŠE SVATÁ – KÁZÁNÍ MONSIGNORA GIOVANNIHO PACCOSI 98

ZASLANÉ TELEGRAMY 99

UMĚNÍ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI 101

Překlad Š. Chloubová, P. Musilová, V. Pavlík

© 2025 Fratinità di Comunione e Liberazione – texty L. Giussaniho, D. Proserpiho a G. Paccosioho

